

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 7 LEI
1985 3 ANUL L • Nr. 1
MIERCURI 1 Ianuarie 1941
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Constrângerea speranței

de MIHAI NICULESCU

Contrastele se împerechează adeseori într-o intimitate surprinzătoare. Astfel, speranța e chipul apollinic al desnădejzii demente. Sub aparența liniștită mocnește desperarea. Mesajul chipului vestind înseninare dospește din amăgirea de sine și din înșelăciune. Absorbția în doze excesive, speranța își alterează virtuțile tonice, devine viciu, care atrofiază simțul realității și al proporțiilor firești. Ceea ce e adevărat pentru organismul insului oarecare se potrivește și colectivităților, organismelor naționale.

Individul începe să însemne, atunci când se desprinde din starea gregară în care trăiește și se simte bine, cu toți laolaltă. Îns e acela care se retrage din turmă și se izolează într-o singurătate insulară. Insul este omul insulei, — „al unei insule de carne și duh împrejmuț de ignoranță”, domnind întocmai ca Robinson „peste maimuțele și papagalii din-lăuntru” (Paul Valéry).

Beatitudinea contemplativă a concepției insulare e poate cea mai amară voluptate din câte-i sunt date insului singuratec. Refugiul din viață, refuzul lucid al participării la învâlmășirea fără noimă în durată nestatornică, înseamnă rezistența de-a se lăsa amăgit de chipul imbiator al speranței, dar și acceptarea riscului suprem al desnădejzii, care e de la diavolul. Faust sorbind ultima picătură din căpa desnădejzii a făcut legământ cu dracul, vânzându-și sufletul ca să i se poată împlini o dorință nebună. Oprirea în loc a clipei trecătoare însemna realizarea supremei speranțe, — dar o speranță împotivă firii — plătită cu prețul ultimei desnădejzii.

Nimeni nu poate spera nepăsător, înșelător, înfrânt. Totuși Faust a fost mântuit, dar asta datorită unei șanse, din afara lui.

Sufletul faustic — în care se recunoaște sufletul neliniștit al omului modern — e condamnat prin destinul său pe care-l poartă, dar cine ar îndrăzni să se asemene Margaretei? Ea este un „deus ex machina”, un artificiu sublim al dramaturgului. Condiția omenească — ceea ce este propriu omului — nu o excludă dar nici nu o cuprinde printre datele sale. E mai prudent, în viață, să contăm fără șansa mântuitoare a Margaretei.

Neamurile care au băut până în fundul cupei amărăciunii, încearcă să se refugieze, cu o supremă opintire desnădăjduită, întorcându-și fața dela chipul hăd al suferinței, către chipul apollinic al speranței. În una din faimoasele „Scrisori către națiunea germană”, Fichte observa că ori de câte ori poporul german era învins și deceptat pe tărîmul practic, al realităților politice, el se avânta cuprins de o febră neobișnuită, în speculațiuni metafizice.

Refugiul în metafizică e un fel îngăduit desnădejzii de-a se revărsa în limanul speranței. După Fichte, una din implicațiile intime de structură spirituală a poporului german.

Alt fel, este refugiul în istorie, pe care evenimentele întâmplătoare în decursul anului trecut ne îndeamnă să-l socotim ca o soartă predestinată a poporului nostru. Refuzul istoriei îndreptățește voința noastră de istorie, voința de-a ne făuri singuri istoria, care ia pentru noi forma și sensul proiectării ideale într-o suprastructură, peste realitățile ce ne inconjoară dar nu ne satisfac, — într-o supraistorie.

Pentru că la un moment dat am simțit cum ne fuge pământul de sub picioare, lăsându-ne descumpăniți și cuprinși de panica nesiguranței fizice, — instinctiv înaintea de-a se fi încheiat cu claritatea conștiinței morale, — ne-am căutat un echilibru nou într-o voință extraordinară de istorie, odată cu uitarea nedreptății istorice care ni se făcuse. Refugiul în istorie era ultima șansă care ne rămănea, șansa desperării.

Dar funcțiunea normală a speranței căpăta prin forța evenimentelor o importanță excesivă. Speranța devenise o constrângere, — iată adevărul. Covârșiți de realitatea care ne sufoca, ne-am refugiat în istorie, pe ușile îmbulzite ale speranței. Să nu se uite însă, că înainte de-a juca un rol pentru cellalți, avem de îndeplinit o realitate, pentru noi înșine. Realitatea este iocana României. Cât despre rolul sau misiunea istorică a românismului, asta mai târziu. Toate după rândul și fiecare la vremea lor. Ce-o fi, vom mai vedea. Noi, sau cei cari vor veni după noi.

IISUS IN TEMPLU
(pictură murală din veacul XVI)

Cu gândul la 6 Septembrie

de MIRCEA MATEESCU

Întâmplarea istorică petrecută anul acesta luminează atât de intens înainte, încât ne împiedică să privim retrospectiv. Un bilanț politic al anului care trecut, al acestui an 1940, care ne-a arătat pe 6 Septembrie — nu se poate face. 6 Septembrie nu este evenimentul central al unui an. Iar dacă vom repeta afirmațiunea atât de des scrisă, că Septembrie al anului trecut desparte între două lumi, mărim, încă odată dificultatea procesului de judecare a celor ce s-au întâmplat aici, prin voia Domnului și prin învierea întru duh a Căpitanului. Pentru că nu vom isbui să facem nici inventarul păcatelor lumii celei vechi (prea ar fi mare!) nici să prevedem, pe întreaga ei dimensiune adâncă, semnificația orizonturilor ce s-au deschis.

Unul au văzut în 6 Septembrie o revoluție națională. Alții, una socială, definind-o ca pe o urnire, de jos în sus, a colectivității românești. S'a mai spus apoi că revoluția legionară din anul 1940 a fost și națională și socială.

Evident că niciuna din aceste afirmațiuni nu este greșită. Ele răspund, fiecare în parte, năzuințelor pe care, fiecare, le-a legat de 6 Septembrie și care vor deveni, cu timpul, realități. Ni se pare însă mult mai propriu să scriem că la 6 Septembrie nu a fost revoluția socială, ori națională, ori național-socială, dar, simplu, că la 6 Septembrie: a fost revoluția. Care revoluție? Și de ce nu este nevoie, ba chiar apare impropriu să definim într'un fel sau într'altul însemnătatea istorică a lui 6 Septembrie?

Să ne aducem aminte că, dela Horia și până la 6 Septembrie, toate mișcările autentice ale neamului românesc au ratat. Se ne gândim că întotdeauna, până la 6 Septembrie 1940, trădarea a învins. Să ne mai ridicăm cu gândul la faptele înaintașilor noștri, Horia, Tudor Vladimirescu și Avram Iancu, care toți, au fost prezenți la 6 Septembrie printre rândurile legionarilor, împreună cu toată sbuciumata noastră istorie, împreună cu toate dramele scrise și nescrise, care s'au petrecut pe pământul românesc, dela descălecatul neamului până astăzi. Nu cumva să uităm, că până la 6 Sep-

tembrie, blestemul încă nu se ridicase deasupra noastră, pentru că până la această dată, în permanență, ori de câte ori răul și binele se luptaseră pentru mântuirea sufletului românesc, învingătorul era binele. Dar în ziua asta, ori, încât devenise realitate psihologică, printre noi. Că ajunsesem să spunem, tot recitând istoria și tot văzând că eroii noștri toți au fost răstigniți fără să poată învinge mișcările: „nu există binele pe lumea această”. Că atâtea straturi de scepticism se așezară, unul peste altul, cu prilejul ficărei revoluții ratate în istoria neamului, și sufletul ne devenise atât de neîncredător, mai ales după moartea Căpitanului...

Să înțelegem atunci că la 6 Septembrie nu a fost un fel sau un alt fel de revoluție. La 6 Septembrie, a fost revoluția. S'a ridicat adică, la 6 Septembrie, răzbuțor, peste toate trădările, peste toate revoluțiile ratate, binele. De aceea să nu ne mai lamentăm. Nu avem dreptate să ne plângem că suntem generația cea mai sacrificată, între toate celelalte care au trăit, au luptat și au murit pe pământul din Cetea Carpaților, fără să vadă binele. Am fost, dimpotrivă, generația aleasă de Dumnezeu ca să trăim ziua biruinței.

De două mii de ani, tot mor Românii pentru ca noi să îl trăim pe 6 Septembrie. De două mii de ani, tot încearcă neamul să-și așeze temelii pentru eternitate. Am luat parte în anul 1940, în Septembrie 6, la întâmplarea pentru care au murit și Horia, și Tudor, și Iancu și Căpitanul. Secole întregi, strămoșii au încercat revoluția. După secole, noi am isbit, înfrânt, la 6 Septembrie.

Noi, contemporanii lui 6 Septembrie 1940, răspundem în fața întregii istorii a neamului și prin faptele noastre, dăm raportul eroilor cărora li s'a frânt viața, întru românism. Ar exista un blestem mai mare pe capul nostru decât acela de a rata biruința miilor de ani?

Dincolo de 6 Septembrie, și dacă nu vom împlini ceea ce a fost la 6 Septembrie, mai poate exista istorie a Românilor? Sunt întrebările pe care le adresăm, de Anul Nou, tuturor.

Despre sensul creației în cultura românească

de ȘTEFAN TEODORESCU

Soluția optimă a dificultății statuării unei baze metodologice pentru explorarea creației culturii noastre ni se pare următoarea: evitarea postării în ontologic, indiferent de ce regiune. Nu vom capta viziunea originală necesară, nici dacă ne vom situa în spiritual psihic, în biologic sau chiar în spiritual obiectiv; și cu atât mai puțin în regiuni de predilecție pozitiviste sau materialiste ale economicului sau tehnicii. În primul rând fiindcă operația de situare însăși constă într-o omenită deplasare de sens ontologic; popular vorbind: cu orice fixare metodologică, nu numai că ai anticipat o viziune, ai fixat un punct de vedere, dar ai și modificat anumite cadre constitutive ale fenomenului urmărit.

Socotim deci drept cea mai adecvată metodă pentru a croi sensul intim al creației culturale românești: o situație explicită inițială în existențial. Ce însemnează această operație? Reconstituim în primul rând dualismul ireductibil din cadrul culturii europene, dintre fapt și sens, ideal și real, cultură și realitate, oricât de schematică și abstractă ar fi operația, din cauza ireversibilității tradiției și a împregnării spiritului obiectiv. Ajutați de metodele cercetărilor fenomenologice actuale, care încearcă să cuprindă într-o problematică obiectivă straturile pretentive, preontologice, ale realității, va trebui să vizăm drept obiectiv al reflexiei sistematice acel moment originar și ireductibil unde se soldează toate semnificațiile acțiunilor umane, legându-se cu toate drepturile și evaluările înfruntate, pentru a dobândi acel index de conversiune în valori pur omenești, dincolo de biologie, sau de formalism intelectual.

Acest moment de ultimă evaluare socotim, după filosofia modernă, că se află situat pe o dimensiune specifică a existențialității umane. Concepem cu strictă determinare terminologică existența umană ca o dimensiune autonomă în cel mai expres sens așa cum e construită în gândirea autorizată germană de azi, nu cum e grosolan trivializată în filosofemele românești, unde se confundă sau cu un psychologism banal sau cu un realism naiv. Despre aceste confuzii specifice și simptomatice ne vom ocupa într'un studiu special. Martin Heidegger denumește terminologic această dimensiune: fundamental — ontologică. Momentele dimensionale existențiale ontologice sunt captabile numai prin metoda specifică hermeneutică, deoarece numai astfel se pot evita consecințele unui cerc vicios logic, care formează obiectul principal de acuzație împotriva fenomenologiei.

Operația ultimă de soldare, de conversiune a soluțiilor omenești de orice gen: practic, teoretic sau de pură creație culturală, sunt supuse acestei evaluări existențiale căpătând sensul specific uman și un anumit semn inițial de plus sau minus. Este operația prin care se hotărăște în ultima instanță în intimitatea personalității dacă viața are totuși un sens. Este în fond sensul celui catharsis aristotelic sau împăcarea hegeliană, repuse însă în dimensiunea lor originară, nu escamotate psihologic sau dialectic.

Nu putem da aci o analiză cât de cât completă a acestui fenomen de conversiune cathartică, fundamental pentru existența umană și esențial pentru problematica culturii. Numai din acest înțeles se poate discuta cu rost problema pesimismului culturii, Rousseau sau Tolstoi, Spengler sau Klages. Socotim că pentru problematica culturii noastre românești necesitatea acestui înțeles și postulat și de considerațiile metodologice menționate mai sus: confuziile pseudo-morfice și deplasările de sens, care fac imposibilă o echivalență de termeni tale-quala cu filosofia culturii apusene. Pe de altă parte este pentru noi o dovadă de ultimă instanță că prin participarea la acest catharsis destinul nostru cultural cade în lotul culturii europene.

Principalele constructive existențiale ale catharsisului european sunt:

1. Logos-ul grec.
2. Prometheicul.
3. Caritas christiana.

Prin coeficientul lor cathartic aceste trăiri fundamentale formează rădăcinile existențiale ale culturii europene și dau, într-o țesătură specifică și variabilă, complexele forme ale stilului de viață european.

Logos-ul grec reprezintă esența actuală a obiectivării spirituale din ontologia europeană, care a creat ca mod specific de cunoaștere și de trăire fundamentală a vieții metafizice și în cele din urmă însăși știința modernă.

Prometheicul este absolutizarea existențială a acțiunii omenești cu implicare explicită și acceptarea tragicului ireductibil provenit din dimensiunea ireversibilă a morții și a determinării cauzale până în categoriile destinului grec. E recunoașterea titanică a eliberării prin labor improbus, este înfruntarea din „Prometheu” a lui Goethe. Combinată cu apollinicul obiectivării logos-ului pur, o sintetizează semnificativ între platonice și prometheic, stă la baza demoniei tehnice moderne. Tot acest ethos prometheic constituie esențialul faustic iar în creștinism îl găsim în „Ora et labora”.

Revelația creștină din caritas și raporturile momentului religios cu logos-ul și prometheicul formează precum se știe cea mai adâncă problemă a destinului european.

Ce se degajează din acest orizont pentru problema noastră, a sensului creației românești? Cea mai urgentă problemă a culturii noastre este promovarea pe plan major european a tuturor genurilor de creație; dela țălușul industrial și tehnic până la impetus-ul eroic contemporan și la exaltarea viziunilor morale, sociale sau spirituale, fiindcă numai astfel se poate asigura viitorul și participarea la istorie ca popor liber european.

Ce însemnează această promovare pe plan major în planul logos-ului? Ceea ce da monumentalitate creației lui Dante, Shakespeare sau Goethe. O monumentalitate care departe de a fi numai o categorie estetică, psihologică, sau spirituală reprezintă o dimensiune eminent existențial ontologică în sensul premizelor noastre. Se compune deci dintr-o consacrare cathartică a tuturor coeficienților de ontologie regională.

CRONICA LITERARA

Anul literar

In cronica de față vom expune, in general, fapte știute de lector. Ne vom referi aici mai puțin la activitatea literară, pe care ar trebui s'o însumăm și s'o facem cunoscută, ci mai mult la evenimentele care au împiedicat-o să se desfășoare normal. Or, evenimentele anului 1940, de toate categoriile sunt cunoscute. Referindu-ne totuși la ele, vom încerca să tragem consecințele, în ce privește literatura. Iar consecințele privesc nu atât ce s'a scris, cât ce se va scrie. Sub raportul literaturii viitoare, anul acesta în care au tăcut muzele, se împarte în două etape: înainte de Septembrie, și după data aceasta.

Înainte de proclamarea statului român legionar, am cunoscut mutilarea granițelor, care a fost urmată de suferința refugiuului. Dureea provocată de părăsirea Basarabiei, a Bucovinei și Ardealului de Nord nu provenea numai din năruirea gospodăriilor, din căderea în neant a muncii de două decenii, dar la tristețea săraciei sosite peste noapte ca un blestem, s'a adăugat spaima însăși a pierderii vieții, dacă drumul băjeniei nu era apucat cât mai degrabă. A fost un paroxism al groazei trăit de zeci de mii de români, din toate clasele sociale, și în special din acea clasă care beneficiind de surplusul de conștiință ce-l prilejuiește cultura, are puțința să dea suferinței printr-o formă obiectivă. Cine a auzit soldați sau țărani refugiați povestind despre chinurile lor, a observat desigur cum acești oameni cu sensibilitate vie înregistreză impresiile foarte adânc, dar în exprimarea lor ei confundă pătimirea cu însăși viața cuprinsă de păcate, încât ei vorbesc mai natural despre o urgie divină, decât despre un mare doliu istoric. Refugiul ca doliu istoric l-au înțeles totuși românii repatriați, fiindcă numărul lor mare l-a format clasa intelectuală. La suferințele îndurate de numeroșii intelectuali s'a adăugat

conștiința umilinții de a ni se răpi un drept al nostru, și totdeauna, credem, și conștiința că totul nu este decât provizoriu, ca în orice dezastru, după a cărui tragică suportare, urmează normala nădejde a îndreptării lucrurilor. Există așadar un complex de sentimente, din care se va naște o literatură care să exprime pe deoparte suferința morală și mizeria refugiuului și pe de altă parte să crezie o nouă doctrină de recucerire a pământului și a românității invadate. Formele de comunicare a literaturii de refugiu vor fi cele obișnuite: poezia, romanul, drama, presa, precum și conferința publică și discursul politic și, spre a spune astfel, cuvântarea culturală, acel gen de producție literară în care se fac generalități în diverse ocazii solene. În cărțile didactice ce urmează să se alcătuiască de acum încolo, speranța reintregirii pământului țării mutilate, va avea din nou locul ei firesc.

Trebue să observăm că în categoria scriitorilor refugiuului așteptăm să apară în primul rând talente care au luat direct parte la dezastru, fără ca să excludem însă realizările posibile ale celor care au participat cu sufletul. Sotocim felul acesta de considerații mai indicat decât înșirarea obișnuită a cărților și autorilor, pentru că, după cum spune d. I. E. Torouțiu, directorul întineritei reviste „Convorbiri literare”, „...oricare literatură beletristică am fi cuprins între scoarțele revistei, n'ar fi fi fost în măsură să se naște până la marea tragedie a sfârtecării hotarelor noastre, a sfâșietoarelor bejenii de la răsărit, miazăzi și miazănoapte. Și cetitorul, și omul de știință, și prozatorul, și poetul, în suferință pot doar suferi, iar peste ea se aștern doar liniștea și tăcerea. (La o răspântie istorică, Convorbiri literare, Iulie-Dec., 1940).

Prin urmare, faptul psihologic asupra căruia vrem a atrage atenția este că

experiența suferinței din anul 1940 întrece, — din punct de vedere al adâncirii omeneste — orice experiență și orice valoare spirituală existentă într-o carte. Fără îndoială, experiența umană nemijlocită, directă și istorică a depășit totdeauna literatura, iar aceasta n'a făcut decât să caute sensuri și să încerce o sinteză între realitatea trăită și simbolurile cari stau în puterea scriitorului să le formeze. În privința aceasta, un capitol a parte îl ocupă pierderea Caradrilaterului, pe al cărui pământ arta românească creia-se Balciul, dând prin geniiul descoperitori în lumea tragică a zeului Dionysos, a dat nume nou unui țarm de mare, a cărui frumusețe, după apunerea genului grec, sute și sute de ani, alte neamuri nu au bănuțit-o! Ce vom spune, în aceeași perspectivă a culturii, despre Clujul științei? Odată cu drepturile istorice și genul creator românesc, ne îngăduie speranța de a stăpâni din nou ceea ce ni se cuvine.

A doua etapă a anului, înglobează evenimente tot atât de mari ce s'au ivit după 6 Septembrie. Se cuvine să ne oprim la semnificația acestei date. Ea este morală, pentru că dacă mutilarea țării ne-a adus suferința refugiuului, biruința legionară a instaurat ceea ce vom numi

sufletul moral al țării. Vrem să spunem că am intrat într-o epocă de totală pozitivitate, în care idealul românesc a devenit omul moral, omul interior, responsabil în toate acțiunile sale de binele patriei. Sunt felurite chipurile cum a început să pătrundă în masa largă a publicului, doctrina legionară. În primul rând au rodit cărțile legionare, acele opere prigonițe scrise de autorii luptători, cea mai mare parte morți astăzi. Dar calea pe care vedem că se va produce o cultură corespunzătoare Statului legionar, acestui Stat moral și creștin, rămâne să fie a predicii, a adevărului transmis prin om, fie direct, fie prin fapte ce nu se pot uita. În sensul acesta al unei culturi ce se constituie după pilde lăse de eroi, sau crește prin acțiunea de convertire a omului moral, sunt foarte semnificative considerațiile d-lui D. Barbilian, în articolul „Umanismul cel nou”, apărut recent în „Axa”. Autorul poeziilor de adânc inițiere din volumul „Joc Secund”, scrie: „Vremurile noastre legionare sunt omologate cu vremurile primilor creștini ai Lisericii. O literatură apologetică și predicatorie e natural și trebuie să se nască.

Folklorul cu adâncurile lui deschideri spre fundurile istoriei și sufletului românesc, poate ține mult timp și cu folos, locul literaturii delectabile.”

Un al treilea aspect al literaturii anului, ne așteptăm să fie literatura tehnică de război.

Ne gândim la o literatură care să explice războiul actual, ce bătănie în Europa.

Să instruiască prin urmare pe lector, arătându-i limpede ce trebuie să știe asupra unui asemenea grav subiect. Astfel de scrieri tehnice folositoare n'am avut iar despre o producere a lor viitoare nu are sens să vorbim ca în cazul literaturii propriu zise.

CONSTANTIN FANTANERU

„UNIVERSUL LITERAR” nr. 2 apare în 8 pagini și se va pune în vânzare Sâmbătă 4 Ianuarie 1941, la orele obișnuite, cu 5 lei exemplarul.

Călătorie - schița -

de CONSTANTIN COJAN

Nu trece mult și-și face loc pe culoar și căpitanul de adineaori. Auzind protestele care veneau din urma vagonului, se apropiu, dând să intervină. Eu, cunoscând bine pe „beligeranțul”, fac imediat pe arbitru, fără să mi se observe ironia.

— Domnule căpitan, domnule trenului — după cum mărturisese dânsul — și-au ales vagonul după tichet, și-au ocupat „colecțiile” locurile indicate.

— Am tichet în regulă, domnule, spuse nemişcat doctorul.

— Veți fi având d-voastră, zice eu, dar poate vi s'au dat după o diagramă fictivă, fiindcă așa sunt deprinși să vândă evreii de la birourile de voiaj dece Griviței și Victoriei. Și, fapă cu ochiul — semnificativ — atât căpitanului, cât și doctorului. Până una-alta eu o să vă mai cedez locul meu, că tot merg cale lungă până în nordul Moldovei.

— Iți mulțumim, ești foarte amabil... dumneata, dar...

În timpul acesta, trenul se pușese în mișcare. Eu stăteam pierosit în dreptul ușii dela compartimentul „beligeranților”, fiind numai ochi și urechi, gata pentru orice eventualitate. Cei din compartiment, observând că a plecat trenul, dau semne de neliniște. Cinci dintre ei își pun grăbiți pălăriile în cap și-și sâvil pardesurile pe umeri. Încearcă să iasă afară. Ca electrizat, prind așa compartimentului cu toată nădejdea și în de ea, măcar să fie ce-o fi... Nici mort nu-i las să deschidă, imi zice. Și, ca să fiu mai sigur, cer ajutor Căpitanului!

— Tine, te rog, și dumneata, să nu le dăm drumul, nici pace. I-am prins ca pe niște șoareci. Ia uită-te la ei!

— Dă-ne drumul, domnule, c'o plicat trenul, făcu unul roșu la față, dintre percușorii din compartimentul cu „locurile ocupate”.

— Nu se poate... Mergeți: frumuseț cu noi... Nu văți urcat în tren ca să călătoriți?!

— Deschide, omule, că sfărâm ușa, făcu un altul, cât un munte de om bine hrănit.

— Asta n'ai s'o faci nici mort, stai acolo, că stai bine...

Și uite așa, îi țin închisi până ce trenul ia viteză, pentru ca nu

Am „liber parcurs” la toate trenurile — asta nu-i o laudă, ci așa mi-i meseria — și pot călători cu orice clasă doresc. Uneori mi se împune să folosesc clasa întâia, dar de obicei, o nimeresc într'adins pe la a doua. Motivul?... Aici, la clasa doua sunt călători mai mulți, ai cu cine schimbă o vorbă-două, nu te prinde somnul chiar așa de ușor, mai ales când ai ceva bănișori asupra ta, sau ești curier de „misiive importante, strict confidentiale”.

După ce-mi așez toate „lucrurile” frumos, la locul lor, ies pe culoar să aprind o „națională” și să mai scot puțin capul pe fereastră, să iscodesc cu privirea pe cei ce rămân.

Printre călătorii întârziați zăresc un căpitan de artilerie și un doctor chirurg din Focșani. Îi recunosc imediat, îi urmăresc cu multă atenție prin mușmea de capete grăbite și-i las să treacă nestingheriți pe lângă mine.

Dacă mă vor recunoaște, bine. Dacă nu, n'o să fie nicio supărare. Observ să aleargă de colo-colo, doar își vor găsi un loc liber. La un moment dat, se oprește în dreptul compartimentului meu. Unul din ei, doctorul, deschide cu multă băgare de seamă ușa, interogând prietenos:

— Dacă nu vă e cu supărare... aveți vreun loc liber în compartiment?

— Vezi și dumneata, răspunse morocănos, unul cu capul mare cât o banită, pistruiat și ciupit de vârsat pe nasu-i boricănat, pitindu-se din nou după o foaie de ziar, din care citea de zor.

— Eu vă întreb, făcu doctorul, pentru că d-voastră puteți și să călătoriți în locuri și care nu. Putăna bunăvointă nu strică...

— Dacă dumneata te uiji la bunăvointă, atunci o să călătorești tot drumul, cu bunăvoia dumitale... în picioare. De altfel, aruncă-ți și dumneata ochii la vezi... Câte locuri, tot pe atâtea persoane. Deci, nu sunt locuri. S'a înțeles?

— Da, înțeles... făcu doctorul, abia stăpânindu-și firea, însă...

— Niciun protest, domnule...

— Nu ți se pare că ești cam obraznic?

— Sunt împertinent, domnule, și... ca să-ți dovedesc... poftim!... și-i trânti ușa în nas, închizând-o furios, de să-și iasă din țâtâni.

cumva „călătorii” s'ar sără de'n tren, cum li-era obiceiul, ci să călătorească și ei cu noi, după „cum le-a fost intenția”.

Până la Ploiești, trenul nu mai avea nici o oprire. Cealaltă călători depe culoar rămăsese cu toți mirați de „intorsătura” mea, neputând ghici cam ce urmăream eu cu închiderea vâzurilor în vâzulină. Lămurirea însă veni dela sine. Problema pusă de mine, o deslegă șeful trenului.

In adevăr, când acesta își făcu apariția, mă oferii eu însuși să-i deschid ușa compartimentului.

— Biletele pentru control, vă rog... făcu el grav.

Urmară scotociri prin buzunare, prin portofeluri, pe sub bănci... însă nimic nu „pica”. Invitația de la început, se transformă în poruncă.

— Le aveți, domnilor, sau vă tai niște „bilete cu amendă dublă”, pentru călătoria frauduloasă?

— Le avem... Văi de mine!... Cum să nu le avem!... dar, în grabă mare, că pleca trenul, nu știu ce-am făcut cu ele... Un bob zăbăvă, vă rog...

Rezultatul: din cei șase călători întârziți, numai unul prezente. Cinci dintre ei își pun grăbiți pălăriile în cap și-și sâvil pardesurile pe umeri. Încearcă să iasă afară. Ca electrizat, prind așa compartimentului cu toată nădejdea și în de ea, măcar să fie ce-o fi... Nici mort nu-i las să deschidă, imi zice. Și, ca să fiu mai sigur, cer ajutor Căpitanului!

— Tine, te rog, și dumneata, să nu le dăm drumul, nici pace. I-am prins ca pe niște șoareci. Ia uită-te la ei!

— Dă-ne drumul, domnule, c'o plicat trenul, făcu unul roșu la față, dintre percușorii din compartimentul cu „locurile ocupate”.

— Nu se poate... Mergeți: frumuseț cu noi... Nu văți urcat în tren ca să călătoriți?!

— Deschide, omule, că sfărâm ușa, făcu un altul, cât un munte de om bine hrănit.

— Asta n'ai s'o faci nici mort, stai acolo, că stai bine...

Și uite așa, îi țin închisi până ce trenul ia viteză, pentru ca nu

Am tâlhărit omătul tonnațelor crisanteme
Să fauresc o melodie pentru tine.

Când sufletu-mi trudit drumar
Va răciți pe căile stelar
Să faci din dorul tău albastru felinar
Și să pornești pe a visului cărare.
De-am crezut că vei înțelege
Când tonnațele își vor întinde
Albumul lor de slove sângerate
Căci eu cu drag îl vei deschide
Și vei ceta peemele fice închinăte.
George Havrea

MĂ VREAU...

Mă vreau copil să birui mori de gând
S'aștern în palmă liniștea, — sihastru
Crispând pe zare-o lacrimă și-un gând:
Contur în întunericu-mi albastru...

Mă vreau ca ieri ajuns pe rug de nori
Vrăjind în cafe de onix veninul,
Mă vreau păstor iluziilor, — zori
Involți, — în curți de cer unde-i destinul.

Mă vreau din nou chinchit sub scări de vis
Să plămulesc păpuși de alabastru
Din trandafiri și jar, iar din abis
Să-mi zămislesc cabană lângă-un astru...

Oare pe culmi spuzite'n sânge pal,
Se închinău mereu fantasma albe
Când magi în pelerine de opal
Imi îngropau grădinile cu nalbe?

Oare în caturile bolții, sori
Își logodeau cu trâmbiți aurite
Că-atunci, c'an seara ceea'n sărbători,
Luceferii din buclele ceruite?

Nu vreau să cred că noaptea mi-a gătit
Cărcare printre evurile'n scut...
Mă vreau din nou stăpânul unui mit
Și regele mumiilor de lut.

Mă vreau... Dar vrea-mi se jurășă'n gol...
Și-un licurici sacrificând în glastre
Argint, întornă-n vreme gându-mi sol
Șpe câteâturi o 'ntunecimii albastre.

MIRCEA SCRIPCA

Corespondența noastră

AN NOU

TU, ce primești ofranda vieții noastre,
— chează al timpului de înfrățire —
cobori zămbind în tăină printre astre;
ne vei sădi în suflet mulțumire?

In ochii minunați, plini de lumină,
cittim destinul unei grele soarte...
solia păcii'n lacrimi se anină...
ne-aduci belșug, ești purtător de moarte?

Sau vei întinde mâna, cu tărie
să prini în lanțuri de neînșins;
vei spulbera această tiranie
de care și pământul e cuprins?

Vei înflori, cu zămbet, bogăția;
pe plaiuri răsună-va imnul sfânt
și munca ne va fi iar avuția
însufleții de sacru jurământ?

Vom însoța, pe brazda'ntunecată,
din cer senin și vânt aromitor,
ca să purtăm în inimă ne'ntinată
icoana ta de mândru domnitor?

AN NOU? ce porți amar plângând credința
și gând de bine'n fumul de altare,
revarsă'n suflet, blândă, pocăința;
ne făurește binecuvântare!
Ianuarie 1940

San-Marina

C L U J

Gem piețele și străzile de lume:
coppit obiditei Transilvanii
cad în genunchi ca'n aspre spovedanii,
stropind cu lacrimi dolul Țării-Mume.

In coruri, orașenii și țăranii
soptesc aprins Dumnezeescul Nume.
Așteaptă Someșul s'aducă'n spume
osândă mișeleștii 'mpărțășanii.

Și — rând pe rând — eroii suferinței
se-amestecă'n frânturi de rugăciune
și-aprind din lacrimi torțele credinței.

Se-aude iar furtuna biruinței.
Departate prins'au buciune să sune
Cu noi e Dumnezeu... Cred în minune...

ION H. SĂVULESCU

„BASARABIEI”

Zână din pridvorul țării,
Maramă lungă de safire
Din caeru-albastru ai zării

Din spuma stelarilor sării,
Țesut-a Domnul în urzire
De ingerășii războaie de-aur
Să mi te'nfășure — tezaur —
În Prut și Nistru românesc
Cu mătăsosul sfior șerpesc.

Zână din pridvorul țării,
Au odăstat pe haluri luna
Și soarele'n drumeagul zării
Și ți-au turnat pe trup o iie
Cu holde de-aur și de vie
Cu-arnice de floare roz-albie
Cum numai Dacele în codru
Fugite'n vremuri fără modru
Țese-au din sulețe deschise
Pentru voinici plecați în vise

Și cu o sete de istorii
Zeci Feți-frumoși rupți din balade
Cu armele tăiate 'n lună
Te-au apărât în reci decade
Din oseminte carpaține
Cu sângele lor tencuind
Cetăți pe dealuri și rovine.

Acum îți stă'n genunchi norodul
Pe'mpărăția ta de-apururi
Cu ochi setoși după azururi
Cu ghiersul trist și plin de fize
Și-ți cere-a mamei mângăiere
Căci vine iarna colilie
Și 'nstrăinată ești tărzie
Pe drum de vremuri rătăcită
Și 'ngenunchiată răstignită
Pe întinsele goigote-a zării,
Zână din pridvorul țării,
Dar codrul frate cu Românul

A plămădit alt Făt-Frumos
Din toți strămoșii'n el fărâme
De suflet pus-a or în os.
Cu el porni-vom și cu brazi
Cu munții, frați, ferăștruiți
Călări pe vânturi neînștraniți
Ș'n uragan verde de pară
Cu nori, cu stele și cu cer
Muta-vom munții noștri țară,
Durând la Nistru, gard de fer

M. I. Cosma

DESTRAMARE...

Sunt oltean, sărac sunt și haiduc,
Visuri scriu pe coajă de pădure;
Toamna-mi ia și frunza și mă duc
Să mă culc cu stel'e'n foi de mure...

Nu mai știu pe unde sănt, bunică,
Sătul meu și casa dintre pruni;
Sint în mine ramură de frică:
Cu tristețea astăzi mă cunam.

Foamea, între flori de catifea,
Liniștea de vis am cunoscut-o;
Pentru'o fată cu surd de stea,
Toată tinerețea mi-am vândut-o...

Am umblat prin noapte — pelerin —
Mi-am culcat surăsul în zăvoaie
Și tristețea 'n cupele de crin...
Noptile mi le-am culcat în ploaie...

'N loc să-mi cânte vara din viori,
Mi-au cântat tristețile și chinul;
Și-mi mai sănt prietene — comori —
Apele, pădurile și vinul...

Anii mei culcați cu toamna'n ploii,
Nu știu azi ai cui mai sănt: în mine,
Unu-și plânge chinul în noroi,
Altul urcă zările spre tine...

NINGE'N MAIU...

Ninge'n Maiu cu flori și stele,
Pentru dragoste mele,
Vrejul lumii urcă cerul,
Cu tristețe la oblaie;
Cântul apelor — adânc —
Îl îngână 'n seri oierul...

Ninge'n Maiu cu flori și stele,
Pentru dragoste mele,
Pentru care fată jumă,
Stelele 'mpletesc cunună?
Pentru cine, pentru cine,
Crențile de floare-s pline?...

Ninge'n Maiu cu flori și stele,
Pentru dragoste mele,
Făcili albe pe potoci
Sunt lumini de licurici;
Grierii 'n potir de flori —

Lăutării stelaror...

Unde mai străbucii, pe care
Țărniți nime'n Maiu cu floare!
De-am crezut că vei înțelege
Cântul inimii-mi pribeg,
Am păcătuț... Și sufer
Lângă florile de mifur...

Nu mai vii... Să scuturi țară
Măci zărilor de vară;
Rozete să se desfoale
Lângă fruntea ta bălaie...

Cântu-i cânt, dragostea mea
Înalțime fără stea.
Iliodor Valea

TOAMNA PLANGE

Toamna plânge 'n geamuri
Lacrimi depe ramuri
Căd pe-obrații sticlei
Vineți cai ai sibilei
Ochi.

Frunzele 'n betală
Falsă poezială
Au pornit funebre
Către reci tenebre
Către

Și pe ceruri triste
Pleacă mii, sinistre
Inime de flori
Nevăzute 'n zori
Cu dăh.

Gândul doar mai este
Ferăstrău de crește
Peste care suflet
Fără de răsuflet
Trece...

Către fări pe unde
Glas de cneaz s'ascunde,
Limba de azururi
Fără de cusururi
Vie.

DEDICATIE

La troița tucerii am închinat poeme
Și am cules frumoase melodii din serenade
Apriline

Patria

Veche sunt și nouă.
Brațele-amândouă
larg în larg le 'ntind.
Roată, zări cuprind.

Crengi în crug desfac.
Urc din veac în veac.
— Ca 'n luptă, tăișul,
sângere sușul.

Stropii jertfei cad:
taie proaspăt vad.
Stropii cad și rod:
trag din piatră rod.

Sunt bogatul pom.
Cresc sub creangă om.
Și primesc cu bine
ce naște din mine.

Rădăcini o mie
strâng moșie vie,
țin, înțepenită,
brazda muștenită.

Sunt soare și rouă,
ploaie și belșug.
Veche sunt și nouă.
Urc din lut în crug.

Nu sunt de c'ntit.
Crunt, năvală sfărăm.
Celui răfăcit
ii sunt ultim țarm.

Ram cu rod răsfir.
Fier sunt în urgie.
— Nori spărgând, respir
cer și veșnicie.

GEORGE VOEVIDCA

Vorbește solul din Suceava

Eu port cuvânt
din Țara unde în mormânt
stă Cel ce-aice m'a trimis.
Nu am nicio poruncă 'n scris,
ci-al meu Stăpân și Voievod
de veacuri îngropat în vis
și în mânăstiresc prohod,
cu mare glas m'a rechemat
din lut, și eu oștean plecat
al gândului Măriei Sale,
la Putna am venit s'ascult
îndurerata și de mult
voievodala Sa chemare.

Al meu Stăpân
sub lespede cu slovă veche
a plâns tăcut o noapte 'ntreagă.
Și nu puteam să mai rămân
cu p'ânsu'-acela în ureche,
că 'n el vorbea Moldova toată,
— p'ângeau cu el străvechi altare
și toți vitejii care-odată
rădeau și se jucau cu moartea
să făurească-o Țară mare.

Și n'am mai așteptat cuvânt
cu glas din veac și din mormânt,
ci am venit să spun supus
că 'n munți bucovineni e plâns
de Voievozi și vechi oșteni
cu visul îngropat în vremi.

De-o să mai fui
ales să port tristeți domnești
și grea soale din scieru,
vou cere lui Ștefan cel Sfânt
un paloș cu-ascuțit de vânt
din codrii noștri fără rouă,
să-l dau în mâini împărătești
ca să clădesc-o Țară nouă.

August 1937 GEORGE IONAȘCU

Peste astăzi, peste mâne...

Peste astăzi, peste mâne,
trece Neamul mucenic,
peste vifor fără frâne,
peste freamăt venetic...
— Neamu', unde-a stat, rămâne:
cremene pe plaiu voinic.

Triște tremură, cernită,
Neam — izbit de veac barbar:
suflet sur de dinamită,
inimă de-azur și jar —
frânt-ai pâne, 'n plâns stropită,
cinei sfântului hotar.

Facă-și poartă sumbru geniu:
drum Istoria 'ntoarce iar,
Se cutremură milenii.

Vii, martirii mii răsar.
— Trece astăzi, trece mâne...
— Neamu', unde-a stat, rămâne.

Scărăne granița călită,
Jind rânjește — leat pândar.
— Suflet sur de dinamită,
inimă de-azur și jar —
tace jale împietrită —:
„Trecă și acest pahar!”

Neamul, unde-a stat, rămâne:
cremene pe p'ăiu voinic...
— Peste vifor fără frâne,
peste freamăt venetic...
— peste astăzi, peste mâne
— trece Neamul mucenic...

GEORGE VOEVIDCA

Hexametreei zonei

CANTONAMENTUL

În încăperea de lemn și lut vâruit, cu ștergare
și cu perucă de din, cu scoarțe noi și țepoase,
somnul ostașilor scurți e pana la oșezăre:
Fluturul piangător în dimineața răcoroasă.

Zac în rasteul improvizat arme lucinde
(lacrimi în ochi de reme de barbați ușenite)
Masca de gaze lângă un sac de merinac,
kamațe alinate par niște slugi smerite.

Mâine ce noutăți? Liberarea sau, poate,
drumul spre depărțari neștiute, osute?
Lupta cu soarta 'ncercăm, greutățile toate,
Fentru mai dulci sau pentru mai aprige zile.

PROGRAM DE INSTRUCȚIE LA CÂMP

Stropi scântetori de rouă, pe tot întinsul
câmpului larg ne 'mbie pașii de defilare.
Cât vezi cu ochii pași în mormânt, cuprinsul
verde-i ca un câșor țesut cu auru-chenare.

Marșu-i greu, cu opriri în zori de zi, sub comandă.
Scurt repaos. Se așază armele piramide
și ușoracăți de buze, sportului pur otrândă
Executam (cum programul de Radio ziua deschide),

Repezi mișcări de brațe și trunchiu, cu numărătoare
Cup educație muzică, totuși nu multă vreme.
Vino instrucția nouă, Mut li se par mai ușoare
Celor activi, ueprânși, o mare parte din teme.

Din contingentele vechi, oameni ce mai uitără
Din manuu, le 'nvață iarăși de zor acuma,
Exercitând zelos pe grupe: Cei dela țară
Cu orașeni, la rând, schimbăm ocară și gluma.

În interes suprem, în armată sunt grade
Și pregătiri multiple. Nimeni aici nu-i mare
Fără teme. Nu-i timp, vai, pentru serenade...
Chiar hexametreei și pierd des cadențele 'n concentrare.

TELEFONIȘTII

Grupul de telefoniști, organizați pe echipe
Poartă materialul special: Aparate,
Cabluri și truse. La posturi sunt în câteva clipe,
Fac legăturile prompt cu Centrala. Exercițitate,

Mâini 'e noadă, desizoland firele rupte
Deranjamente se 'ndreaptă repede și cu grijă,
Asigurând convorbirea. Soarta marilor lupte
Razimă și 'n acest punct, A obuzelor schiță.

(Urmare din pag. 1-a)

Despre sensul creației în cultura românească

Nu putem decât schița enunțativ câteva momente din această complexă problemă. Momentul ontologiei europene este o potențare prin logos a unui fond de genialitate generală umană (de aceea Dante sau Goethe sunt „univevsi”) care la rândul ei constă într-o serie de auto-obiectivare a spiritului, ca trepte antice de plasticizare și creație. Sunt straturile de precipitare ale vieții europene în dimensiunile existențialității. În ultima esență constituie umanizarea realității, antropologismul, revoluția copernicană, etc. privirea vieții și trăirea ei din resursele unei tensiuni demonice între logos și eros.

Pentru a promova pe acest plan creațiile culturale noastre e necesară o recuperare ontologică a acestor studii de auto-obiectivare, care istoric nu sunt altceva decât marile perioade ale istoriei spiritului: Renașterea, Iluminismul, Romanticismul, etc. Recuperarea nu înseamnă însă repetiție și nici nu se poate efectua strict istoric. Dăm astfel de cea mai însemnată problemă a creației românești: problema modului de recuperare

sau cum se spune de obicei — escaladare a studiilor principale din cultura europeană.

Nu putem expune pe larg nici problema și nici soluția pe care o propunem: aceasta implică un nou grad de a dăncire și analiză existențială a datelor problemei. Enunțativ menționăm numai: această operație e posibilă datorită specificului istoricității spiritului, care nu e sumativă și ireversibilă ci constă într-o serie de inițieri și combustii („Sühr und Werde”), printr'un paralelism analogic cu repetiția filogeniei în ontologie. Condiția principală pentru a efectua această operație este potențarea maximă a existențialității tuturor trairilor culturale. Potențare a existențialității de unde se decurgă o suspendare parțială a onticiității regimilor de obiectivare a spiritului. Cu alte cuvinte o suspendare a constituivelor temporale istorice din creație care presupune tocmai reducția de care vorbeam la început în extatică existențială.

A doua condiție a creației românești își are obârșia în problematica coeficienților existențiali ai prometeicului: aci rezidă problema practică a exploatării la maximum prin momentele tehnice și organizatorice ale datelor naturale și biologice din destinul nostru. E vorba de crearea unui ethos specific al muncii și al unei întregi serii de dispozitive ingenio-

Cândva — și nu de mult — am ieșit pe poarta de Est a cetății Sibiilor, pe drumul care trece prin satul cu nume atât de expresiv: Gușterița. Mergeam pe jos, de unul singur, înconjurat de gânduri, amintiri și splendoarea munților.

N'ar interesa, ca să precizez, totuși o fac.

Era o zi de sărbătoare cu învoire generală și n'aveam nici o axă de conducere pentru după amiaza aceea.

O după amiaza de pastel, cu brazii împodobiți de omăt și tremurată de sunetul cadent al clopoștilor dela săni. Eram îmbrăcat militar și costumul acesta pe lângă alte foloase îl are și pe acela de a te ține încorsetat, strâns în curelele și diagonalele lui, așa că nu numai că suporti cu ușurință dar nici nu simți, uneori gerul. Sub greutatea mea și a cizmelor, zăpada scârțâia întocmai cum se spune despre ea în cartea de cetire de curs primar.

Ce căutam eu pe drumul acesta, în timp ce unii din camarazii mei se plimbau prin centrul burgului lui Herman sau pe străzile și ulițele înguste de un metru, doi și mărginite de-o parte și alta de zidurile caselor înalte de cinci, șase metri ale Unterstadului?...

Nici eu n'ăș ști deci!

Poate pentru că voiam să străbat minunatul peisaj alpin pe care-l vedeam în fiecare dimineață, când traversam curtea Școlii de Echițație a Cavaleriei — sau poate — și mai simplu, fiindcă vroiam să vagabondez și direcția asta era mai singuratică decât oricare. Nu știu nici eu — dar după ce-am călcat și cei vreo doi kilometri, cât se 'ntinde satul Gușterița, am părăsit șoseaua apucând pe un drum care se schița aproximativ în planul decorului, într'adevăr splendid.

Eram cu totul absorbit de sublimul brazilor grei de zăpadă și copleșit de amintirea unui mai vechiu drum pe care-l făcusem cu ani mai 'nainte printr-o ninsoare de basm...

Gerul se'nmuia și din înaltul cerului zăpada cădea liniștit în fulgi mari, unui după alții, întocmai ca'ntr'o poveste din Scandinavia.

De undeva, de pe aproape, plâneau jale mare buciumele și totul se cuprindea și 'nțelegea cu sfoara de moșie a lui bătrân Novac...

Curând am ajuns acolo unde se desfac potecile și țărâni iau muntele în piept ca să taie drumurile. Am apucat pe-o astfel de potecă. Pe una, oarecare... Brazii erau mai strânși, culoarea decorului mai închisă. N'ăș fi putut spune

cât am mers, cât am urcat. La un moment dat, poteca a ieșit din brădet într'un platou, pe coamă de munte, întocmai ca și șuvița unui părau, care se pierde într'o apă mare.

De abia atunci mi-am dat seama că am urcat pe puțin vreo două ceasuri. Decorul devenise maiestros, orizonturile conturându-se în perfecții geometrice.

Soarele se apropia de apus și roșul nuanța zăpada, dându-i reflecții minunate.

Câteva umbre, colți de stâncă, se profilau linii lungi și aproape paralele. Poate din cauza asta m'am gândit la un 'mens portativ... Poate și pentru că urmele pașilor mei — singurele urme cari înseală mobilitate, viață, în vasul în cartea închisă a unor destine de oameni. Destine de mucenici-eroi.

Mergeam — poate aș ghicit — după o înmormântare, deși, desigur, că și din marea mea neobișnuită față de ritual, dar și din cauza greului doliu al nostru, celor dimprejurul carului — înmormântarea aceea mi-a rămas ca unul din cele mai impresionante momente minore din viață...

Ningea.

O ninsoare tot atât de liniștită dar mai puțin abundentă.

Urcam pe drumul însemnat de-o parte și de alta de brazi, traversând de atâtea ori peste urmele iepurașilor (pe cari mi-i închipuim grațioși și sgrubiliți) și chiar peste urmele mai mari (pe cari îmi plăcea să le identific ca urme de lup sau chiar de urs)...

Dacă ar fi fost mai pe 'nserat și cerul vânat de 'noptare, desigur, că s'ar fi putut ușor să fiu confundat cu un voinic, cu un haiduc rămas din cărțile întâiei mele adolescenți, petrecută în regalul imaginației și 'nvecinat static al peisajului — păreau niște note dintr'o partitură.

Și atunci, m'am gândit direct la Strauss, la valsurile lui. N'ăș putea indica precis la care.

Valsul se desfășura în ritmul aducerilor aminte și orchestrau deopotrivă la el reminiscentele personale muzicale dar, și vâile, munții cu umbrele lor. Se părea că spațiul întreg s'a prins în această simfonie.

Decorul era un imens și simbolic libret. Libretul dansului dintăiu.

De undeva, de după un trunchiu de brad, poate, — nu știu — a apărut Zeița Dansului.

Sculptatul trup îi era grație și bronz. Înaintea pe coama muntelui cu pași mari, svelți; picioarele — sublimatele-picioare — întinzându-i-se arc de cer.

Pantofii de mătase atingeau doar cu vârful lor spuma zăpezii...

Era ceva de fantasmă. De irealitate. Și pantofii erau roșii și cusuți cu fir de argint.

Picioarele i se lipiră unul de altul — mușchii se încordară și spectatorul îl deveni rob definitiv. Mâinile, se onduleau și cântau aerului — iar Zeița înaintă cu pași mici, măsurat de mici, mai mult alunecând decât pășind...

Și, ca dintr'un savant tratat de balet, atunci — atunci, doar — a început culplul dans al înnoptării...

Dansul pierzării...

Trupul i se frământa din solduri — soldurile cărora eșarfa de mătase putea prea puțin să le mascheze forma — și totul: trup, mâini și picioare erau o sculptură, o măiastră și ispititoare sculptură.

Notele muzicale curgeau într'un rapid trîl, șaisprezecimile prinzându-se în accelerate tonuri pentru că puțin după aceea ele s'evadeze într'un pianissimo impresionant.

Jocul Zeiței era o perfectă armonie cu muzica, și ai fi putut jura că atingearea zăpezii de vârful picioarelor ei nu era altceva decât apăsarea clapelor imense claviaturi, care atunci — orice s'ar zice — stăpănea prezentul.

Banii sânilor îi tremurau, cum în nopțile de iarnă uscată, sticlesc stelele. Dansul dintăiu... dansul originar. Șarpele înaintea Evei, învățând-o cel dintăiu: unduirea, grația, jocul însuși al dansului.

Degetele Zeiței se modulau permanent și ele cumula în flexiunea lor, grația unei întregi școale de balet.

Era, oare, doar o alegorie? Un vis? N'ăș putea preciza, dar și acum mă ard ochii aceia verzi, ochii de sticlă, ochii de stigoil. Îi simt ațintii în ochii mei, îi simt înfipti în adâncul lor, adâncul meu. Părul negru — strălucitor de negru — și bogat în curgea valuri pe umerii rotunzi și cerul se 'nvinetise ca într'o fantastică și misterioasă povestire.

Apoi totul s'a stins.

Zeița a dispărut după probabilul brad de unde s'apăruse.

Notele valsului mai stăruiau: sublimul și grația mai concertau încă.

Când m'am întors în Sibii — orele erau nouă și jumătate. Plantaonele din schimbul întâiu numărău perechile de cisme înșuruite pe coridor.

Am intrat în program. Simplu și uitând că undeva — pe creste de zăpezi — poate și atunci, încă mai dormiau ecouri din acordurile cari au călăuzit valsul Zeiței...

In Sibii, 13 Ianuarie, 1940.

ȘTEFAN TEODORESCU

IN REDACTIE

(nuvelă)

de ERASTIA PERETZ

Ora zece dimineața. În anticamera marei cotidian „Făgașul” nu e nimeni. Liniște depănată. De undeva de departe, poate de la alt etaj, se aude câte o ușă bufund sau câte o sonerie țărâind a pustiu ca un greier. Câteva raze de soare intră pe geamul nespătat și cad drept pe covorul ros, descoperindu-i și mai mult firele de urzeală. Scaunele și banca așezată la zid răsuflă parcă și ele ușurate. Puhniul de oamca n'a început încă.

Pendula din perete se pomenește să urzească și să pocnească din toate încheeturile, apoi sună adânc și grav de cinci ori. Minutarele arată ora zece și opt minute, precis.

Ușa pe care scrie cu litere de metal „Director”, iar, mai jos, de mână: „Nimeni nu intră neamănunțat”, se crapă încet. Apare întâi o gheată scofălăită țărâindu-și șiretele, apoi un burlean de pantalon ghemuit, o haină pătată, cu coatele rupte, descheiată și cu cățiva nasturi lipsă, o gură căscată până la omușor, doi ochi cărpiți și un cap netuns, cu plete soioase și răvășite.

E Spiridon, omul de serviciu, trezit la viață după un somn adânc, fără vise, pe canapeaua de la „Direcție”.

Se sprijină de perete, întinde amândouă brațele cât poate, cască până-și aude făclile troznindu-i și-și simte genele umezindu-i-se, se uită la ceas, apoi se întoarce și privește cu jind canapeaua moale din biroul directorului. Ar mai trage un somn, dar de acum începe să vină „domni” și mai cu seamă, spaimă redacției: domnul secretar Nicu Bumbes.

Nu mai e timp. Telefonul sună mereu. Spiridon se apropie de masă, suflă praful și începe să deșerte scrumierile în coșul de hârtii, scormonind bine în cenușă să mai găsească vreun muc de țigară mai puțin strivit.

— Hm! Prost obiceiul... Bunătate de tutun! mormăie el aruncând cu obișnuită o țigară aproape întreagă într-un turtiță, stăpânat de dealungul în întregime și din care n'a mai rămas decât foita.

Telefonul țărâie necurmat. Spiridon a strâns zărele de pe birou, a luat paharul cu apă și coșul și pomenește agale spre ușă țărâindu-și șiretele de la ghețe și căscând cu zgomot.

Pe coridor se aude un pas grabit. Spiridon trage cu urechea, adulmecă valul de „Un air embaumé”, care năvălește pe ușă și dispare în prima cameră ce-i iese în cale.

În sala de așteptare intră un domn.

Înalt, subțire, cu niște fireoase sprincene negre sub părul argintiu, cu pălăria pe un ochi, cu pardesiul de culoarea cenușii descheiat neglijent, cu mânușile de piele de căprioară care stau să-i cadă din mâini, cu dungi trase cu rigla la pantaloni, domnul Nicu Bumbes, secretarul particular al directorului. Ține în mână stângă o geantă de piele de crocodil cu inițialele N. B. de argint.

Privește crunt în jurul lui, pufnește fioros pe nări și pomenește demn spre ușă pe care scrie cu litere de metal „Secretar”.

Biroul domnului Nicu Bumbes este încărcat cu tot felul de dosare și hârtii. În mijloc, o călimară cu un vultur de bronz care planează cu aripile deschise peste două sticle în care, de cine știe când s'a uscat cerneala. La dreapta, calendarul cu foi volante pe care secretarul însemnă numere de telefon, adrese și tot ce nu trebuie să uite pentru el și pentru director. Teancul cu zărele de dimineață în dreapta. Câteva creioane roșii și albastre, iar lângă sugătoare, o cutioară cu pilule calmante. Domnul Bumbes e extrem de ocupat și deci, firește, nervos. Drept în mijloc, corespondența.

Secretarul începe să tace plăcurile, dar telefoanele nu-l lasă să facă nimic. Are trei pe masă. Unul cu interiorul, altul cu număr secret și un al treilea obișnuit.

E de o oră la gazetă, stă la birou și nu face decât să jongleze cu cele trei receptoare. Seară firele lor sunt atât de încălțate, încât îi ia lui Spiridon câte un sfert de ceas să le descurce.

În fața lui, pe scaun stă un editor de vorbă cu un reporter. Pe canapea, caricaturistul gazetei face politică împreună cu redactorul sportiv și un colonel pensionar care vrea să tipărească o carte în atelierul „Făgașului”. E un fum de țigară de nu se mai vede nimic. Ușa se deschide mereu. Unii intră, alții ies, Spiridon aduce hârtii, scrisori, cafele și țigări, telefoanele sună pe rând, câte două sau chiar toate trei odată.

Domnul Bumbes a isprăvit o cutie întreagă de „Mihail”. În fața lui se înalță o moliță de mucuri. Spiridon ia cu grijă scrumiera s'o deșerte afară, pe când secretarul, agitat, vorbește cu toți, răspunde tuturor, scrie, se repede chemat de soneria directorului și se aruncă din când în când peste cutia cu pastile calmante pe care le inghite fără apă, în grabă cum face și celelalte gesturi.

Pendula de pe sală arată exact ora 12 și opt minute și bate grav de șapte ori. În sala de așteptare e forțată mare. Redactorii circulă cu hârtii în mână, cu mânecele sufleteate, aferați, cu părul vălvoi. Scaunele și banca sunt toate ocupate. Băuții mai stau și în picioare. E acolo: un căpitan de administrație chel și pântecos, un preot bărbos și hirsut care discută cu gesturi largi fluturându-și mânecele antereului pe la nasul diaconului cu fața albă, spălăcită și care-l ascultă șmerit, cu ochii plecați, o delegație de învățători în costum național, un domn important cu creștetul despăturit până la ceafă care se plimbă nervos în sus și în jos pe covorul lung cu margini roșii, două doamne grase și vopsite violent care stau pe scaune și se sufocă, strânse în centuri. Una din ele are pe față o voaleță lungă cu puncte negre ce-i cade în falduri până pe umeri. Și toată fața ei lată și fardată din cale afară, pare o bucată de carne, nu tocmai proaspătă, ciupită de muștele voaletei. Alături de ele, un tânăr sfrijit cu buzunarele doldora de caete, ține un manuscris în mână, îl desface din când în când, cetește câteva rânduri, dă din cap afirmativ, apoi rămâne prost de auto-admirație.

Pe ușă intră mereu alții. Și toată lumea asta dorește să vorbească cu domnul director care „n'a venit încă”, după cum spune servitorul, nespuse de calm, dar care, de fapt, a intrat pe ușă de dândos și acum e în biroul lui unde-și face, cu Nenea Lăche, administratorul, partida zilnică de table.

— Ce crezi, domule, mai vine directorul, ori să plecăm? întrebă una din cele două doamne grase făcându-și vânt cu un număr vechi al „Făgașului” găsit pe fereastră.

— Acu' trebuie să sosească... Dintr'un moment într'altul. Mai stați puțin, răspunde Spiridon, înveselit de secretul pe care-l știe numai el.

— A! Ce faci monșer?

— Salve, Nicule! strigă din prag un domn înalt, cu părul azvârliț romantic spre ceafă și cu o mustață pleșuvă de văduv.

Este Titu Cienciu, prieten intim și nedespărțit al lui Bumbes.

— Ce e cu tine?

— Treceam pe aici în drum spre Tribunal și am venit să te văd, să-ți comunic ceva important și să mai aflu ultimele știri.

În biroul secretarului s'au format grupuri. Un director de revistă pune țara la cale discutând aprins cu doi reporteri politici. Editorul, astmatic, răsuflă greu pe canapea și caută să convingă cu zece de argumente decisive pe cronicarul literar că Polyphem Mănescu e un autor plin de talent, de vreme ce el îi publică o carte.

Nicu Bumbes s'a retras și el cu Titu Cienciu și vorbește aprins.

— Da' de unde ai stofta asta? întrebă secretarul, foarte interesat, frecând între două degete reverul hainei prietenului său.

— Păi, nu ți-am spus că-mi lucrez un costum nou?

— Ahă, da... Scump?

— Eh! să nu mai vorbim de asta...

— Hm! Și cravata... nu e rău!

— Da? Găsești? De la Viena. Nu știi că mi-ai adus-o tu?

— Eu? Atunci sunt surori, spune Nicu, scoțând vârful cravatei din vestă și alăturându-i-o de cea a lui Titu Cienciu.

— Merge bine cu cămașa ta, face, admirativ, acesta.

— A, da? Crezi? spune neglijent Bumbes. Să știi că nu e mătase. Eu nu port cămăși de mătase. Nu e elegant. E o poplină englezească.

— Ei, eu am plecat, nene Bumbesule! spune editorul înecându-se și apropiindu-se de biroul secretarului.

— Eu mă duc în tipografie, se grăbește cronicarul.

— La revedere, la revedere, răspunde Nicu. Apoi către cei doi redactori politici cari n'au isprăvit încă de pus țara la cale cu directorul de revistă: „Mă, da' voi nu vă duceți la Președinție să mai vedeți ce mai e pe acolo?”

— Ba da, ba da! mormăie unul din ei, un

lungan slab și țepăn ca un sparanghel. Apoi, cu dispreț, la urechea directorului de revistă: „Dom'le, urții mi-au fost oamenii ăștia îngâmfăți, care habar n'au de meserie și-și mai bagă și nasul unde nu le fierbe oala.

— Păi, chiar așa, răspunde și celălalt, un bondoc sașiu, cu părul tuns scurt ca o perie. Eu fac meserie de douăzeci de ani și nu mi-a suflat nimeni în bors, dărmitte unul care nici condeiu nu știe să-l ție în mână!

— Da de unde l-a mai descoperit directorul și pe... întrebă astmaticul arătând cu capul spre Nicu Bumbes care răspunde mereu la telefoane dar căută să fie foarte atent la ce-i spune Titu Cienciu.

— Eh! oftează degustat reporterul cel înalt, către ceilalți doi. Așa dă norocul peste unii, ca porcul cu râțul.

— L-a „descoperit” directorul. Știi că e maniac cu „descoperirile”.

— Unde?

— Era funcționar într'un minister. Acuma îl menține și acolo și-i dă leafă și aici.

— Deh! noroace... pufnește pe nas, bondocul.

— Și nu-l tentează să scrie și el un articol la gazetă? întrebă cel cu revista, potrivindu-și ochelarii să vadă mai bine pe Bumbes.

— Asta? sare sașiu. Cred că uitat și ce bruma a învățat în liceu. Cică-l distrează ce scrim noi, auzi!...

— Ssst! Tăceți! Se uită'ncoace... șoptește cel înalt.

— Eu am să plec, spune astmaticul, încheindu-se la haină.

— Și eu.

— Și eu, să nu-l mai văd, bombăne bondocul.

Apoi întorcându-se cu zămbete mieroase către Bumbes:

— Să trăiești, șefule!

— La revedere!

— Cu bine, nene Bumbes!

Nicu tresare, le zămbește onctuos și le face bezele cu mâna: „Au revoir, pa!”

Au eșit toți. Bumbes se duce spre Titu, răsuflând ușurat: „Uf! bine că s'au dus! Toată ziua vin aici pe capul meu să fumeze și să discute politică”.

— Păi, de ce nu te plângi directorului?

— N'am vrut să-l enervez, dar pun eu regulă și aici.

— A! dar știi că am să-ți spun ceva foarte important.

— Ce? Nu cumva ai aflat de unde cumpărăse Alecu bretelele alea albastre?

— Nu, din păcate. Dar în schimb știu ceva tot așa de interesant.

— Ei, spune-mi, sunt curios.

— Ciorapii, domnule! Am găsit niște ciorapi admirabili. Calitate, desene frumoase, discrete... lungi... o minune...

— Ei! unde?

— Lasă — că te duc eu... Ai să vezi! Cam piperăți, nu-i vorbă, dar nici eu se mai găsește. Mai erau la prăvălia asta unde o să mergem împreună numai o duzină. Am cumpărat șase perechi.

— Și restul?

— Ei, păi d'ala suntem prieteni. L-am pus deoparte pentru tine.

— Merș, monșer. Mi-ai făcut un mare serviciu, răsuflă ușurat Nicu Bumbes.

— Uite, să vezi ce frumoși sunt, pune mâna, spune Titu Cienciu, ridicând piciorul pe scaun și suflecându-și cu două degete buza dungată a pantalonului.

Bumbes se apleacă și pipăie ciorapul.

— Ai dreptate. Admirabili! Eu am foarte mulți, știi că aduc provizi în fiecare an din străinătate, dar li cumpăr și pe cei reținuți de tine. Scumpi?

— De! M'am cam decavat. Apropos, ce-ai făcut cu chestia aia?

— Cererea ta? Cred că s'a aranjat. Am vorbit cu directorul. Se duce el la minister.

— Zău? Adevărat? Pot spera să iau suma?...

— A! Aproape sigur. Directorul e un om dintr'o bucată... un boer... are niște gesturi!...

— Zău, și crezi!...

— A! Bine înțeles! Dacă l-am vorbit eu de tine. Directorul ține la mine. Uite să-ți dau un exemplu.

Alături vine de la croitorul lui cu mostre de stoffe. Niște minuni, monșer...

— Nu mai spune!

— Parole d'honneur! Splendide... În special una „gris perle” cu niște punctulețe și cu spic...

— Am aștept când am văzut-o. Directorul zise: „Domnule Bumbes, asta ți-asta bine dumitale!” Zic: „Cred și eu, domnule director dar și atâtea mi de lei me-

Peste umeri iarna-i s'a urnit,

Pălăria veche-i ca o turlă,

Și întotdeauna 'n asfințit

Lupii anilor din tinerete-i urlă.

Stă lângă iocane, spune rar

De Sângheorge, lângă alba scară.

Calul scapără 'n copite din amnar

De s'aprinde făclile de ceară.

Tot așa o viață 'n turnul rece

Ciocănit-a pentru ingeri cât un sărg.

Dar de-aseară o stea departe îl petrece

Și bat clopotele singure în târg.

Camaradului Radu Gyr

Urcă sărbătoarea trepte grele

Ochii lui se'nalță 'n frângerii sus:

...Poate odată rățăceau pe mări acele

Lungi corăbii și umbra pe val Iisus.

Mâna lui cu degete betege

Strâns apucă funia mereu

...Și se duce prin cetățile pribege

Pe la casele sărace Dumnezu.

AL. RAICU

trul... trebuie să renunț. Prețul e incompatibil cu buzunarul meu!

— Păi, bine dragă, dar acum trei zile parcă câștigaseși o sumă frumoasă la poker!

— A! bine... dar ieri am pierdut tot ce luasem și m'am ales cu o pagubă destul de însemnată.

— Ce vorbești? Ia spune... a fost și domnișoara Novac?

— La joc? Ți-ai găsit! Am dus-o odată și pe urmă n'a mai vrut să vie. Cică-i intelectuală și n'o interesează jocul de cărți. În seara aia m'a făcut de răs... A umblat toată casa și întreba unde e biblioteca. O apucase cetiul! Zicea că e plicticos să tot stai la masă înțepeniți, ore întregi!

— Hm! Quelle bêtise! spune Titu, degustat.

— Parcă ea când cetește ceasuri întregi nu înțepenește!... în sfârșit! Treaba ei! Am lăsat-o în pace până s'o plictisise de atâtea lectură. Numai de cărți și filozofie vorbește, adăugă Bumbes, disprețuitor. Auzi ce-mi spune într'o zi? „Cică eu sunt ca Narcis.”

— Care Narcis?

— Ei, unu... știu eu?... din istorie. Cică s'a uitat în apă și s'a amoroizat de chipul lui... Auzi, să mă compare pe mine cu ăla... un imbecil... un cretin, un...

— Păi, bine, dar ce legătură?...

— Ei! Ea zice că are. Că eu mă uit prea des în oglindă... Auzi ce-mi vorbea când eram singuri și noi odată și eu, de... ca omu'...

— C'est horrible! se indignează Cienciu.

— Da! E imposibil! În schimb a venit Nuța O bomboană, monșer: a băut, mi-a fumat toate țigările și ne-a spus toată noaptea anecdote shocking. Abia am suit-o într'o mașină s'o duc acasă. Nu se mai ținea pe picioare. Foarte amuzantă.

— Da! Deșteaptă! admiră Cienciu.

— Fătă bună, dragă! Te înțelege cu ea. Ii dai un telefon oricând... și noaptea. Ea e gata.

— Distractivă!

— Sigur! În seara aia, cum a văzut că pierd și încep să mă enervez, s'a ridicat de pe genunchii mei și s'a dus la Filipoiu, că el ne luase toți banii. Cum s'a așezat în brațele lui, n'a mai câștigat ăla nimic.

A fost un haz nemaipomenit. Filipoiu turba!

— Nu mai spune!

— Zău! Așa-mi plac mie femeile. Vesele, dom'le, prietenoase! Nu cu mofturi... Auzi! Intelectuală! Parcă n'ar fi toată lumea intelectual!

Sună iar telefonul. Nicu se repede: — Da! Aici Bumbes!

Ah! c'est toi? Ce e? Sărut mâinile... Da! Sunt extrem de ocupat! Nu-mi văd capul. Când ne vedem? Poate diseară, dacă n'am consiliu... A, da! Nici o grijă... îți trimet mașina mea. Pa! Te sărut!

— Cine era? întrebă Cienciu.

— O cunoști: Cucaracha, de la „Chat Noir”.

— Dansatoarea?

— Chiar ea.

— Aha! Ei, și cum a rămas cu stofta?

— Care? A! da... cu directorul? Splendidă, monșer! Gris perle cu niște punctulețe așa și cu spic.

— Ei, și tu i-ai spus că n'o poți cumpăra că e prea scumpă.

— Da! Tocmai! Boer, dragă, e boer până'n vârful unghiilor. Mi-a răspuns: „Domnule Bumbes, e a dumitale! Ți-a plăcut! Ți-o fac eu cadou!”

— Extraordinar! va să zică ești mulțumit aici, ca secretar?

— De. Mă amuză să mai frunzăresc și eu din când în când ziarul și să mai văd ce scriu ăștia.

— Credeam că ai să te molipsești și tu.

— Aș! Eu sunt extrem de ocupat. Nu vezi? Am toată gazetă pe cap. Dar să mai și scriu... Așa ceva poate oricine. Mai greu e ce fac eu.

— Ai dreptate! Dar ia spune-mi, unde o lucrezi? Tot la...?

— Stofta? Nu! La croitorul lui... Am și făcut prima probă. O să fiu o bomboană, spune Bumbes potrivindu-și cravata și freza în oglindă cuierului din fața lui.

— Ei, bine, dragă! Dar și merita! I-ai fă-

cut destule servicii. Apropos, tot cu blondă e directorul?

— En titre! Că mai are el destule, pe de manganii.

Uite, de pildă, astă-seară iar ieșim în trei la restaurant. A descoperit la T.-Măgurele nevasta unui avocat. Delicioasă!

— Parol?

— Delicioasă, atâta îți spun. Două săptămâni am alergat prin toate ministerele să-l aduc pe bărbatu-său la București.

— Șmechera, n'a vrut altfel!

— De unde! Iar directorul, mort! În sfârșit s'a aranjat și acum stați aici în Capitală.

— Soții din T.-Măgurele?

— Adică numai doamna. Fiindcă pe el l-a trimes directorul totmai în Banat cu niște procese ale „Făgașului”. Și așa că ies eu cu ea și cu șeful. Și, patronul vrea să fie acooperit. Spune că... înțelege... doamna e cu mine...

— E și normal, cu reputația ta de „courteur”! Apropo, ai mai primit scrisori de la Irma?

— Berechet!

— Și dela Lilian?

— Da! Și fotografiile! Acuma sunt în Turcia. Una dansează și cealaltă cântă.

— Nu mai fac același număr?

— Nu! S'au cam despărțit. Mi-au trimis și fotografiile... Le-am adăugat la colecție.

— Ce fete, Nicule! spune cu regret și admirație adâncă Titu.

— De viață, domnule! Irma umbla beată zile întregi. Ți-aduci aminte când s'a suit pe masă și ne-a dansat?

— Ei! Am petrecut atunci! oftează Cienciu. Apropo, știi că'm descoperit o cărciumă... grozavă!

— Ei? se interesează Bumbes.

— Da... și niște fripturi! Niște momite... niște măduvioare!

— Unde?

— Pe strada Mielor, dragă. Și niște țigani lăutari! Un repertoriu, o minune! Ne-a cântat ca la ușa cortului. Și avea guristul o voce de dudulă maghernița.

— A! bine că știu. Să organizăm ceva! se entuziasmează Nicu.

— Prima seară când ești mai liber, al nostru ești. Vine și Vidu și Bogdan și Constantinescu...

— Și femeii?...

</

O NOVELĂ DE LADYSS ANDREEȘCU

În ziua aceea, dis de dimineață cerul s'a arătat senin. Soarele vestea o zi de cuprător al alb-argintul boabelor de rouă se topea în verdele curat al ierburilor. Doar pe la amiază, dinspre șesurile Mureșului, de undeva, poate de dincolo de Alba-Iulia, au prins să se ridice trâmbe de nori tot mai dese și tot mai negre. Soarele bătea în parâng, cald și vestitor de furtună. În fierbănțele aerului se roteau șoimi și săgetau rândunele. Se simțea și un ușor miros de rășină arsă.

Semne de vijelie!
De când s'a aciuat aici, Radu Mohor s'a obișnuit și cu toanele oamenilor și cu năbădăile cerului.

Cutoatecă întunecimea pornită dinspre Mureș crește, cuprinde, înăbușe, devastază adâncurile, nu simte exteriorizată niciun fel de neplăcută senzație. Îl frământă însă o curioasă neliniște interioară, un sentiment de nesiguranță. Încearcă să-și păstreze toată limpedea trăire. Nu. Vijeliea aceasta nu poate să-și scoată din recile-i chibzuinți... Altul trebuie să fie motivul neliniștei care îl roade. Nu-l poate identifica, dar îl simte. Așa, ca o durere generală. Te văiți și totuși nu poți să spui ce te doare. Dar răul plutește în el, în aer, în furtuna care se apropie. Ca un duh...

Un fulger a brăzdat cerul cu o sabie incondiată de arhanghel, în zig-zag. Apoi un tunet năprasnic s'a rostogolit ca o stâncă, a sărit jândri în funduri de văi și a prăbușit cu el o ploaie repede și multă, — neașteptată.

În Radu, undeva, fulgerul, apoi tunetul, s'au repetat. Totuși era clar; se simțea oarecum tare dacă nu chiar stăpân pe el. A eșit afară puțin temător. Și-a orânduit șghiaburile sub strașinile cabanei. A cercetat curtea și a strâns chais-longurile uitate sub un mesteacăn. A închis ferestrele.

Un alt fulger, mai năprasnic decât cel dintâu, a tăiat cerul dinspre miazănoapte, până în coama Bistrei. Neliniștea i s'a concretizat, mecanic exteriorizată într'un gest minor: s'a închinat înfricoșat. — Nu mă vede nimeni, a gândit puțin laș. A intrat în casă.

Ca să alunge orice gând tulbure, mai ales că deslănțuirea de afară îi este teamă că îl poate influența sufletește, s'a hotărât pentru o revizuire a diferitelor lui însemnări științifice dezordonat păstrate. Este o îndeletnicire pur mintală. Are să cerceteze și curenții paraziți creați de furtună în aparate...

Și totuși, dece neliniștea asta nefastă în loc să îl părească, l-a înecat definitiv? Cel puțin de-ar fi fost Petra acasă... Ce să-nătoasă ar fi fost Petra, atunci, lângă el!

Iată, când nu se aștepta deloc, odată cu un nou și luminos fulger și cu un răpăit de picuri mari, Samia a intrat în laborator, dând ușa de perete, furioasă. Ușa a rămas deschisă în vântoasă, a mirare.

Radu, surprins, s'a repezit la ușa, pe care a închis-o bine, poate ca să captureze femeia, poate de teama furtunii și a picurilor năvalnice.

Și-a revenit numaidecât. L-a revoitat lipsa de defernță a Samiei. Oricâte alunecări ar fi avut față de fata asta, Radu nu poate uita că, cel puțin aici, el este stăpânul. Iar ea, oarecum, sluga. Este o chestiune care, socotea el, nu are nevoie de reflecții.

A observat mulțumit că, gândind astfel, neliniștea i s'a răspândit. Se simțea stăpân pe sine deși Samia s'a oprit în fața lui roșie de mânie. Mai mult printre dinții albi, puternici, mărunți, i-a aruncat cuvintele ca un nisip fierbinte în obraz:

— Va s'zică, pleci...

Vorbele ei i-au desechilibrat imediat. Dar și-a revenit destul de repede. Ce nestabil este! „Poate i-o fi spus Petra că plecăm. Dar când?” — a gândit repede.

— De unde știi?

— Ia, am visat eu...

A vorbit prompt și convingător. Totuși, laș, Radu a ripostat inseninat:

— Fugi d'aici...

— Nu, nu. Pe mine nu mă mint visurile. Și nici de-a glumă nu mi-i...

Bărbatul s'a clătina din nou. Nu știa ce să creadă. Mîntea Samia? Spunea adevărul? A visat într'adevăr? A visat?...

Totuși l-a fulgerat gândul că ar fi bine să o lămurească definitiv acum. Avea cel mai bun prilej. Dacă ar fi strigat cumva, de ar fi izbucnit în vreo furie nervoasă, cel puțin nu o putea auzi nimeni. Înainte de venirea Samiei îi păruse rău că Petra a plecat în cătun să vadă niște icoane pictate pe sticlă, lăudate tare de preotul de acolo într'una destul de amuzantele lor discuții relativ teologice. Acum, absența Petrei îl bucura.

— Da, Samia. Plec.

Un fulger a năvălit prin fereastră, a luminat o clipă chipul femeii.

— Cum?

— Bine. Trebuie să plec...

— Și pe mine cui mă lași?

Era pregătit. Se aștepta la o asemenea replică.

— Ei, cui?... Lui Ion...

Radu masca o indiferență desăvârșită, cutoatecă în realitate, problema nu îi era cu totul scoasă din socoteală. Ba chiar nu-i era deloc. A încercat s'o înbune:

— Vă cununăm noi.

— Care noi?

— Eu, cu domnișoara Petra...

Samia a stat pe gânduri o vreme. Era foarte agitată. Apoi hotărât:

— O fi, dar eu nu te las să pleci...

La urma urmei Samia îl plictisește.

— Doar n'o să-ți dau socoteală de rosturile și drumurile mele...

Ce dramă uriașe se va fi desfășurat în mintea, în sufletul, în trupul ei, este greu de știut, penurcă vorbele lui nu au fost prea aspre. Dar, odată cu puternica deslănțuire a norilor de cenușă, Samia a scos un dureros răget, prelung, asemenea unei ursoaice, pe care o pândește o mare primejdie. S'a repezit spre el umitor de viril și cu miniatura unui pumn frumos strâns muntește, fără ca Radu Mohor să aibă vreme să se ferească, l-a lovit fulgerător în obraz...

— Na!... Na!... Du-te!...

Celelalte fulgere ale cerului, inundau casa, biciuitoare, pornite, odată cu ploaia, în urgie.

Izbucnirea Samiei astfel manifestată era scoasă din calculele și prevederile lui Radu.

O clipă a rămas năuc, cu mâna tamponându-și obrazul, într'o poziție foarte caraghioasă. Ea îl privea uriaș, răzbuțoasă, gata să se repeadă din nou. Era, poate, intruchiparea zeiței păgâne, care a deslănțuit furia apelor de afară, încercuită în luminele de

aur ale fulgerelor, în vete necontentite, coplesitoare pentru firavul lor adăpost.

În clipa următoare, scurtă, încărcată, de oțel, sângele s'a ridicat, incendiat, în trupul pe care Radu nu-l mai cerea al lui. Și-a pierdut orice bună judecată, orice urmă de cumpăt, dinainte impus. A, cum îi biciuia de arzător obrăjii, toate vâlvătăile sîngelui!

— Ai dat!... Ai dat în mine...

Un trăsnet a sărit în așchii de lumină, clipe lungi, pe piscul cel mai înalt al Paringului. Ochiul ferestrei, cu staturile lăuate netrase, l-a privit înlăcrimat și îngrozit de atâtea scilpitoare lumină.

Brutal, Radu s'a repezit spre Samia s'o zdrobească în pumni, dar femeia a șerpuit, ușoară și vicleană, pe sub el și, dintr'un salt elastic, de dihor, s'a oprit în fundul încăperii, în partea dimpotrivă a ușii. Ca să nu o scape, Radu a tras zăvorul. Samiei îi sticleau ochii, asemeni unei pisici fugărită de o haită de câini. Dar nu s'a îngrozit când el a făcut, aproape reflex, acest încercuit gest. Ba, dimpotrivă: parcă un zîmbet hain i-a fluturat o clipă în colțul gurii.

— Am să teucid...

— N'ai putere...

A hohotit, vrăjmaș zeită. Dar hohotul zeiței s'a pierdut în tunetele continue ale cerului deslănțuit.

Infuriat, Radu a încercat din nou s'o prindă: în van; apoi din nou: deasemeni; apoi... Dar la urmă, atunci când furia crescută la para atător potrivnice înfrângerii, era în paroxism, tot a ajuns-o...

A lovit-o în spate, în piept, peste cap, peste mâini... Femeia n'a mai ripostat. Mai întâi, ca să îl inebunească definitiv poate, a stat o vreme semețată.

Afară fulgere se încruciau, bubuituri prăbușitoare se legau de înălțimi, acele ploii biciuiau fereastra plînsă prelungindu-se, repede în sfori sau în șerpi spre pământ, pâraie creșteau, se umflau, se imputerniceau, deveneau puhoie năprasnice. Tărau tot ce le sta în cale: copaci, stânci, vietăți. Jos în adâncimea văilor, cătunul Samiei vuia înfiorător.

Slavă munților!

Slavă munților! Slavă lor!
Cu jărul inimii nconjurați...
Mergeți în odăjii de orații
Către dânsii, spre însingurații
Miri svelți ai înălțimilor.

Ochii vă fie mari, mai mari;
Din auz croiți pahnii să poată
Cuprinde acea foșnire toată,
De Dumnezeire și de Gloată.
Tulburi vor fi anii, amari...

Teamă nu vă fie de Zori,
Nu vă înspăimânta, nu vă roadă
Luminile cu prea multă roadă.
Veți simți limpede cum se 'noadă
și-apoi se rup din cheatori

Vește, prelung și fără glas,
Apele tinci, ape smârcoase
Cu rădăcini până 'n miez de oase.
Mereu verzu, vecinic potficioase,
Abia vom ști unde a mas

Cerul nostru. Aromitor,
Aromitor apoi ca o veste.
Rotirile vulturilor peste
Neumbrite și răvnite creste...
Slavă munților! Slavă lor!

TEODOR AL. MUNTEANU

În jurul cabanei, isbită cu vrămășie de ploaie și vânt, nisipul se pringea frumos, șters de apele în creștere.

Și ei, Radu Mohor, chibzuit inginer și ales om de lume, cu mințile pierdute, lovea.

Lovea încontinuu, extenuant.

Dela o vreme, pumnii lui nestăpâniți, au biruit semeția Samiei. Obosită durerea, s'a grămădit mică, tremurătoare, cu umereții desgoliți de iia sfâșiată în luptă, cu albeața brațelor înroșită de lovituri și a început un geamăt, încet, vinovat...

Înfățșarea asta de pasăre rănită, a femeii, l-a adus la realitate aproape brusc. O clipă și-a privit isprava oarecum mirat de ea. Apoi, cu sufletul sdrențuit de milă, a trecut deodată și desechilibrat, dela pumni la mângăieri, la îmbrățișări, la cuvinte de iertare spuse în șir, fără rost.

Dacă ar fi intrat cineva atunci, lui Radu Mohor i-ar fi fost indiferentă prezența lui streină acolo. Chiar dacă ar fi fost Petra. Samia scâncea a durere, prelung.

Peste munți, deslănțuirea norilor era de neoprit și fulgerele foarte dese, obositoare, se împleteau în zig-zaguri, ca să se piardă deodată în hău.

Târziu, Samia s'a sculat obosită, apoi s'a lipit de el, l-a cuprins pătimaș și i-a căutat gura...

— N'ai să pleci... n'ai să...

Implorarea femeii i-a amintit pricina care l-a adus la această nenorocită împrejurare. S'a ferit să vorbească. Dar cum munitenia lui se arăta cu totul desăvârșită, Samia s'a dat un pas înapoi, l-a măsurat cu ochi streini și a șoptit cu desnădejde:

— Rămâi?

„Nu. Nu pot să rămân”, a gândit aproape reflex. Nu mai pot. Întâmplă-se orice. Dar nu am destul curaj să i-o spun.

A tăcut...

— Aha! Pleci. Pleci de bunăseamă... Du-te...

Liniștită, cu acelaș vrăjit și legănat pas s'a îndreptat spre ușe. Voia să fie calmă deși era epuizată. Sau, poate, tocmai de aceea...

Radu a crezut că se clatină pământul cu el. Furtuna îi urla tăria în timpâne, — furtuna de afară și din el, iar ochii îi vedeau foarte estompat, povârnișuri de apocalips.

— Samia...

— ...

— Samia...

— !!!...

— Samia...

— Ce mai vrei?

— Stai...

— Nu.

— Stai, Samia...

— Nu, nu... Doar pleci...

— Dar acum nu se poate să eși de aici...

— Ba am să es...

— Pe vijelia asta?

— Nu mă tem de vijelii...

Apoi l-a privit cu ură, i-a strigat ura în obraz.

— Fiară...

Și s'a îndreptat spre ușe.

Dar ușa era zăvorâtă.

Până a dat să tragă zăvorul, să apese pe clanță, să deschidă, să păsească peste prag, Radu a fost lângă ea cu toată graba mâinilor obosite. De afară, furtuna a năvălit ca o hoardă dușmană, a cotrobăit prin toate ungherele încăperii și l-a prins din nou în dansul ei nebunesc. Tremura încins, înebunea sleit, ura neputincios... A prins pe Samia de mijloc, necruțător. Mijlocul femeii s'a încordat. Brațele învârtosite ale omului erau însă două puternice rădăcini de copac. Ce putea fi Samia în brațele acestea aspre care voiau?!

S'a lăsat pe spate, mult pe spate, cu pieptul bombat să spargă iia, cu mâinile moi, învinse, cu capul într'o parte, cu toată feminitatea predată de vajnica-i împotrivire, cu boabe mari de rouă strivite între pleoapele închise, cu ura strivită de prezența neinvinsă a omului de lângă ea.

Ce mare și orgolios s'a simțit Radu!

Stăpân, a frânt-o de mijloc ca pe o azimă caldă. Mijlocul Samiei a trebuit să se inchine, supus. Prin albeața fustei de in, omul cucerea suavitatea tot atât de albă a trupului rotund, robit, poate de emoție, poate de patimă, sigur de chemarea sîngelui și a pământului. A încercat s'o prăbusească odată cu rostogolirea trupului lui încercat. Ea s'a lăsat cu totul biruită, sleită de puteri, pradă lui, desnădejdiei și destinului. Aproape o țara...

Dar când a fost să-i înăbușe gura cu lăcomia de hienă a gurii lui, Samia s'a smuls asemenea unui copac lovit de năprasnică vijelie, cu puteri surprinzătoare... în vreme ce el o credea definitiv ingenuchiată...

A răsărit în mijlocul încăperii, cu brațele întinse în lături, căutând sprijin, troiță șovăitoare și întunecată.

A căutat, încolțită, un adăpost. Când a văzut că nu poate afla scăpare, a strâns aripele pumnilor, troiță s'a prăbușit în neputință și gura i-a strigat desnădejdea, izbucnind în cel mai înlăcrimat plâns din lume.

— Nu... Nu vreau... Nu mai vreau...

Și-a strâns mâinile crucite pe piept și, lacrimile izbucnite s'au strecurat într'o pură înșiruire pe albul roz și sănătos al chipului topit de luptă și luminat de fulgerele furtunii.

Dar el a fost troglodit infuriat și hămesit.

A prins-o din nou în șerpii brațelor. Femeia era hotărâtă să nu se lase strivită și hotărârea ei creștea odată cu îndârjirea trogloditului. L-a împins cu puteri care l-au făcut să se clatine și și-a înșepnit capul în pieptul lui, ca o stâncă eșită pe neașteptate în calea unui turist aproape de pisc.

Găfâiau amândoi: Samia de oboseală; el și de patimă.

Meterezul capului înfipt vrăjmaș în pieptul lui — capul acela alintat de atâtea ori de mâinile care acum îl brutalizau... — îl inebunea. Fără pic de judecată, fără milă, lipsit chiar de mărinimie, i-a prins gura inceleștată în pumn și cu cealaltă mână liberă, Radu a lovit în plin, nemernic, cu bărbăția ucisă.

Sângele a țâșnit ca un izvor înăbușit, eliberat barbar. Dar în loc să îl liniștească prezența aceasta roșie și vitală, pe Radu l-a atârnat mai aprig. Orgoliul lui de om care vrea, era nebiruit, nebunesc.

Intr'o sfortare aprigă a luat-o pe sus, a fluturat-o ca pe un trofeu smuls unui încapățânat dușman și, crud, a aruncat-o undeva, pe scândura aspră. După buimăceala loviturii, femeia s'a făcut ghem, și-a prins rozul genunchilor, cu brațele, într'o încolăcire salvatoare, strivindu-și sânii.

Sângele curgea încet, roșu, curat...

Și ochii lui nu-l vedeau.

O clipă Radu Mohor s'a oprit. A dat spre creștet o șuviță de păr care-i căzuse pe tâmplă și a aspirat din adânc toată atmosfera aceasta viciată de ură și patimă. Apoi din nou, zăpăcit fără măsură, cu desnădejde, a început o luptă pe care o întreprindea pierdută de acum. Gândul acesta a venit, alături de vrăjmașul lui pornire, nou și puternic, întărindu-i forțele sleite, totodată nimicindu-le. A încercat să-i deprindă genunchii deveniți, la fel cu retina ochilor, și puțin vineții, în minghina mâinilor încolăcite pe pulpe, șerpi albi, rotunzi, prea vii. Degetele i-au pocnit asemenea joardelor verzi, pline de sevă.

Era un nebun? Nu. Era un iluminat? Nu, nu... Dar ce era atunci? Poate o arătare streină de el, injunghiată, scăpată din mâinile călăilor cu cuțitul în gât. Atât... atât... Numai atât și nimic altceva...

Ar fi omorât-o poate, pe Samia.

Dar atunci când s'a simțit culcat lângă ultima sfortare, brațele femeii au căzut, crupa s'a destins liberată de încordări, pulpele s'au deschirct obosite și inutile. Intr'un zămbet desăvârșit de senin Samia a tras jaluzelele pleoapelor peste ochii înpăiențijiti. Doar floarea de foc a sîngelui își resfira petalele aprinse, într'o orgiacă fantasmă, pe gât, pe iie, pe sâni, pe umeri, pe fulgerele care-i înfășurau trupul ca niște văluri de aur.

— Na, omule...

A zis „omule” atât de femee și, poate de aceea, atât de biruitoare...

Radu, animal definitiv extenuat, privea neputincios trupul pentru care luptase și pe care acum nu ar mai fi putut să-l stăpânească.

Sdrobotită și mare, Samia îl cerceta cu ochi de medic experimentat, zămbind a victorie sau a batjocură.

— Acum poți să pleci...

Afară furtuna începeuse să se îndepărteze cu pași înceți, calcând munții din pisc în pisc, rostogolind tunete și trăsnete tot mai slabe, dincolo de semeția peisagiului, departe...

— Acum, poți să pleci... Auzi?

Dinspre Apus, un soare proaspăt, a incendiat iarba, mirosind a ploaie, în luciri perlate multe, neașteptat de multe.

Când a venit Petra din cătun aducând sub brațe niște sticle afumate pe care erau pictate nemeșter chipuri de sfinți și un Dumnezeu foarte slab, neverosimil și trist, potopul trecuse. Samia nu mai era acolo.

Scara scârjâe de câte ori urcă sus cineva. Sunt numai 14 trepte de lemn putred, ros pe acouri și murdar. Niciun bec nu le luminează. Nici măcar geamurile sparte sau împienjenite (care dau în stradă) nu aduc altă lumină. În zori, la amiază, seara — scara rămâne la fel, și trebuie să băjbi mult până cuprinzi cu mâna stângă balustrada — ca apoi orbăcând să urci, ridicând pasul mecanic și supus mereu nesigurății. Totuși, s'au învățat să i-nnure treptele, iar după ce s'a sfârșit și a 14 a, deacum știu toți că începe coridorul. Un fel de gang umed, învechit, cu toate igrasiile și semnele muștelor pe pereții de culoare nedefinită. Nici aici nu arde vreun lămpă. Doar arar (când se deschide ușa vreu-neia din cele opt camere depe coridor), joacă pe ziduri umbre buimace și neliniștite.

Dar nimeni nu se înfricoșează de gemătul surd al tăcerii încremenită în piatră. Adesea se pare că într'adevăr răcăie ceva în podea, în tavan sau în zid. Ceva ca o unghie de fărâ sau ca un suget de om care moare. În clipa următoare însă, fiecare (din cei cari locuiesc acolo) își dă seama că acela e timpul. S'au obișnuit să nu mai dea atenție, cu toate că de multe ori răcăitul revine mai puternic și mai sobru. Fiecare își închide ușa cu cheia învârtită de două ori, căutând să se desrădăcineze din înnoietirea casei, încercând mai ales să creadă că e absent acolo, că nu participă cu nimic la ameleala verde a acestui fel de hotel, mizer și decadent.

Înt'adevăr, între stradă și casa asta e o diferență. Strada adună oamenii la întâmplare, îi împreună, îi aruncă unul în brațele celui alt, le dă senzația de beție nesfârșită, îi suge până în adânc — dar toți sunt parcă fericiți. Dincoace, viața 'sbucnește ca un porcuș dintr'o rană, pe care o storci bruscă și cu dușmănie.

Înăuntru, simțământul trăirii pare paradoxal. De îndată ce te coridor nu se mai dă pas de om, de îndată ce toate ușile stau zăvorâte, nu este nimeni care să simtă vârtejul confuz și sperios al steierii. Fiecare are nevoie de alt om, dar niciunul nu-l caută, deoarece fiecare se iubește cu orgoliu și desmăț numai pe sine însuși.

De aceea între stradă și casa asta s'a căscat o prăpastie. Nu se asemănă una cu alta, nu se pot contopi. Există o frică primitivă și esențială, care-i oprește pe oamenii din blocul 47 depe strada Oglinziilor să caute viața afară, în afara de ei mai ales.

În fiecare odată se petrece câte o dramă. Drama se consumă fără crispări și fără plâns, înecându-se încet în somolența orolilor. E o simtă, o trăiesc intens, dar nu mai pot fugi. O altă necesitate inexplicabilă și ocultă le ordonă s'o admită. Ca depănarea cenușii a celei mai triste povești, viața se continuă fără nicio variație, fără nicio glorie, palidă ca o comă nesfârșită.

La început, Tereza Carp nu și-a dat seama de cele ce se petrec în casa asta. Închiriasse camera la întâmplare, fără să pună condiții, fără să se întrebe dacă aici va găsi liniștea. Pe prima treaptă urcată, se opri întorcându-se spre stradă. Acolo se sfârșea prima ei existență. Nu mai vroia să ducă nimic din ceace fusese, nimic din ceace trăise. O senzație de gol și irealitate, de supremă renunțare — cașicum chiar sufletul și-l lăsa să ca pe un vânt mori în stradă. Nici în tren, în călătoria dela Cernăuți, nu putuse înțelege pasiunea eliberării, a acestei definitive despărțiri. Fugise de un om care o îngrozise, care o coborâse la cea depe urmă certitudine a melancoliei. Încecra astfel prin exilul ei să-l uite, să-l doboare în propria ei durere, să se răsbune pe iluziile de odinioară. Și abea acum constată că e singură, iar singurătatea capătă o valoare de crispare ridicolă. În casa asta nu va fi niciun prieten, niciun om care să i dea speranța regăsirii în sine.

Camera n'o nedumerise. Puțină greață la început de atmosfera asta închisă, vulgară și mediocră. Trebuia să se împace însă, ar fi nevoie chiar să închidă mai întâi ochii și apoi să gândească la ce este în jur. Privind și pipăind lucrurile odăii, mișcându-se dela pat la ușă, văzându-se în oglinda spălăciată, Tereza Carp se întreba cu un zâmbet înăspriț: — „oare a mai trăit cineva aici?” Răscoli prin toate sertarele, prin toate colțurile, doar de-ar găsi un semn care să-l adevărească pe celălalt. Nimic. Numai portretul unui copil, un portret straniu, afumat — dar din a cărui prezență mobilată se isca parcă o anumită viață proprie odăii și în masă, scrișit cu briceagul un nume: Pavel!

— PAVEL! se miră Tereza așezând tabloul deasupra oglinzii. Și pe logodnicul dela Cernăuți tot așa îl chema. Dar nu poate fi el. A fost altul. Căuta să și-l închipuie pe celălalt, dar în mîntea ei mișunau o sumedenie de imagini obscure — care n'ajutau la deplina lui reconstituire. Pavel dela Cernăuți se abșea între neguri ca un Don Quichote cu morile, rămânând fals reprezentat — fără față ori fără trup, așa ca umbra unui spânzurat de felinar. Îl iubește. Fără îndoială. Doar deaceoa plecase, deaceoa își părăsise copilăria, prietenesele, amintirile. În iubitul pur se trezise deodată omul demonic și batocoritor, ca o fiară virgină din junglă.

Astăzi, Pavel acela cu Pavel acesta pot forma o lume interioră, două limite între care va trebui să balanceze sau să alerge. Nu-l va mai prinde pe niciunul. Știa lucrul acesta. Oricum, deacum nu-i rămâne decât să uite și să caute în acelaș timp — alt om.

În prima noapte nici nu putu dormi. Lăsa anume lumina aprinsă și să nu-și dea seama că există și întuneric, lăsa chiar ușa deschisă — cașicum dintr'o clipă în altă ar fi putut intra cineva, oricine dar un om care să-i spună: — „pe mine m'ai așteptat Tereza. Iată, am venit!” Dar sforțările de a adormi, fură inutile. Auzi câteva uși deschizându-se, închizându-se, o tuse, câțiva pași țărșiți și apoi tăcere. Dar însăși tăcerea ascundea un ciudat amestec de turburări și încremeniri în acelaș timp.

O cameră streină, un prezent strein, o viață streină. Parcă toate cresc într'o cavalcadă fantastică și se depărtează spre cer sau spre alt gol; doar tu rămâi mereu cu tăcerea asta care se mișcă, plânge și agonizează ca orice lucru viu.

Adormi târziu, înspre ziuă. Dar prin somn isbucni deodată în plâns. Un plâns simplu fără tremurări sau trupă. Și în aceeași stare de umilită renunțare — ea se simți mai liniștită, mai în afara oricărei alte descompuneri.

Dacă ar fi vorba de o resemnare definitivă, nu i-ar rămâne decât ultima șansă: moartea. Dar Tereza nici în moarte nu mai crede. N'o admite, pentru că însăși moartea face parte din categoria actelor materiale. Deaceoa poate oamenilor sunt enorm de triști; pentru că se contopesc întotdeauna cu lucrurile, fiindcă merg pas în pas cu sfărâmarea matricei, deace-

ce oricum s'ar svârcoii iluziile lor sunt ca de piatră (cu formă, fac umbră, dorm mereu). Deaceoa poate oamenilor săfără: pentru că însăși viața lor e un somn de pământ, un somn lung ca de ierburii. Iar Tereza Carp înțelege altfel viața: o întrevide ca pe un revers al substanțialismului, ca pe o proiecție a cerului în noi. A căuta întotdeauna să fii fericit, înseamnă că nu te poți adapta lucrurilor din jur, nu poți admite materia, nu poți crede în legea îmbătrânirii. „Vreau alt om, alt trup, alt suflet!” își vorbește sieși Tereza Carp. Și omul și sufletul și trupul — fac la un loc o idee nastatornică despre relațiile dintre dumnezeire și om. Toate ar putea fi scoțite ca o valență superioară a paradisiului întunecat.

Dar până acum nimic nu se poate verifica. Chiar ceasul care măsoară timpul cu excitație subiectivă, chiar repașul spațial dintre zi și noapte (ceace ar părea pentru unii singura letargie a luminii), chiar inima noastră care are o anumită valoare de viață — toate la un loc nu creează decât o simplă pomoră — a dramelor sepulcrale.

— „E mai bine să închid ochii și să accept totul!” Astfel Tereza Carp caută să-și dea jos masca, masca aceea de piază transfigurată, peste care fardul cu râsul și cu lacrimile — a făcut un amalgam desordonat de dispreț și de durere.

Noaptea asta ar fi trecut prin somnul ei calmă, dacă nu i s'ar fi părut că bate cineva în ușă. S'a trezit de odată neliniștea cu urechea aștită spre beznă de afară. Ascultă, ascultă... Așteaptă clipă de clipă ca bătaia să revină. Nici vântul, nici răcăitul ghiarei din perete, nici pașii allora, pe coridor. Dar dacă bătaia în ușă a pornit fără conștiință din chiar bătaie inimii? Își apropie și mai atență tâmplă de zid, străpunge cu ochii prin întunecime. Nimic. Doar tăcerea asta de moarte. Trebuie însă să se întâmple ceva. Împlicită, se întoarce spre pat, se sprijină de masă — și iață că degetele se oprise peste numele scrișit cu cuțitul în lemn. PAVEL! Fără îndoială că

el a fost sau poate o fărâmă din existența lui. Cei morți ori cei aști de aici, când le-a rămas într'o casă înimă, sângele sau urmele pașilor — își trimiț înăpoți duhul să se plimbe treaz și fericit printre pereții care l-au zăbrilit odinioară. Cine este acest Pavel care se suprapune desinului ei, care vine aici să-și retrăiască melancoliile de altă dată?

Noaptea toată e cuprinsă de ființa acestui necunoscut strein, obsedant.

Tereza Carp către d-na Iulia Carp: „Tu trebuie să înțelegi, mamă, că nu sunt nici răcăciat, nici exaltat. Drumul pe care mi l-am ales singură, nu este al pierzării. Sunt atât de conștient și lucid în clipa în care-ți scriu, încât pot să proclam cu tărie că-mă să înving și perioada asta critică. Îți vorbesc ca propriului meu suflet; vocea singurătății mele se adresează astăzi ție. Dacă ai fi aici, te-ai minuna de înțeleștarea pe care mi-o impun (o înțeleștare dramatică) între lucruri de care nu mă leagă nimic. Știi cum sânt? ca o statuă sculptată în mijlocul unui câmp plin de buruieni. E o liniște stranie; ași vrea să-mi aud gândurile — dar nu mi-le aud. N'am cunoscut până acum nici un om, nu l-am căutat. Aștept să vie. Vezi, mă las mereu hazardului, mă dărui în întregime continuității vremii. Dar nu sunt singură. Trăiesc aici cu un portret, sau mai bine zis cu copilul din portret. E unica amintire dela celălalt, care a locuit înaintea mea în odaia asta. Nici nu-și închipui însă cât de esențială și cât de completă mi se pare unereșea în preajma acestui copil. O fi celălalt la vârsta de atunci? O fi altcineva? Știu numai că m'am legat de prezența lui în camera mea, că de o piază într-un naufragiu marin. Vorbesc cu el așa cum ași vorbi cu un om viu, mă cert cu el, mă înfurii, îl iubesc, îl urăsc. Toată ierarhia sentimentelor o desfășur asupra-i. Se poate să fie o iubire ocultă pentru s'apanul portretului? Știi, îl chema tot Pavel! — ceace parcă a determinat în mine această chemare tristă spre viața lui. Câteodată chiar el însuși — celălalt — simte această legătură tainică, el însuși do-rește posesiunea mea vie — căci sosește (mamă!) sosește pe inserat, în miez de noapte, în zori. Dcar întră și mă stăpânește într'altă că nu pot să-l pipăi sau să-l oprise. Fuge fără să lase niciun semn. E doar un duh, mamă. Și duhurile nu pot lăsa în trupul tău urme din magia lor nepământeană. Să nu-și închipui că e o poveste sau o simplă exaltare a unei eventuale maladii. Sunt sincer și cred cu toată conștiința mea umană în sensul ocult al acestei aventuri. Odată mi-ai spus că singurul triumf al omului e iubirea înconștientă, inexplicabilă, inspăimântătoare. Cred că ai avut dreptate!”

Jurnalul Terezei Carp, 25 Noembrie: „Mi-am îmbrăcat astăzi rochia albăstră, nu pentru oraș — ci pentru ochii și trupul meu. Am dansat aproape un ceas, zămbindu-mi și cântând singură ca într'un bal cu umbre. Mă cuprinsese o beție ascunsă, o fericire lăuntrică nedefinită. Era ca o demonie falsă pe care mi-o cauzează dorința de a auzi o orchestră, de a mă plimba, de a iubi un om. Dar uitându-mă în oglindă, m'am retras speriată. Nu mai sunt nici elegantă, nici frumoasă. Au apărut ceacănele vinele, mi s'au srupt obrăjii, gura a devenit mai subțire și uscată. Mă chinuă câteodată gândul reîntoarcerii sau al isbucnirii în stradă. Luminile, șgomotul, ineditul — toate trebuie să mă schimbe. Am încercat să dorm. M'am trezit plângând.

29 Noembrie: „Am rămas tot aici. Știu că e o lașitate. Să mă judec, ar trebui să mă condamna la tăierea vinelor sau să iau otravă. Mă învârt ziua întreagă între aceleași lucruri, fără să le găsesc o semnificație, fără să descopăr în ele reprezentarea unei lumi. Dealfel, nici eu n'am vreo semnificație. Sunt doar o femeie simplă, torturată de multe anomalii. În timp ce altele rezolvă așa de ușor incertitudinile, eu mă încopățenez să rămân singură. Un amant, un pahar cu alcool. Numai atât? Dar lăhnirea mea de viață, dar neputința de a supra-lucea egoismul propriului meu spirit? Sau poate cădevărul e altul. Între organic și amorganic, între realitate și vis, între adevăr și eroare, între ființă și nelinișă — există totuși întotdeauna o corelație sălbatcă; toate se învârt în jurul acelui-aș eu anonim, toate provoacă eleritatea căutând s'o stărme. De aici poate că și această tragedie a biologicului în fața valorilor cerebrale. În intimitate, și iluziile cămii și iluziile spiritului sunt medocore. Lucece aparte sau raportate la misiunea noastră pământeană, amândouă apar desarte. Aici pe pământ suntem obligați să înăurăm o sfâșiere colectivă, totală; dincolo — ne dărui altele irealități macerante. Oamenii îi spun iad, rol, cer sau paradis. Prostii în fond nu există decât o primejdie: Viața. Asta mă doboră și pe mine: lăhnirea de viață.

30 Noembrie: „Din nou s'au auzit bătaia în zid. I-am întreat pe cei care locuiesc aici, dacă știu ceva despre existența lui Pavel. Toți cu dat din umeri. Și copilul din portret, simt câteodată dorința să-l stărăm. Nu știu de ce, dar am certitudinea că el mă oprește să iubeșc, el mă ține amestă în întunericul asta răscolitor. Astăzi am să ies în oraș și pe primul bărbat tânăr — am să-l invit să se culce cu mine!”

Zilele și nopțile Terezei Carp trecută astfel lipsite de orice conținut, atât de simple — cașicum ea n'ar mai fi avut nicio viață, și mai degradă ar fi făcut parte din înșeși lucrurile materiale ale odăii. Și poate că la fel ar fi trecut neconștient, dacă într'o după amiază nu s'ar fi auzit (din nou) și mai clară bătaia în ușă.

Tresări cu o violență aspră, care depășea orice calm sau zămbet cât de inopor. O transfigurare pieșă își făcu loc pe fața ei, iar privirile se concentră și mai atene asupra ușii. Cu toată luciditatea neobișnuită își da seama că bătaia asta continua normală bătaie celelalte, deci omul acesta e așeleș om din trecut. Nu și mai putu stăpâni febra, nearstămpărul, teama mai ales de a nu fi o simplă părere, o eroare consumată prin hipnozia nopților de ieri și alaltieri.

Deaceoa, de acolo de lângă fereastră de unde citea cartea lui Anton Muler, se repede nesigură pe geșturile ei și deschide ușa cu o bruschețe hoărătoare. Mâna rămâne apoi înclășată pe ivor; toată răceala și înfiorarea acestei clipe ură prin braț în sus — până în înimă — ca un șuvoiu sălbatec și răsvărit. Ochii i se aprind de lumină tari, căutând să risipească prin scrișirile repetate acea imagine a obsesiei care devine însăși realitate. Și totuși ființa ei se agată de această ușă deschisă, se incolăie într'o înclăștare pasionată. E o clipă mare, plină de de tăcere, plină mai ales de vrăjitoria celui alt. Ca într'o victorie absolută, se lasă dusă orbită de vârtejul acestui mister; cu toate că privirile ei îl cuprind ca pe un bărbat, cu toate că trupul ei îl bănuie în toată măreșia voluptății lui aici.

— Căuțați pe cineva?
Încerca să dea fiecărui cuvânt o altă noțiune, o mai încopătoare valoare. Ar fi vrut mai de grabă să spună: — „Oricine ai fi, intră! Am nevoie de tine. Te implor, nu pleca!” Și așa însă, întrebarea fusese biândă, rugătoare, discretă.

— Nu cam pe nimeni! răspunse celălalt, scoțând du-și pălăria și trecând pragul odăii cu o simplitate neprefăcută. Sper că mă ești (continuuă el) aruncând pălăria și mănăștile pe scaun, rămânând totuși în palton în mijlocul camerei) că atât de ușor intru aici. Dar camera asta mi-e familiară. Am locuit-o și eu, odată, sunt câțiva ani de atunci.

Tereza rămăsese sprijinită de ușa închisă, cu mâinile la spate, strângând încă ivorul cu o tărie pe care o dorea săngerând și dureroasă. Acum îl vedea altfel, îl vedea întreg, și parcă el însuși se descoperea privirilor ei, se elibera de orice surprindere sau emoție. Între eleganța hainelor și albaștra obrăzului — a frunții exagerat de înaltă, exista o noăă uitată, un acces complet verosimil de aris:ocrație, primând în deosebi ceva din caracterul unei mândrii ironice și auguste.

— Dumneata ești Pavel?... întrebă Tereza cu o voce rece, mirată și cu gestul scurt de a-și da la o parte buclele, răslepte pe tâmple.

— Exact, sunt Pavel Botez! Fără îndoială, ai văzut săpătura din lemn. Tot a rămas? și se curbă întorcându-se peste masă. Tereza avu răgazul să revină la fereastră și să închidă cartea cu degetul arătător la o pagină oarecare. Sigur a rămas. Acum ni se pare ușor să-și scrii numele pe pereții sau în lemn. Într'adevăr poate crea un prezent, poate da naștere unei alte existențe? Nu cred.

Vorbise convențional și zămbind șters ca lui însuși în oglindă.

— Ba nu, răspunse Tereza încudată. Îți dă mai ales iluzia unei veșnice tensiuni. Numele dumitale a stat acolo ca o remuscare neînțeleșă de nimeni. (Pavel Botez își încrunță nevroit fruntea) și adesea îmi producea spaimă, deoarece avea ceva predes-

tinat în el, o durere pe care și-o striga neputincios. Se înălța apoi ca o flăcăre, căpăta o aureolă de duh rălăcitor și căuta — mereu căuta ceva.

Pavel o ascultase înmărmurit. Nu era numai pătrunderea acelui mister fecund care-l forțase să revină aici, dar mai ales panica pe care o produce această descoperire în viața lui halucinantă.

Se lăsa în scaun greoiu și obosit. Își privește numai numele săpat în masă și în încremenirea lui organică revelează ruștăria care se iscase între el și celălalt el, între viața lui reală și cea trecută existență neverosimilă, demonică aproape. Amorțea brațelor prelungește oboseala într'o anxietate a întregii sale făpturi. Are sentimentul unei prăbușiri în gol, apoi deodată (după o abțetere ascuțită a trupului) se birue pe sine, se ridică în picioare și vorbește, plimbându-se de colo până colo, ferindu-se s'o privească:

— Prostii! Probabil ai auzit și eri și mai înainte cum bătea cineva în ușă. Și așa ți-a transformat gândul singurătății în intuiția unei taine inumane. Asta ți-a schimbat curiozitatea frenetică într'o explicație obscură. Chiar eu am fost, domnișoară, eu însumi. Nu șiam că locuiești aici, credeam odaia goală.

— Dece-ai bătut totuși?

— Ca s'aud ecoul bătăii. În realitate nu e niciun mister. Însă câteodată simți nevoia să te înforci acolo...

— Acolo unde? (Pavel ezită un moment, apoi revenind de astă dată lângă ea).

—... unde și s'a risipit o iluzie, unde și s'au diformat perspectivele. Dealfel crezi în această necesitate ca'n'r'o refacere. Înopoi ai un câmp plin de umbre, cu tine porți coșmarurile, înainte și se deschide orizontul nedefinit. Știu eu, poate că e un abuz, o lipsă de orientare precisă.

Tereza își dădu seama că Pavel Botez caută să se sustragă adevărului motiv. Revele în el toate tăcerile ei întime, acele combustioni active care ard într'o degradare paradoxală. Ar vrea să rămână dără, se întărță să ascundă sensul soșirii aici, se baricadează între simple afirmații lapidare, care-l înstreinează și mai mult. Deaceoa Tereza insistă. Crezuse în existența lui fără să-l cunoască, îl acceptase ca pe un amant iluzoriu (dar viril). — Și tot mai acum când realitatea lui e prețioasă, nu poate să-l dorească, să și-l oprească. E o incertitudine îngrată, o luptă aprigă între mediul de ieri și mediul acesta prezent care trebuie să-l aparșină.

— Dar dacă totuși te leagă ceva, un lucru, un anumit lucru și pentru asta anume ai venit?

Gândul Terezei fixează portretul și se miră cum de nu-l vede Pavel, cum de nu se prăbușește peste el, să-l smulgă din perete și să fugă înebunit. Celălalt o privește mirat și palid. Ar părea în momentul acesta, așa cum stă plecat și cerând parcă milă, ca un câine care nu vrea să plece, nu poate pleca. Toată făptura lui se crispează ca un arc strâns până la exasperare. Gândul lui este acelaș, dar îi răspunde:

— Nu mă leagă absolut nimic. Nimic!

— Te întrebam așa — reîncepu Tereza, apoi se oprește stănenită.

Îl privește adănc, încrustător. Parcă ar avea o mie de ochi și toți s'ar punga prin ființa lui, desbrăcându-l și dorindu-l. O voluptate duioasă și superbă îl cere-lăș timp. E numai la doi pași, nu mai are deloc aerul omului îndepărtat sau gânditor. Dimpoviriv, se cauzează între ei o cerță ascunsă, o înțeleșere orbărită. Simt că sunt predestinați, că nicio convenție nu-i mai poate opri să se dărue. Parcă și unui și altul ar fi pornit dela cele două capete ale pământului ca două vânturi sau ca două văzduhuri și trebuie să se împeune.

Pavel Botez are mâinile grele, puternice; gura subțire prin al cărei zămbet se întevăd dinții albi, necruțător de albi. Terezei deabia i se percep soldurile pe sub rochie; sâni și pântecul sunt ușori — involți. Aici un trup pur — dincolo un trup agresiv, spintecător. În dualitatea asta el văd închizându-se legea fizică, văd iluzia orăbă a cămii și atât.

Pavel Botez uitase pentru ce venea. Iar pentru femeea din fața lui are sentimentul unei alte aprinderi. Nu cea vicelană și animalică. În plăcerea unei posesiuni egale sau grațioase, s'ar evaporiza farmecul luptei. Și în Tereza se petrece acelaș proces de nesigurăntă. Omul acesta o stăpânește numai prin misterul lui. Dacă l-ar opri noaptea asta aici, dimineața s'ar trezi cu mirosul greu al unei boli morbide, ca întunecarea lentă a magurilor care l'aduseră. Prea îl glorificase în lucifericile soșirii de mai înainte, prea tragic acceptase o unire vrăjitoare de vis, pentru că se um'lească femeșcă și goală în fața lui. Tereza vrea luptă, vrea să cunoască sfârșitul misterului.

Înt'adevăr se oprește în fața ei, o față străluminată și înfrumusețată pe neașteptate. Tereza nu știe precis ce se va întâmpla. Scena o întrevede ca prin ceață. Vrea oare Pavel Botez să constata că și ea e o femeie oarecare, vrea s'o supună numai cu voința lui exterioră? E convinsă că s'ar lăsa dusă fără încopățănare, ci cu acea mușneșă chinută a cedării definitive. Dar Pavel Botez vorbește despre altceva:

— N'ași vrea să plec de aici fără să iau cu mine ce-mi trebuie.

Îl prive absentă și îngâmdurată. Crezuse altfel în cuvintele lui. Apoi se schimbă deodată:

— Nu ești dispus să mergi la un concert astăseară? Am două bilete la Filarmonica.

Zămbi și ea cu acel zămbet afecțuos, dar anihilat și fără viață. Din supraomenească febră de mai înainte, nu rămăsese decât cuvintele acesteia ultime, cărora Tereza nu le găsea rațiunea unei retrageri perfide — fiecare în ghiocul propriului său adevăr legitim. — „Dar ce s'ar mai putea întâmpla? se întreba ea devenindu-se pentru gândurile celelalte. Altceva? altceva? ce anume?”

— Ce faci? Dece-ai rămas așa?

— O, iartă-mă sigur, mergem! răspunse ea înveselindu-se deodată, cuprinsă de o resemnare con-

Or de atunci

nuvelă inedită de LAURENȚIU FULGA

știentă. Dar trebuia să-și învingă tipătul sânilor, căldura gurii, care-l doriseră. Va merge cu el oriunde. Va străbate toate drumurile de neșut, va închide ochii și nu-l vadă — doar să-l simtă alături ca pe un spirit. Va cerși pentru liniștea lui lumină, va crea idoli ca să-și aslămpere setea de el. Va sui de va fi nevoe până la vâmile de sus, ca să se piardă în halucinație, să se unească cu el tot prin intermediul duhurilor.

Se naștea în Tereza cea dorință culminantă de a ajunge până la viața lui omnizească, până la biruirea demonului din el.

Își luase haina, mânușile, închisese ușa. Toate cu gesturi precipitate. Nici n'avu timpul să observe cum Pavel se întoarce în prag, cuprinzând odăia dintr-o privire piezișă și întunecată. Un tremur încet treceuse până în adânc, o fulgerare nervoasă apoi. Cobori treptele, urmând-o rece, neștiut. Mergeau alături într-o stare de imensă nimicire. Ea cu toate rădăcinile ființei rupte și înspăimântat întoarse înpre sufletul lui. El încruntat și nefericit, ca un sentiment de imensă milă pentru tot ceace se înălța înainte.

Tereza începe să-i vorbească simplu, scăldată de o fericire nouă:

— Pentru prima oară când mi-e dor de viață. Imi vine să cânt, să joc.

— Dece n'o faci? nu te oprește nimeni.

— Nu-mi vorbi așa. Tot strein ai rămas, tot acolo în lumea dumitale.

— Ai dreptate și te rog să mă erji. Mă port ca un școlar prost crescut...

— Nu, Pavele. Ceace faci — ne e răutate; cred că nu ești în stare să înțelegi bucuria altora, a mea de pildă!

— De ce te miri? Dealțul nici nu știu cum te cheamă.

— Tereza Carp. Pronumele mi l-a dat un colonel austriac. Mulți spun că are sonorități ciudate.

— Oarecum. N'ai fost niciodată prin Breslau?

— Nu. Dece mă n'rebi?

— În biserică Sf. Iacob de-acolo, pe peretele din dreapta e pictată Sf. Tereza. Și seamănă mult cu dumneața. E cea mai expresivă frescă a bisericii, dar acum imi dau seama că n'ai fi putut fi dumneața modelul. Datează de pe la anul 1700 și ceva...

— Poate spiritul meu să fi fost... zămbi ea.

— Da, probabil, cu toate că nu înțeleg cum s'ar putea picta un spirit... și începu să rădă, cuprins pe neașteptate de o predispoziție copilărească.

Tereza fu surprinsă.

— Nu mă așteptam să te aud vreodată răzând.

— Adevărat, mi se întâmplă foarte rar. De obicei sunt întunecat și tăcut.

— Se pare că până aici avem trăsături și caractere comune. Dacă ne-am așeza trecutul, unul în fața altuia...

— Ai un trecut, Tereza?

Tresări speriată. Gândul ei nu înțelegea replica dură pe care o dăduse începutului ei de măturisire. Era cașicum examinând-o cu luneta (care văd toate țesăturile dinlăuntru) ar fi întrebato incoșient și mahmur: — „ai o viață? unde ți-i inima? n'o găsec”. Li răspunse cu o mirare crescândă în glas, plină de naivitate.

— Sigur că am. Ca dumneața, ca toți oamenii!

— Eu n'am nimic în urmă, sau poate nu vreau să am. E mai bine așa.

Îl privi de asidatătă întoarsă cu toată fața spre el. E curios om ești, dumneața. Adineaori păreai bine dispus și tandru parcă. Acum ai devenit de neaptruns și obscur.

— Observația e foarte justă. Dar de câte ori mi se vorbește despre trecutul cuiva, am senzația unei crucificării. Nu crezi că oamenii care-și amintesc ce-au făcut acum doi, zece, douăzeci de ani în urmă — par mai oboșiți și mai insubstanțiali? Parcă urcă mereu calvarul unei golgoțe eterne.

— Ar trebui să-ți povestesc totuși odată. Ceace gândesc dumneața, nu rezolvă în mine nicio necesitate. Știu că sunt oameni care renunță la amintiri și găsec în asta o scăpare. Eu n'am putut. Poate pentru că n'am avut decât atât: copilăria, adolescența, câțiva ani de trudă. Ași vrea să te întreb: unde sunt rădăcinile vieții unui om? Inapoi a fiescătura din noi se află câte un mic cosmos, la care nu putem renunța. Când sorți cad, chiar dacă ne prăbușim — chiar dacă reinviem, nu vedem nimic altceva decât umbra reminiscențelor. Și te mai întreb: ce sunt mustățile de conștiință, dacă nu recunoașterea acestui trecut în tot ceace are el nobil sau decadent? N'ai fost nici odată fericit, Pavele. O simt asta. Nici eu n'am fost. Dar dacă eu mi-ași aduce aminte că am fost copil, că am iubit un om, că am în grădina casei un arbore care crește din același an în care m'am născut și numai pentru mine — dacă n'ași ști că n'urma mea există zeci și zeci de Tereze care se roagă pentru mine sau se intruchipează în iluziile mele, așa fi ostăzici ca o cenușă care se poate pulbera între vânturi fără să lase amintirea nimănui. Dumneața înțelegi? Dece nu mă oprești, dacă vorbesc prostii? Dece taci?

Pavel Botez însă n'o ascultă de mult. Sorbea aerul rece al inserării într-o transfigurare amețitoare. Ar fi dorit să rămână acum singur, să se deslipească de față și să alerge pe străzi, să uite că va fi nevoit din nou să se întoarcă spre odăia în care trăia portretul — Copilul din portret. Căci minșise. Trecutul lui dacă n'avea caracterul unei continuități în timp, se putea asemăna însă cu o pânză de păianjen imensă în care se sbate duhul singurei lui amintiri: Copilul!

— Dece nu-mi spui nimic despre dumneața? Dece nu-mi spui că te leagă totuși ceva de viața dumitale de mai înainte?

Pavel o privi înspăimântat. Știe sau intuește atât de multe fața asta!

— N're nicio importanță viața mea, răspunse el cu o asprime dură. Dealțul am ajuns.

Locurile lor erau în balconul din dreapta. Pavel avu timpul s'o vadă în toată frumusețea ei, sub lumi-

nila aceleaște și crude, care o ridicau pe Tereza (în comparație cu celelalte femei) la o înaltă valoare a idealului tip feminin. În toate desvăluia o copilărească vanitate, ceace îl făcu pe Pavel să zămbească și să-i spună mereu: — „Ii cuminte!” Iar mai târziu o văzu adâncită în fotoliul ei, atât de copleșită și nemișcată în ascultarea profundă, că mai de grabă credeai că-i tot una cu ornamentațiile și statuarele pânze ale Athenesului. Niciun gest nu se mișca nicio fibră a obrazului. Doar ochii licăreau prin semiînunericul lojei cu acele scîlpiri înfierbântate și trudnice, caracteristica judecării ei calme — interioare. Tereza părea posedată de muzică. Se dăruise a celei avalanșe exorbitante de fantezii, se lăsase cuprinsă în întregime de melodia înaltă a concertului. Două ceasuri i-a urmărit atent această participare totală la miracolele muzicii. Dacă i-ar fi așezat mâna pe umeri — n'ar fi tresărit; dacă ar fi îmbrățișat-o — nu s'ar fi cîlinit. Voiața lui de a rămâne indiferent la accesul tragic al concertului — se frânse deodată în fața neclintirii Terezei. În beția ei de neam și fericiri pure — iluzorii, apărea ca o lumină care iese dintr-un hău de văzduhuri. Două ore a trăit alături de ea cu cea intensitate oarbă, nedeslăpit de sufletul ei ca într-o călătorie fantomatică printre umbre și grații închise.

— S'a sfârșit, Tereza. Trebuie să mergem, îi vorbi el amical, când nici aplauzele n'o treziseră la realitate.

— O! iartă-mă. Eram ca o rătăcită. Nici nu știu dealțul ce anume a fost. Simțeam numai cum mă înfășoară aerul și mă poartă prin spații necunoscut. Ciudată senzație!

Coborând treptele spre holl, Tereza văzu toată cea multime de domni eleganți și domne — în toată splendoarea apariției lor acolo. I se relevă deodată lumea sub alte aspecte. Nu cu forma cenușie a casei în care trăiește, ci multicoloră — variată — uriașă. Erau tineri foarte lipți unul de altul, blănuși scumpe așezate pe grumazuri puforșe și senzoriale, trupuri care se ascundeau violente în haine (a căror valoare nu era decât această dezghizare pasională), ochi și ȳuri care necontenit ceșeau. Ca într'un iarmaroc vijelios, voluptățile trăirii apăreau deschise și virgine. Aceasta era cea de a doua viață. Și tot gântul Terezei se încolțea de imagini ale astea oblice descoperite astăseară.

— Oare sunt fericit? se întrebă ea cu regret.

— Ai spus ceva?

— Nimic. Vorbeam cu mine însumi.

În stradă văltoarea se desfășura și mai aprigă. Toți uitaseră baricadele magice, care-i despărțiseră de ceace înseamnă trăire terestră; se desălcuseră de minunile prăvălite în ei doar pentru momentul cât bagheta mai halucina în aer. Acum erau bărbați și femei. Două categorii de animale bine distincte. În fond — un film banal, dar Tereza îl judeca prin neaderența ei prin izolarea ei vroită — care căpăta acum caracterul unei semi-morți sau a unei prăbușiri dușmănoase.

Pavel privi cerul. Nori negri, enormi — se călătoreau spre apus, atât de aproape că atingeau vârful caseilor mai înalte. Latentă, mișcarea lor se prelungea ca un giugliu cenușiu, ca o tragică și neobișnuită clătinare a cerului. Simți furuna cu tot pieptul, știa că nu va întârzia să vină. Dar cu cât se isca și mai mult s'vonul vijeliei, cu atât dorea să meargă încă pe străzi. Satisfăcea astfel o necesitate organică — suprapusă celeilalte de deprimare a sufletului.

Și Tereza simțise furtuna. Cuprinsese brațul lui Pavel, cu cea nevoe de a se găgăci de cineva, de a se ști sub protecția cuiva. Se țereu de lumină și de străzile pline. Se speriau parcă de ceace mai este încă liniște, de ceace mai este încă tăcere fizică. Tot ce gândeau — purcedea dintr-o agitație sinonimă metamorfozelor pe care le trăiau în clipele acelea.

Pătrunseră astfel după calea Victoriei, pe Milo, apoi Brezoișan, intrând în cele din urmă în Cișmiciu. O grădina goală fără niciun parfum, fără nicio nostalgie. Și nimeni în tot parcul. Doar băncile, statuetele, lacul și copacii desfrunziți. Simțeau în clipa asta o realizare deplină, frenetică în ființele lor. Se alipiseră orbește unul de altul. Nu-i uera decât sugestia furtunii sau poate și dorul absurd de a sfârși o plimbare romantică sub un cer gata să se prăvale.

Deodată isbucni alături de ei furtuna ca un trăsnet violent; își jâsnise parcă din tot pământul și se contopise în sus cu răsuneta văzduhului. Tereza se oprî înspăimântată în loc și fără să mai judece gestul, se cuprinsese toată în brațele lui, prinzându-se ca de un colac, și strângându-l cu o furie damnată, ascunzându-și capul la pieptul celulalt. O clipă. Dar o clipă nefirească. Pavel Botez nu văzu în mișcarea asta numai reacțiunea fizică — ci o supunere, o atragere magnetică, o dorință satisfăcută incoșient. O clipă biurotare. Ca apoi să se desprindă din brațele lui, îndepărtându-se și continuând drumul ca capul în jos, răsunată și amețită nu de influența furtunii, cât mai ales de apropierea de mai înainte.

Lesiră din grădina, urcând în sus pe bulevard. Ploaia începu să cadă la început lîmpede ca melodia dintr-o flășnetă patriarhală. O ploae rece, uniformă și lungă. Nu se retrase niciunul din drum. Continuă să meargă mai aplecăț, închiși în ei ca în celule zovorite pentru toldeaua. Ploaia își schimbă apoi ritmul. Cădea acum violentă, în șiruri interminabile, aspre, biciuitor. În clipa următoare o ajulă și vântul, care se răscolise dealungul străzii cu o furie necunoscută până atunci. Luminile lămpilor de pe mijlocul bulevardului se bălăbăneau neîntrerupt, plimbând pe ziduri umbre sinistre. Chioșcurile de tutun clămpăneau cu cea agitație șubredă, care le făcea și mai sperioase. Vântul părea că isbucnește din pereți, din uși, din temelile caselor. Un geam se sparse cu sunet mat abru. Șuvolul de apă trecuse pe trotuar, crescând necontenit. Ploaia venea acum oblică, purtată în vârtejuri inebunitoare pe deasupra mașinilor și a celor răsleji. Niciodată în București nu

se auzise de o așa furtună. Cei care avuseseră răgazul să se adăpostească priveau la început curioși, indiferenți — apoi îngroziiți. Pentru că vijelia avea un sgomot ca de morișcă subterană, ca de grohăit sau nuget ciudat.

În toată strada, sub această sălbatecă desrădăcare a elementelor naturii, doar Tereza Carp și Pavel Botez înaintau acum unul lângă altul. Nu-și dădeau seama de ce nu le poruncește nicio fibră și nici un gând să se ascundă sau să se oprească. Era în ei numai încăpățănarea de a se ști biciuți, arzătoare dorință de a se ști posedată de furtună. Nu participau exterior la trecerea ei, ci se lăsau cuprinși de ea în adânc. Apa pătrunsesse până la pielea, dar ei până și sufletele și le simțeau ude, boțite, inerte. Mergeau unul lângă altul împleticiți, amihlați, bolnăvi — dar doritori să treacă mai departe. Nimic ridicol, nimic nenatural. S'ar explica asta ca pe un accident necesar, cerut de strălucirea senzuală a cârnii, de plăcerea obscură de a se sfâșia, de a se amorți pierduți în această halucinație nebunească.

Coliseră acum pe calea Victoriei, dar nesiguranta îi oprî deodată în loc. Se simțeau ca înecați, șovăind spre un adăpost sau altul. Mai ales Tereza holbase ochii cu o dureroasă extenuare, îi prinse din nou brațul smucindul pe Pavel înspre ea și strigându-i țipător, strident ca să fie auzită:

— Să ne oprim undeva. Nu mai pot.

El n'auzise sau poate îl ducea văltoarea mai departe. Si atunci (cași în grădina) Tereza ispitită de o senzație nouă sau ca să-i vorbească mai clar, se încleștă din nou în brațele lui, se lipi toată într-o dăruire și mai nedeslășită:

— Te rog, Pavele — să rămănem undeva. Te rog! Iată, dacă vrei, ingenuchi în fața ta. Dar nu mai pot, mă sfârșesc dacă mai mergem. Nu-i așa că vrei? Trebuie să vrei!

Cuvintele erau desnădăjduite, plânse. Gura cu o brajii se crispară într'un rictus amar și lînhit. Intrăiat se topise în ea orice puțință de rezistență, că nu mai așteptă aprobarea Pavel o văzu fușind prin băltoace la întâmplare, legănată, dusă de vânt...

— Tereza! Tereza!

Auzi chemarea lui ca pe un cântec al mâinilor care ar desrădă-o, ca pe un jurământ al gurei care-ar căuta-o. Era atât de fericită că el o strigă, o cheamă

mai ales pe numele ei. Dar nu mai simți decât o moleșeală caldă, o strângere ascuțită a inimii și se prăbuși pe treptele bisericii în care vroia să se adăpostească.

Pavel fugi în urma ei înciudat și ridicând-o de jos, o duse pe brațe până înăuntru, o sprijini de zid — și deabia atunci o văzu plângând, îi văzu lacrămile curgându-i fără suspine — așa ca o mulă renunțare la tot, la tot. Privirea, privirea asta a Terezei Parcă e bolnavă. Ochii nici nu sclipea, nici nu privesc departării. S'au oprî în inima lui ca o rană, și cauli un echilibru, o înțelegere.

— Dece plângi, Tereza? Dacă știam asta, luam o mașină. Insfârșit nu mai plângem. Te rog!

Ancuși fața Terezei se umplu și mai mult de o suferință devastantă, care lărgea panica prin trădarea unei și mai chinute umiri, Primise neliniștitatea rugămintei ca o ocrotire neumană. Nu numai nuanța de farmec o schimbase, dar însuși spiritul lui care căpăta o altă contemplație în interiorul bisericii. Ar dorea o acum dacă el i-ar mângăia fruntea, dacă i-ar desmăta mâinile — o durere pe care o vrea totuși, i-o cerșește. Simte cum întunecarea se limpezește, cum i se încăzește tot trupul ca recuprins în ape fierbinți și alintătoare. Se îndreptă astfel spre el cu privirile mai aprinse, cu pieptul mai involburat de simțuri:

— Vreau să mă săruți, Pavel!

El se dă inapoi nedumerit. Nu se aștepta la o asemenea isbucnire.

— Să mă săruți ca pe o iubită pe care n'ai văzut-o de mai de ani și pe care o regăsești acum, în această noapte fantastică. Inchipuie-ți că m'am desprins dintr-o icoană sau am răsărit dintr-o răclă de sub pământ. (Brațele ei se întind spre o îmbrățișare trdnăcă ca într'un extaz patetic). Sunt pură, Pavele — pură ca orice iluzie, ca orice mister. De ce nu mă săruți, Pavel?

În atmosfera asta nefirească, o mare suferință îl face să se dea inapo. Stau amândoi sprijiniți de zid și se privesc într-o fixitate demonică, se fărâmițează cu ochii, se urăsc. Totuși trăesc o luciditate, dar și puterea ei are ceva de cavernă. Păcatul se scurge între dorință și refuz ca umbra unei moluște imense. Pavel ar fi vrut să fugă, dar se simțea legat de ea, o știa ca făcând parte din existența lui. Încercă să se apropie, făcând lucrul asta stângaci și nestăpân pe sine.

— Fii cuminte, Tereza! Tu nu-ți dai seama că e un vis, un simplu vis?

Îi prinse brațul ca și cum ar fi vrut s'o trezească.

— Dar dacă e altceva, altceva pe care noi nu suntem în stare să-l cunoaștem, nu-l putem sesiza în starea de trezie? Altceva care purcede și trăește în vis?

— Altceva? altceva? făcu deasidatătă Pavel mirat de stridența vocii lui, mirat de scântelele neliniștite ale Terezei. Acum îi cuprinde pe amândoi o melancolie tainică. Totul se defășește aici, în trupurile și plăcerile lor — dar rădăcinile se găsec undeva departe, în umbră, în trecut. Nu poate să fie nimic, re-luă el cu același glas. Nimic. Nimic. M'auzi, Tereza! Te-a sdruncinat furtuna sau poate o altă conștiință te torțează să te dospști în mine. Inchipuie-ți că nici n'am fost, că nici în clipa asta nu sunt. Iartă-mă, dar dacă m'ai înțelegi, dacă m'ai înțelegi și capul îi cade în palme, într'un tremur isteric — plin de spasmodii.

Tereza se trezește cu claritatea dezăvârșită a întâmplării. Intensitatea tăcerii din biserică n'o liniștește. Se întrebă numai: — „Dece nu e niciun mister? Nu e nicio lume inaccesibilă pe care s'o înving?” „Atunci și Pavel Botez e un om oarecare, o altă variantă a omului depe stradă. De ce n'o sperie gândul că a fost refuzată (poate n'a vrut s'o sârute pentru că se afla în biserică și era un păcat), ci impresia deșartă pe care i-o lăsa această tiranică obsesie a prezenței lui. Se vede că o frunză care cade într'un amurg gris de toamnă, a cărei semnificație nu e decât trecerea unui anolimp. De s'ar intrupa în altă amăgire, ar risca din nou altă singurătate și alte căutări. Niciun pic de admirație nu mai păstrează pentru omul de alături. Caută să explice obscuritatea trăită în plină stradă sub ploae și știe bine că de n'ar fi fost el, ar fi reușit să meargă până la sfârșit. Dar îl știa lângă ea, pe el, îl știa OM — ceace a înăsprî și mai mult acel spațiu miraculos creat anume pentru a-l avea. Acum nu e decât o mogăldeșă umbră și sperioasă. O cuprinde neștiind o milă de el, neînțeleasă, aspră și baijocitoare. De alfel cași de ea însăși.

Placă din fața lui, retrăgându-se în interiorul bisericii. Pașii se unesc simultan cu ecoul tăcerii și'n această rătăcire simplă nu-i rămân în față decât i-coamele, candelabrele, candelole. Din fața aceea de descompunere de mai înainte, retrăsește acum calmul unei regăsiri unitare. Se văzuse bălăul cu pietre și sculpătă, nepufincioasă încheiase trecerea unui păcat nerealizat — deaceea se concentrează asupra aerului sfânt din preajma ei și se reculege. Se închină neîndemânatec și iule, iar buzele ritmează neuzile o rugă. O rugăciune de pe când era copil și înțelegea altfel viața în biserică. O resemnare totală, binefăcătoare. De pe măsura din colț, ia o lumânare și o aprinde în sfeșnicul din față. O face cu gesul liber, într-o stare de șoaptă religioasă, într'un moment de misterioasă semnificație. Lumânarea arde cu o flăcără albă, subțire. Când își dădu seama că simbolul acestei ingenuchieri e înainte de toate remuscarea, își duse mâinile pe frunte — ingenuchind și plecându-și capul până la lespedea rece, într'o mătănie cucernică. E pentru prima dată când se simte învinsă, din nou reintoarsă în lumea ei simplă și banală.

Își aduce aminte de Pavel pe care-l regăsește cu o față fără expresie, așteptând. Între ei nu mai este nicio primejdie. Dar Tereza îl vrea și pe el ingenuchiat il vrea învins de această forță divină. Astfel înainte de a ajunge înaintea lui, ia o lumânare și i-o întinde:

— Aprinde-o, Pavele!

Se priveasc amândoi cu ochii plini de paradoxuri, copleșiți de noțiunile nelogice care se leagă de procesul acesta satamic.

— Pentru ce s'o aprind? ironizează el cu o voce alterată. Ca să stea ploaia, ca să treacă mai repede noaptea? E absurd.

— Nu pentru asta, Pavele! Pentru dumneața, in-suși!

— Eu nu cred în miracole. Nu cred în nimic. Hai să mergem!

Și se îndreaptă spre ușă. Tereza nu ezită și-l prinde de braț.

— N'ai niciun mort? Câteodată morților le trebuie lumină dincolo, cu asta le ajui să scape de altă orbăcăie. Intr'adevăr n'ai niciun mort?

În conștiința lui Pavel Botez se sbate enigmele sălbatece ale trecutului. Îl vin în minte portretul copilului, glasul duhului răsună în propria sa obsesie mai viu și mai turburător.

— Am unul! răspunde el târziu.

Nu mai așteaptă alt gând, smucește lumânarea din mâna Terezei și se îndreaptă spre altar. Îi vede de aici umerii tremurând. O aprinde, o topește o clipă la capătul celălalt, încearcă s'o fixeze în sfeșnic, dar lumânarea se rupe la jumătate, se frânge în jos și se siunge. Mâna îi rămâne în aer, cașicum ar fi vrut să apere flăcără de vânt sau de altceva strein bisericii. Și este în toată ființa lui un țipăt insinucial, o frică nelămurită. Se întoarce spre Tereza așteptând o explicație, un cuvânt liniștitor. Dar tot ea întreabă:

— Ce-a fost?

Așa cum ar spune: — „Ce-ai făcut?” Se simte deodată epuizat, secat de orice bunăvoință, supt de orice sentiment uman, desorbit de orice cult.

— Nimic. S'a frânt lumânarea.

Și se îndreaptă spre ușă împleticit, coborît în tăcere la ca'ntr'un mormânt. Tereza îl urmează slăbită și palidă. Ploaia a încetat de mult. Nu se vede acum decât asta: un ud, peste care luminile se incolăcesc fantomatic — și sus pe cer un petec de lună galbenă între nori. Reiau drumul prin noapte, mai învinși decât ar fi crezut Tereza prin umilirea lui în fața unei țerte înalte și drepte. Merg îmbrășiți de întuneric, fără să și vorbească. De departe pătrunde până la sbaterea lor lăunerică — aceeași tăcere fără întrebări și fără sensuri a nopții care nu se mai sfârșește. Aceeași greutate de slăncă nevăzută le strivește sufletele. Mișcările sunt lente, mecanice. Pașii trase pe sfioră. O plimbare ca raghoasă lipsită de orice altă revoliă — inapoi acolo unde nici trecutul nu mai este o forță organică. Par amândoi bolnăvi de o maladie calmă, austeră, care le sugă sufletul inapoi, care îi subțiază așa ca pe niște făclii care tot trebuie să se stingă odată. Frica rămâne totuși. Se întind inapoi și e groasnic. Acest inapoi speriat, acest inapoi tragic, acest inapoi desmățat. Nu găsec o sculare desordinie de acum și chiar de s'ar încumeta să se depărteze de imaginea frângerii lumânării, ar căpărea și mai sălbatecă predispoziția spre surghiunul pe care sunt obligați dinainte să-l ispășească.

Taina zăpezilor de-atunci

(Urmare din pag. 7-a)

Pavel Botez nu crede în nimic dar asta nu-l oprește să simtă groaza acestei pătimiri de sus, a acestei răzburări din înalt. E cineva care nu-l admite, cineva care presupune o forță superioară de neînvin, CINEVA care a vrut să se frângă lumânarea.

Ajung în dreptul unei case. Pavel se oprește o clipă.

— Aici stau eu.

Și Tereza Carp găndește: — „Aici stă Pavel! O daia lui trebuie să fie ca un sciriu, o daia lui se aseamănă cu un circ în care te învârti circular până amețești, o daia lui poate fi ca însăși tăcerea asta înfinită, ca însăși suferința asta metafizică...”

Continuarea drumului la fel, adăma unor statui care fug dintr'un muzeu care arde. Dincolo, în fața celeilalte case, Tereza nu se îndreaptă văzându-l că urcă sus. Un simplu fior, o străpungere, apoi totul cade ca într'un vid meschin. Aprindă lumina. Pavel Botez e palid și îmbătrânit. Pe fața lui se strivește lumina ca de o mască împietrită: de ochii lui se lovește liniștea ca de sulji sângereade; peste mâinile lui enorme se scurge aceeași viață stearpă, inferioară de mai înainte. Tereza ca un refren i se repetă gândul: — „ce mai carută aici? De ce nu pleacă?”

— I răspunde el cu glasul veșted:

— Ași vrea să mă lași să stau până mâine dimineață!

Gândul Terezei din nou se întrebă surprins: — „dece?”

— Să nu-ți fie teamă. Am să stau toată noaptea cu fruntea lipită de geam. Am să plec fără să știu. Culcă-te.

Acum parcă ordonă. Stinge lumina și se retrage lângă fereastră. Tereza așteaptă câteva clipe să se obișnuiască cu întinerul, apoi începe să se desbrace. Pavel aude foșnetul rochiei, șgomotul pantofilor aruncați, mătăsoasa schimbare a cămășii, dar nimic nu-l izbește, toată făptura lui se absoarbe în lumea tainei care-l oprește aici. Tereza acum e altfel. Sub coșul se știe și se recunoaște femeie. Trupul gol liber, destins — are tresăriri aspre și durute. Iar el e dincolo: un om, un bărbat. Nu mai conțecăză neputința mântuirii căutăta cu atăta trudă, n'au nicio importanță melancoliile sumbre din afara casei. Vrea să înlăture vidul care i se sălășuise în carne, vrea răsturnarea halucinațiilor într'o realitate umană.

— Pavle! ...

E chemarea gemandurilor în vârtelul valurilor, pentru apropierea corăbiei gata să naufraga.

— Pavle! ...

Numele sună valptos ca un „bună dimineață” spus sângelui, când îl simți fierbând și mugind în tine.

— M'auzi, Pavle? ...

Treasure, pentru că el se întoarce. Și vine ca un vânt de mieznoapte, uriaș, inficoșător de mare și de sdربول. Li bănuș de deparie mâinile gata să frângă, să sfărâme, să desmie-de. I'auze respirația aceea de animal înărățat, li așteaptă gura nesătoasă și sălbatecă. Trupul înțrăg și vrea amant lângă fibrele palpând că n'apropierea unei învieri vișioase.

Pavel Botez știe că are în fața lui o femeie; cunoaște reprezentarea ei vizuală: sânii roșuzi, coapsele calde. Știe deasemenea că iubirea ei echivalează unui act de moarte sau de supremă letargie. Știe că noaptea ar fi făcută pentru argumentarea responsabilităților virile, când te găsești mai ales singur cu o femeie în oada... Dar gemătului ei — îi răspunde cu un gest brut al izolării:

— Lasă-mă!

— Nici acum nu mă vrei, Pavle? nici acum?

Il cuprinde o scârbă grotescă, simte mutilarea frumuseții până în suflet, simte cum i se deschid toate rănile trecutului.

— N'am venit să mă culc cu tine. Sau poate că mă iubiești? Ce straniu mi se pare. Cum mă iubiești. Tereza? Hai, spune!

— Ca pe Dumnezeu, ca pe ultima stea depe cer — Pavleli strigă exaltat, cu ochii închiși.

— Numai atât? Pușin — o bațocoreșie el.

— Mai mult, Pavle și mai mult!

Nestăpânit, elanul ei erotic pare vulgar. Miła și disprețul lui — stupide. Se desprinde din îmbrățișare, așezându-se pe pat și vorbindu-i cu o voce tristă:

— Eu nu-mi aparțin mie, Tereza. Pentru ca să mă pot dăruți unui om, trebuie să aplic pe viața mea o jertfă. Sau să-ți explic mai clar. Decând am venit aici și până la sfârșitul acesta paradoxal...

— Dece vorbești așa, Pavle? Dece nu te desbraci, dece nu uiți?... e așa de bine!

— Tu nu-ți dai seama, continuă Pavel liniștit, că toate întâmplările din seara și noaptea asta au fost cauzate de ceva necunoscut, au fost determinate dintr'o necesitate predestinată. Am făcut amândoi parte din ele, dar numai cu reacțiunile noastre impotriva lor — conșinși că vom fi în stare să le sfărâmăm sau să le schimbăm cursul.

Acum ea îl ascultă ușurat. Toată pasiunea pentru el o sorbise trecerea lui Pavel în celălalt mediu. Stă cu palmele în mâinile lui, cumințe, senină.

— Am avut odată un frate, pe care nu-l am cunoscut — reînțepu cu aceeași suferință. Și la nașterea și la moartea lui am fost absent. Mi-a rămas dela el numai un portret...

— Portretul de deasupra oglinzii.

— Acela, Tereza. E un blestem sau o simplă sugestie bolnavă? Nu pot să-mi explic. Știu numai că destinul lui mi-a fost alăurat mie. Poate par ridicol dar îți spun: Copilul acesta mă oprește să trăiesc liber, mă oprește să gândesc așa cum ar trebui să gândesc numai eu. E un spirit revoltat, dar orgolios și răzburător. Mi s'așează mereu înainte. Deaceea până acum n'am realizat nimic, n'am iubit nicio femeie, n'am cunoscut mășșia niciunei revelații umane. Când am plecat din casa asta, l'am lăsat aici crezând că voi putea scăpa de obsesia lui. La început n'a știut unde sunt, dar după ce m'a găsit — reîntra în normalul vieții sale piezișe. Nu-i așa că și tu l-ai văzut mișcându-se, l-ai văzut plecând și sosind?

— Da, m'a chinut și pe mine.

— El stă în portret închiș ca într'o raclă. Și nu găsește fericire, fericirea rătăcirii lui haotice decât în celălalt spirit al meu. Demonica asta n'o mai pot suporta.

— Și-acum ce-ai să faci?

— Am venit să-l iau! Pentru asta m'am întors. În oada se face liniște, ca după căderea celui depe urmă bulgăr de pământ. Tereza dintr'un salt e în picioare, aprinde lumina, după care se repede înapre oglindă cuprinzând în brași și acoperindu-l portretul copilului. E în gestul ei ultima semnificație a legăturii care ar mai putea exista între ea și Pavel, încearcă astfel să dărâme misterul, să blestemte puterea sfântă care l'a creat.

— N'ai să-l iei, Pavle! Nu trebuie să-l iei!

Pavel o privește năucit, cu o profundă amărăciune. Deabia acum își dă seama cât de mult această femeie îi aparține, cât de mult îl iubește, dar în universul lor mai există o nebuloasă: Copilul! Cum să scape de el? Cum să doboare vrăjitoria lui fatată? Măcar ea de-ar înțelege, conștinți ei să aibă prezentarea iubirii pe care și Pavel i-o dăruie. O prinde în brațe ca pe o zeitate mică și o poartă spre pat pe brațe, într'o desăvârșită iluzie a unirii lor ireale. Tereza crede în triumful adăncurilor luminoase, crede încă în părjolul care se iscă inexorabil între ei. Dar o cuprinde deodată un somn adănc ca de moarte. Li separă astfel din nou forța ascunsă, care înalță între ei baricade de netrecut. Pavel se apleacă totuși s'o sărute, dar îmbrățișarea rămâne nedăruită în aer. Li a portretul dintre brași și mai privind-o odată cu sentimentul celui mai amar adio.

măi fie veșnic — ci o limită ultimă, un gol imens care să cuprindă crematoric toate sufletele noastre negre și să nu le mai dărue altă viață. Ar trebui mai multă tăcere. Dar copilul nu este el însuși o tăcere care arde și care geme?

23 Decembrie: Mă doare tot ceace este trup în mine. Poate deaceea îl doare pe Pavel, așa cum doare arborele seva pământului. Doar pe el. Și nici azi n'a venit. Poate nu va veni niciodată.

Pornise de acasă cu intenția fermă de a-l vedea. Și ridicând treptele spre oada pe care i-o indicase gazda, avea sentimentul unei înălțări în văzduh. Proprietăreașa spusese precis că nu e acasă la ora asta, dar îl va aștepta. Și sigur că Pavel se va mira de prezența ei acolo, dar până la sfârșit o va accepta. Pentru că astăzi Tereza Carp e mai frumoasă și mai ispititoare ca niciodată. Cu toate că rochia închișă până la gât îi dă aerul unei sobrietăți ciudate, există totuși în trupul ei o eternă chemare a cărnii, ca un narcotic puternic și aromatic care va trebui să-l supună. Și apoi parfumul virgină, răcoarea celuiui dans șerpuit al șoldurilor, desvăluie paroroma unui mic banquet erotic, plin de magii ne-

incrementă între faldurile de catifea, neputincioasă să se retragă sau să înainteze.

La capătul patului așezat ca o iconă — portretul copilului. Nici nu se gândise la el, îl înlăturase dela început ca și cum nici n'ar mai fi fost — și iată că el apare din nou, de aslădată mai disprețuitor și mai ofensiv. Tereza ar vrea să scape de obsesia asta bolnavă, încearcă să se descălușeze dintre arpele geniului său, trebuie să-l uite. Copilul însă o privește cu aceeași ochi din trecut (miraj sfârșit), cu același zâmbet care biciuește aspru și sângeros. Deodată, ca într'un sistem polar — realitatea acestei nefințe se interpune opresiv între pasiunea Terezei și viața lui Pavel Botez.

Copilul acesta ar avea puterea unei ocrotiri supreme de păcat, ca și cum Pavel ar trebui să rămână până la sfârșit, așa, neatins de nicio mână a pământului. Pavel s'ar asemăna unui alt lucifer, care nu se poate salva singur din mrejele ispitelor — ci numai prin intermediul acestei ficțiuni divine. Intregul proces îl cuprinde într'un cuplu statuar, fiecare reprezentativ al unei lumi: Tereza Carp — aceste micimi, deșertăciuni și întunericiu omenesți; Pavel Botez — iluziile superioare și pure. Intre ei copilul — inelul pe foc care-l desparte.

Nu mai așa trebuie să se înțeleagă povestea și taina zăpezilor din acel Decembrie dramatic. Și Pavel Botez e un om cu păcate, dar în același timp intruchipează ideea înalță a rațiunii perfecte. Pentru el, dragostea unei femei nu e consecința lucrului din jur, nu e o emoție carnală, nu e măcar nici o cunoaștere oarecare a lumii. S'ar cobori iubirea nocturnă, cu toate că în fața lui e demonism spiritual — ar fi în stare să meargă GOL lângă Tereza, ca într'un alt paradis.

Există deci o FORMA a iubirii și o altă TRAIERE a iubirii.

Tereza Carp nu poate înțelege, n'a ajuns până la culminația renunțării fizice, nu cunoaște fericirea acestei independențe spațiale. Nu-și dă seama că deasupra întâmplărilor și mai presus de materia trupului există altceva. ALTECEVA — care nu se poate confunda cu spiritul de cavernă, cu sufletul primitiv. ALTECEVA — echivalent unui absolut categoric, tot una cu o rațiune pură.

Deaceea ingenunche în fața portretului și i vorbește ca n'tr'o inebunitoare irealitate:

— Trebuie să te desparți de Pavel. Trebuie să mă lași mie pentru todeauna. Nu-i așa că vei renunța și tu odată, vei renunța din milă, din iubire pentru mine? Oricum, dar numai noaptea asta.

Dar plânsului ei umil îi răspunde în aceeași clipă, cineva neștiut:

— Niciodată, niciodată!

Tereza aude proclamația asta severă, verdictul acesta ultim; aude și înțelege. În starea ei de sus pensie între râu și bine, acest „niciodată” nu o inficoșează, n'o mai doare. Ea știe că totul e sfârșit definitiv, că marea ei iubire se sfărâmă, se descompune.

— NICIODATA! NICIODATA!

În toată neștința copilului e intruchipat răsul și bațocura. În clipa aceea Tereza simte ura care i se înărădăcează în suflet, ura pentru un simplu portret. De alături se aude melodia unui concert, pe o placă de patefon uzat. Tereza stă acum aplecată cu brațele la cealaltă margine a pianului, chiar în fața portretului. Toată lumina odăii cade peste creștetul și umerii copilului. În frenezia cântecului de dincolo, Tereza se simte participând la acest demăț muzical. Melodia i se scurge prin fibre, prin sânge, prin mădulare. Ochiul îi scânteie și ard gura și zâmbeste. Cântecul creează în cameră o atmosferă de febră și câmplă desăvârșită. Închide ochii să nu mai vadă copilul, dar în starea asta de amorțală, cântecul se prelunge din făptura ei în visul din prima noapte, cântecul pornește înapoi înspre celălalt Pavel, cântecul se sfărâmă ca o fereastră bătută cu pietre. Neștiută, mâna prinde stiletul care orna menta căruri de o vază japoneză pianul, stiletul care capătă deodată valoarea unui complot caraghios. Bolnavă, împietrită, se apropie de pat. Închide din nou ochii și-ar vrea în clipa asta s'o înghită pământul, să se prăbușească zidurile peste ea, dar în înconștința celuiui moment, zâmbind, sfârșecă portretul de sus până jos și încodată și încodată, încolăcindu-l în pănză ca n'tr'o inimă de om viu.

— Ce-am făcut? Ce-am făcut?

Își dă seama că actual ei nu este bravarea unui eroism faustic, ci distrugerea oricărui echilibru, descompunerea tuturor iluziilor. Nu mai are timpul să privească înapoi copilul ucis în inexistența lui serafică, pentru că o îndeamnă pașii spre ușa. Cântecul se aude în urmă îpător, îngrozitor, ca plânsetele tuturor copililor din lume înjunghiați într'o noapte de sabat. Tereza își continue fuga, împiedicându-se, ridicându-se, mereu înainte — sub privirile curioase ale trecătorilor.

Deodată se undeva din apropiere se aud câteva clopote sunând. Apoi sunetul se aude mai grav, mai tragic. Clopotele bat ca pentru propria ei rătăciră.

— Ah, clopotele! de n'ar mai suna atât.

Dusă de vânt sub prevestirea lor ciudată, Tereza pare o pasăre de noapte răscolită de beznă și chinuită mereu într'un sbor nesfârșit, nesfârșit.

Se oprește o clipă, se ațăță de brațul unui trecător, speriată:

— Dece bat clopotele? Dece tocmai acum?

— Măine e Crăciunul, domnișoară! îi răspunde celălalt îngândurat.

— Aha! da, așa este — Crăciunul!

Și din nou clopotele, din nou amintirea lor agonică. Acum un an, tot la Crăciun, se logodise cu Pavel. Și ce frumos ninge la Cernăuți ca n'tr'o cetate a basmelor și-a ieletor. Chiar Pavel era frumos ca un zeu, chiar iubirea lui era ca și asta pe care o dorește acum, într'un oraș strein. Drumurile duc astfel înapoi, mereu înapoi — ca spre o zi din trecut care ne așteaptă s'o mai retrăim desăvârșit încodată. — „Dar dacă m'așteaptă Pavel? Acel Pavel care nu se pare hidos, dar care înainte de toate e om?”

Se făcu deodată liniște, liniște în adăncul ei. Privi depărtările spre nord cu toată inima deschisă ca pentru o altă logodnă.

Și în noaptea aceea, peste zăpezile și stelele cerului — doar clopotele sunau altfel pentru reîntorcerea Terezei Carp la iubirea ei umană.

Neamț, Decembrie 1939.

LAURENȚIU FULGA

Visurile lui...

de NICULAI STREIU

tru Radu, directorul e ceva sfânt, din vorba căruia nu poți să ieși.

Câteva amiază, val-vârtej, își făcu apariția în birou, o doamnă de vreo trezeci de ani, căutând pe domnul Director Ionică, cum o văzu se inficoșă. Avea și dreptate. Doamna, pe lângă el, era un munte de om Grasă, înaltă; vocea de bas profund, umbreluța tricoloră pe care o mișca nervos, evantuluța enorm și mai ales mersul, mersul apăsător de plutonier-major, făcea să se risipească orice urmă de feminitate din ea. Când dispăru în cabinetul directorului, Ionică ușurat, se așeză pe scaun.

— Ești, nebulă, Matildo? Cum, toată a-veerea? Ți-a mâncat toată averea, nenorocitul ăla de marinar? ...

— Da, Nae, da! Am crezut că mă iubește, dar...

— Ce „dar”? Ce „dar”? Nu ți-am spus să-l lași? ...

Directorul turba în fața nepotăi sale.

— Ce „dar”? Phii! ... Și-acum ce vrei să-ți fac? ...

Matilda începu să plângă.

— Va să zică mă arunci pe drumuri. Nu mă vrei s'o recunoști pe nepoata ta! ...

— Asta ar trebui s'o fac, pentru că nu m'ai ascultat, dar nu...

Dă-mi însă, o soluție. Cum să te ajut? ...

Matilda plângând, se agăță de gâtul lui: — Mărită-mă! ...

Directorul simți nevoia să ceară un pahar cu apă.

— Matildo, era mult mai bine să fi rămas la Mizil! ...

— Bine, bine, dar ce-ar fi zis... — O da, știu: Ionesca, Popeasca... — „Spirido”... — Taci! ...

Directorul Nae Rusescu, extenuat, se așeză într'un fotoliu.

În aceeași clipă intră Ionică, cu un registru pentru semnare.

Ca prin mirune, fața domnului director s'a iluminat și zâmbind cu părere de rău, întrebă pe Ionică:

— Ești căsătorit, domnule Radu? — Nu, domnule director! — Și n'ai vrea să te căsătorești, domnule Radu? — Ba da, domnule director! — Am o partidă strălucită pentru dumneata!

Ochiul lui Ionică începură să se aprindă.

— Vă mulțumesc, domnule director! — Ai să fii și avansat!

Ionică începu să zâmbescă.

— Sunteți prea bun, domnule director! — Adu-măna 'ncea, Ionică!

Deci visurile lui se realizează.

— Să trăiești, domnule director! Apoi, domnul Rusescu chemă pe Matilda.

— Îți prezint, dragă Ionică, pe nepoata mea și viitoarea ta soție, Matilda! ...

Ionică începu să se clatine.

— Domnu... Domnule director, dar... Rusescu se înfruntă și întrebă grav: — Sper că n'ai să-ți retragi cuvântul? ...

— O, nu, nu, domnule director, cuvântul meu e sfânt, al dumnezeoastrei ordii, dar... — Dar, ce vrei să spui — interveni Matilda — poate că nu mă plăci? ...

Ionică, pentru un moment, se împotrivi — era singura dată în viață — dar gândindu-se că ar putea să calce ordii domnului director și să nu-i fie pe plac, răspunde: — Ba, da! ...

Efortul însă, a fost prea mare și cu toate visurile năruite, căzu pe podea.

se depărtează de camera Terezei ca de o groapă în care ar fi trebuit să înmormântezi pe cineva, dar care va rămâne deschisă pentru alți morți viitori.

Afară, după furtună, cădeau lin primii fulgi de zăpadă.

Jurnalul Terezei Carp. 14 Decembrie: Am câteodată dorința inexplicabilă de a muri. Conștința efermicității răscare atunci mai reală. În starea asta zădărnice încercă o reculegere. Nu-mi ajută nici iluzia că Pavel se va reîntoarce, nici gândul că există încă Dumnezeu. Parcă s'au prăbușit toate în jurul meu și n'aș fi decât ultimul om al pământului, care se pregătește pentru marea împăcare.

17 Decembrie: Numai copilul să-l mă: vād odată, o singură dată. Știu că e un geniu rău, dar viața mea e legată de neștința lui. Și atunci când îl aveam aici — mi-era suferința nedefinită, dar acum se sfârșie în mine și cele de pe urmă doruri crepusculare. Ar trebui mai multă armonie în ordinea lumii. Sau să existe ceva care să sfârșească definitiv să nu

După masa de seară, au ieșit din sala de mâncare, luminată puternic, pe punte, și s'au oprit lângă copastie. Femeia a închis ochii și a dus mâna la obraz, a răs simțu și fermecător (la ea totul era fermecător) și a spus:

— Sunt beată... nebulă. De unde ai venit? Acum trei ceasuri, nici nu s'iam de existența d-tale. Unde te-ai imbarcat? La Samara? Dar mi-e perfect egal, dragă. Sunt amestecată sau cotește vapo-
rul?

Înaintea lor era întuneric și lumini. Din întuneric sufla în față un vânt puternic și totuși blând, iar luminile fugeau undeva într-o parte: cu o ele-ganță cum există numai pe Volga, va-porul descria o curbă lină, apropiindu-se de un mic port.

Locotenentul luă mâna femeii și o duse la gură. Mâna, mica și puternică, mirosea a părleală. Inima locotenentului amorți de fericire, când el se gândi cât de tare și neagră trebuie să fie carnea femeii sub rochia aceea u-șoară de pânză, după o ședere de o lună sub un soare de Miază-zi, pe ni-sipul fierbinte al mării (ea i spusese că vine dela Anapa¹⁾). Locotenentul șopti:

— Hai să ne dăm jos...

— Unde? întrebă femeia, mirată.

— În portul acesta.

— Pentru ce?

Locotenentul tăcu. Femeia își duse din nou mâna la obrazul înfierbântat.

— Ești nebulă...

— Să ne dăm jos, repetă locotenentul, prosteste. Te implor...

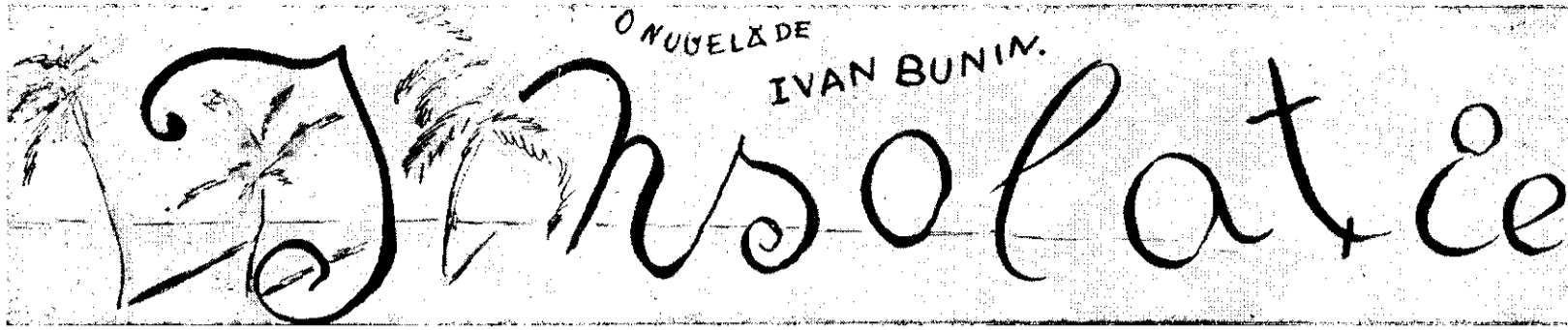
— Fă cum vrei, răspunse femeia, in-torcându-se.

Cu un șgomot înfundat, vaporul se izbi de un chei slab luminat; amândoi erau să cadă. Deasupra lor trecu în sbor capătul unui otgon, apoi vaporul se dădu puțin înapoi, apa începu să fiarbă, se lăsă schela... Locotenentul fugi după bagaje...

Un minut mai târziu, au trecut printr'un biurow cu slujbași somnoroși, au călcat pe un nisip adânc și s'au ur-cat într'o trăsură prăfuită. Urcușul pe o pantă lină, printre rarele felinare străambe, pe un drum moale din cauza prafului, li s'a părut fără sfârșit. Dar iată că s'a terminat urcușul; trăsura hodorogea pe caldarâm; iată o piață, autoritățile publice, foisorul, căldura și mirosurile de noapte ale unei capita-
le de județ, vara... Trăsura se opri la un peron iluminat; după ușa deschisă, urca o scară de lemn, veche și repede; un lacheu bătrân și nebrăbierit, în că-mașă trandafirie și redingotă, le luă bagajele și se duse înainte. Au intrat într'o odaie mare, dar năbușitoare, în-cinsă de soarele de peste zi, cu perdele la ferestre și cu două lumânări întregi în fața oglinzii. Cum au intrat și la-cheul a închis ușa, locotenentul a cu-prins pe femeie cu atâta patimă și a-mândoi s'a unit într'o sărutare atât de nebulă, încât, cu mulți ani mai târ-ziu, își mai aduceau aminte de clipa aceea: nici el, nici ea nu încercase ni-mic asemănător.

A doua zi, la ora zece, într'o dimi-neală însoțită, caică și fericită, cu clo-potele bisericilor, cu târgul din piața hotelului, cu mirosul de fân, de unsoare de căruțe și de tot a ce miroase o capitală de județ din Rusia, mica femeie anonimă, care n'a spus cum o chiamă, numindu-se în giumă „o fru-moasă necunoscută”, a plecat. Dormi-
seră puțin, dar, dimineața, după ce ie-șise de după paravanul de lângă pat, se spălase și se îmbrăcase în cinci mi-nute, era fragedă ca o fată de 17 ani. Era emoționată? Foarte puțin. Era simplă și veselă ca în ajun, dar cu-minte.

— Nu, nu, dragă, îi răspunse la ru-

găminteia sa de a continua drumul îm-preuna. Trebuie să aștepti vaporul ur-inator. Dacă am pieca împreună, ar dispăre tot farmecul înaintei noas-tre, și mi-ar părea rau dacă ar fi așa. Iți dau cuvântul meu de cinste că nu sunt ceace ai putea crede. Nu nu s'a mai mișnat așa ceva și nici nu se va mai mișna. Pentru că nu se întunecase muntea... Sau, mai exact, amândoi am fost loviți de un fel de insolație...

Locotenentul îi dete dreptate cu mul-tă ușurimă, fericit, o conduse cu ur-sura în port, tocmai la plecarea vapo-rului, o saruta, pe punte, în vazul tu-turor și abia mai avu timpul să sară pe schea care se ridică.

Tot atât de ușor și nepăsător, s'a în-tors la hotel. Acolo s'a schimbat ceva. Fără femeie, oada i s'a parut cu totul altfel decât atunci când era ea. Oada era plină de „ea” și, în aceeaș timp goală. Cuda! Nu se împrașia încă mirosul im al parfumului ei, pe tavă se mai găsea ceașca din care a baut ea, dar femeia nu mai era... Deodată, in-ma locotenentului a fost cuprinsa de duioșie; ei s'a grăbit să-și aprindă o țigară și, lovindu-se cu cravașa peste carambii cizmelor, s'a pumbat prin odaie.

— Ciudată aventură! și-a spus cu glas tare, răsând și simțind că-i vin lacrimi în ochi. — „Iți dau cuvântul meu de cinste că nu sunt ceace ai pu-tea crede...” Și a plecat... Ce femeie ab-surdă!

Paravanul era dat la o parte, dar pa-tul nu era încă făcut. Locotenentul n'avea putere să privească patul acela. A pus înaintea lui paravanul, a închis ferestrele ca să nu mai audă vocele și scârțaiul roților din târg, a tras perdelele albe și s'a așezat pe divan... Da, s'a sfârșit și această „aventură de drum!” A plecat și acum e, probabil, departe; stă într'un salon cu pereți de sticlă, sau pe punte și privește la flu-viul lat, care iucește la soare, privește la plute, banchizele galbene de nisip, la apa și cerul care scânteiază în depăr-tare, la întinsul nemăsurat al Volgăi... Adio, adio pentru totdeauna, pentru vecie... Unde ar putea ei să se mai în-tâlnească? Locotenentul a gândit: „Doar nu pot să vin netam-nesam în orașul acela unde trăește soțul, fetița ei de trei ani, toată familia și unde i se scurge toată viața!” Orașul acela i s'a părut deosebit, sfânt; era uluitor gând-
d că ea își va trăi viața singularică, aducându-și aminte poate deseori de el, de întămirea lor întâmplătoare și atât de fulgerător de scurtă, iar el n'o va mai vedea niciodată. Nu, nu se po-
te să fie așa! Ar fi prea sălbatic, nefi-
resc, de necrezut! Locotenentul și-a dat seama de inutilitatea vieții sale și a simțit o durere atât de mare, încât a fost cuprins de groază și desnădejde.

— Ce naiba! și-a spus, sculându-se și plimbându-se din nou prin odaie, cău-tând să nu se uite la patul de după pa-ravan. Ce am? Doar nu mi se întâm-plă întâia oară, și totuși... De fapt, ce are deosebit femeia aceasta și ce s'a în-tâmplat? Parcă am fost loviți de in-so-

lație! Ce o să fac fără ea toată ziua, în orașelul ăsta de provincie?

Locotenentul și-o amintea încă to-
ată, cu cele mai mici particularități, își amintea mirosul ei de părleală, mirosul rochiei de pânză, își amintea carnea ei tare, glasul ei viu și vesel... Plăcerile, pe cari i le dăduse de curând farmecul ei de femeie, erau încă vii în sufletul lui, dar acum precumpănea alt senti-ment, cu totul nou, acel sentiment ciu-dat și de neînțeles, care a lipsit atunci când ei erau împreună. Acest senti-ment nici nu și-ar fi putut închipui în ajun, când pusesse la cale această cu-noștință, care i se părea atunci numai nostimă, sentiment despre care acum nu mai avea cui vorbi! „N'am să mai pot vorbi niciodată de acest sentiment! Dar ce o să fac, cum să trăesc această zi fără sfârșit, cu aceste amintiri, cu acest chin grozav, în acest orașel uitat de Dumnezeu, deasupra aceluiaș fluviu pe care a dus-o vaporul acela?”

Trebuia să facă ceva, să-și găsească de lucru, să se distreze, să umble. Iși puse, hotărît, șapca, își luă cravașa, porni în grabă pe o sală goală, cobori în fugă scara cea repede, pe peron... Dar unde să se ducă? Lângă peron hotelului sta o trăsură cu un vizitiu tânăr, într'un caftan larg; vizi-

tiul își fuma liniștit țigara, pe semne așteptând pe cineva. Locotenentul îl privi pierdut și uitit: cum poți să stai atât de liniștit pe capră, să fu-mezi și, în general, să fii atât de sim-
plu, nepăsător și lipsit de griji? — „Probabil, numai eu sunt atât de ne-norocit în acest oraș”, gândi?, îndrep-tându-se spre piață.

Târgul se închidea. Fără să știe de ce, locotenentul se plimbă prin bălega-rul proaspăt, printre căruțe, printre care cu castraveți, printre străchini și oale noi. Femeie, stând jos, îl chemau în cor, luau oalele în mână, le ciocneau și le sunau, arătându-i calitatea măr-fii, iar bărbații îi asurzeau, strigân-du-i: „Poftiți, mobile ofițer, la castra-veciori de calitate întâi!” Aceasta era atât de stupid și absurd, încât locote-nentul fugi din piață. Se duse la cate-drală, unde se cânta stujba, cu glas tare, vesel și hotărît, cu conștiința dabo-riei îndeplinite, apoi umblă vreme îndelungată, cutreeră mica grădină în-cinsă și neingrijită de pe malul râpos, deasupra întinderii necuprinse a râu-lui, de culoarea oțelului... Epoleții și nasturii tunicii se încălziseră atât de mult, încât nu putea să se atingă de ei. Fața îi ardea, iar banța sepcii era pe dinăuntru udă de sudoare... Întor-cându-se la hotel, locotenentul intră cu plăcere în restaurantul mare, gol și ră-coros de-a parter, își scoase șapca și se așeză la masă, lângă o fereastră des-chisă, pe care intra dogoarea, dar în acelaș timp și aer, și ceru botvinia *) cu ghiată. Totul era plăcut, peste tot se vedea o mare bucurie, o fericire fără margini; până și în arșița aceea și în toate mirosurile pieței, în tot acest o-rășel necunoscut și în acest vechi hotel de provincie, era bucurie; totuși, i se frângea înimă. Locotenentul bău câte-va pahărele devotcă, mâncă vreo câțiva castraveci proaspăt murați, cu măr-rar, simți că, fără să stea pe gânduri, ar muri a doua zi, dacă, printr'o minu-te, ar putea s'o întoarcă pe „ea”, să mai petreacă o zi împreună, numai ca să-i spună, să-i dovedească și s'o con-vingă că o iubește în chip chinuitor și entuziast... Dar pentru ce să-i dovedea-scă? Pentru ce s'o convingă? Nu știa pentru ce, dar aceasta era mai necesar decât viața.

— Mi-am distrus nervii! își spuse locotenentul, turnându-și al cincilea pahărel de vodcă.

De te la o parte farfuria cu botvinia, ceru o cafea neagră și începu a fuma și

a gândi cu încordare: ce să facă, cum să scape de această iubire neaștepta-tă? Dar — o simțea atât de viu — nu putea să scape. Deodată, se sculă, își luă șapca și cravașa și, întrebând unde e poșta, porni grabit, cu textul telegra-mei în munte: „De acum înainte, toată viața mea, până la mormant, pe vecie, e în puterea ta”. Ajungând însă la ca-sa cu zidurile groase în care erau poșta și telegrafatul, se opri, cuprins de gro-ză: știa orașul unde locuia „ea”, știa că avea bărbat și o fetiță de trei ani, dar nu-i cunoștea nici numele, nici pronumele! A întrebato de câteva cri-aseară, la masă și la hotel, însă ea l-a răspuns răsând:

— De ce vrei să știi cine sunt? Sunt Maria, prințesa de peste mări... Nu-ți ajunge?

La colț, lângă goștă, era vitrina unui fotograf. Locotenentul privi vreme îndelungată un portret mare al unui mi-litar cu epoșei de ceremonie, cu ochii holbați, cu fruntea joasă, cu favoriți minunați, cu pieptul lat, plin de de-corații... Cât de sălbatic, cât de ab-surd, cât de groznic sunt toate lu-curile obișnuite, de fiecare zi, când inima îți e lovită, — da, lovită, acum știa precis — de această insolație, de o iubire prea mare, de o fericire prea ma-re! Se uită la o pereche de înșurăței: un tânăr îmbrăcat cu o redingotă lungă, cu cravată albă, cu părul tuns ca o perie, în poziție de „drepti”, de braț cu o fată în rochie de mireasă. Trecu ochii la portretul unei domnișoare, dră-guță și drăcoasă, cu o șapcă studentea-scă, pusă pe o sprânceană... Apoi, chi-nuit de invidie grozavă pentru totuși acei necunoscuți cari nu sufăr, privi cu în-cordare dealungul străzii.

Încotro să meargă? Ce să facă?

Strada era pustie. Toate casele erau la fel; albe, cu etaj, case de negustori cu grădini mari, și părea că în ele nu e ni-meni. Pe caldarâm era un strat gros de praf alb. Totul îl orbea, totul era inundat de un soare arzător, inflcă-rat și dător de bucurie, dar parcă fă-ră rost. În depărtare, strada urca, se cocoșă și se infunda în zarea senină, cenușie.

Panorama avea ceva sudic, care adu-cea cu Sevastopol, Kerchi... Anapa... A-ceasta era de neîndurat. Cu capul aple-cat, închizând pe jumătate ochii, din cauza luminii, privind concentrat în pic-toare, clătănându-se și împiedicându-se de pinteni, locotenentul porni îna-
poi.

Se întoarse la hotel, atât de frânt de oboseală, ca și cum ar fi făcut un marș undeva în Turkestan, sau în Sa-hara. Adunându-și puterile, intră în o-
daia lui, mare și goală. Camera era o-

rânduită și lipsită de ultimele urme ale „ei”; coar un ac de par, ucat de ea, ră-măsese pe noptiera! Locotenentul își scoase tunica și se uită în oglindă; chipul lui, — un obișnuit chip de ofi-
țer, ars de soare, cu mustața spălăcită și cu albeața albastră a ochilor, — a-
vea acum o expresie iritată, de nebulă, iar camașa suțire și albă, cu gulerul scrobit, avea ceva tineresc și nenorocit.

Se culcă pe spate, cu cizmele pră-fuite pe tăbia patului.

Ferestrele erau deschise, iar perdele-le lăsate, și din când în când le umfla un vântuleț ușor, admiind în odaie cu dogoarea acoperișurilor de tablă înfier-bântate și cu lumea Volgăi, dataoarea de lumină, dar acum pustie și tăcută. Sta culcat, cu mâinile împreunate sub cea-
fă și privea țintă înainte. Apoi, scăr-nind din dinți, închise ochii, simțind că pe obraji curg lacrimi și, în sfârșit, a-dormi. Când deschise ochii, în dosul perdelelor, soarele, ca totdeauna în a-murg, era de un galben roșiatic. Vântul încetase, și în odaie era năbușeală și uscăciune ca într'un cuptor... Loco-
tenentul își aduse aminte de seara din ajun și de dimineața de azi în așa fel ca și când ar fi fost cu zece ani în urmă.

Se sculă încet, se spală fără grabă, ridică perdelele, sună, ceru un samovar și socoteala, bău vreme îndelungată ceai cu lamaie. Apoi porunci să i se a-
ducă o birjă și să i se dea jos bagajele. Urcându-se în trăsură, pe canapeaua roșcată, ieșită de soare, dete lacheului nu mai puțin de cinci ruble.

— Noapte ofițer, parcă eu v'am adus astă noapte! spuse vesel birjarul, luând hățurile.

Când au coborât spre port, deasupra Volgăi se lăsase o noapte albastră de vară și pe râu erau împrăștiate o mul-
țime de lumini de felurite culori. Se zăreau lumini și pe catartele vaporului care se apropia de chei.

— V'am adus la țanc! spuse slugar-nic birjarul.

Locotenentul îi dete și lui cinci ru-bie, își scoase bilet și trecu pe chei... Ca și în seara din ajun, a fost o izbi-tură înfundată a vaporului de de-barcader și ameteală ușoară din cau-za clătănării vasului. Apoi un capăt de otgon care sbura, șgomotul a-pei care începuse să fiarbă și se retră-sese din cauza elicelor vaporului... Lu-mea de pe acest vapor, iluminat pe-
ste tot și mirosind a bucătărie, i se păru neobișnuit de simpatică.

Un minut mai târziu, vaporul porni vioi înainte, la deal, spre locurile către care piecase și „ea”, în aceleș dimi-neală.

Un amurg de vară se stingea în de-părtare, răsfrângându-se posomorit, somnoros și multicolor, în râul car-mai era luminat pe alocuri de ondu-lațea tremurândă a apei; luminile împrăștiate prin întunericul din jur pluteau, pluteau înapoi.

Locotenentul stătea pe punte, sub tendă, și se simțea îmbătrânit cu zece ani.

Din rusește de R. DONICI

¹⁾ Port și stațiune balneară pe țărmul Mării Negre, în Caucazia.
²⁾ Un fel de supă rece, pregătită cu ouas, le-gume și pește.

Mâinile

Elenei

E vis negrăit și doare,
Dorul tău — ca al nimănui
Dar, seninul să-l măsoare,
Urcă 'n stele șaluri șui.

Șarpe 'ntruchipând se prind;
Când zăpadă ți-e obrazul,
Întunericul cuprind
Și frământă, dur, grumazul.

Obosite-s niciodată...
Se risipeșc, se adună,
Să 'nf.orești mai minunată:
Noptii mele, pururi, lună.

...Șaluri șui urcă în stele,
Mâini cum sunt zăpezile.
Stai și-adastă pe-ale mele —
Cum te cântă, vezi-le.

NICHITA TOMESCU

Colind

Bună dimineața, floarea merilor,
Ia sculați din așternut boierilor!

Că s'a ivit la poarta lui Ion,
Vestind dumnezeesc cocon,
Mărită stea de carton.

Pe urmă-i vin iscoditori
Trei magi în stele cititori.

Calcă satul prin apă și scelim,
Ca 'n Ierusalim.

Intre fiecă poartă și vatră
Ies câinii de-i latră.

Prunc nevinovat treapadă prin glod
Și 'n toată casa-l ucide Irod.

Bună dimineața! 'N strășine d: st. h
Va ședeă trei zile Sfântul Duh.

I. CALBoreanu

Foi volante

De rerum natura

de VLAD ALIMAN

Pe prietenul meu, Poetul, l-am întâlnit aseară într'o sta-
ție de tramvai. Înfășurat într'o
șubă flocoasă, cu căciula tra-
să peste ochi, semăna mai
mult a neguțător de vinuri, de-
cât a polivitor de cuvinte. L-am
strâns mâna și l-am întrebat
fără a bănui prea multe, ce
mai e nou. El însă m'a privit
amuzat și a răs din toată in-
ima: „Cum nu știi că locuiesc
la țară, la moșia unor rubede-
nii ale mele? S'ar chema că
sunt și un pic de fermier”. Ne-
dumerirea mea bucureșteană,
amestecată cu dulcea obo-
seală a unui local de noapte
din ajun, se pare că l-a înță-
rât pe prietenul meu Poetul.
M'a luat de braț și m'a purtat
dealungul unei străduțe, vor-
bindu-mi cam astfel:

„Mi-am luat rămas bun dela
Capitală, m'am însurat cu o
fată bună, (aici eu zâmbii cam
fără voie) hotărându-mă să mă
retrag la țară, ca un senior
feudal ce se respectă. Acuma
că a trecut toamna și că in-
trăm în iarnă, am venit să-mi
cumpăr câteva cărți și vreo ze-
ce teste de hârtie. Acolo po-
ate că am să și scriu. E drept
că nu e lumină electrică și nici
telefon, dar în cămin ard niște
bușteni de brad, încât ți-e mai

mare drațul să-i ascuți. Ne
vasta a uitat să mai fie mon-
denă și acum învață să încon-
diseze cu acul marame pes-
trișe. Eu stau și tac. Timpul tre-
ce ca un car cu fân, iar uneori
se aude din șoproon cum cade
rușina de pe plușuri. Vacile
muges în grajduri, iar în co-
șare coceni de porumb tros-
nesc și se rup. La prânz am o
foame de lup și seara la fel.
Am învățat să cunosc cartofii
săpunari și să curăț păstăile
uscate, în cămară, pe un mor-
mam de romane și de poezii de
Géraldy, am pus laptele să se
acrească; lingura de lemn aș-
teaptă albă și cuminte în ser-
tarul bufetului. Prin ogradă
mai gonește un pui aurit, la
care privesc cu o rece melan-
colie, gândindu-mă profund la
ciorba de mâine. Și arde roșu.
Totul fușe încet. Gâmile se
ouă și din când în când, răm-
nesc la două ouă la pahar, cu
sare și piper. De Crăciun vom
coace plăcinte și vom ceta pe
Horatius: „Vides ut alta stet
nive candidum, Soracte...” Dar
plec, să nu se închidă prăvă-
liile!”

Prietenul meu, Poetul a da-
venit fermier. Poatecă va face
comerț de unt și brânzeturi. Ce
calm și fumos!

Cronica plastică

Pictura contemporană

Teatrul de artă

de PAUL MIRACOVICI

senzației, mintea inimii ne-avege cauzele impasului artei moderne — impas real și evident — trebuie să ne oprim și să medităm mai îndelung asupra operelor debutanților de la 1910, Matisse, Derain, Picasso. Ei sunt responsabili celei mai importante revoluții artistice din ultimele decade și în măsura în care revoluția înseamnă tinerețe, noutate, ei nu au fost întrepuși încă. Generația noastră moștenește dela ei un câmp pe care — geniali inventatori — l-au săracit prin curiozitatea și diversitatea lor de investigații atât de mult încât, a vroi azi să fie nou, și-i sprijini simțirea pe o cotul nouă canava, riști cea mai tristă banalitate. Suprarealismul e o dovadă vie a lipsei de rezonanță a à-priorismului și cerebralității în pictură. (În literatură, suprarealismul are o contribuție dintre cele mai importante. Acești copii obrasnici ai lui Edgar Poë și Théophile Gauthier au știut să descopere din nou drumuri peste care crescuseră trandafirii banalității). Dacă Picasso, sopupnea pictura ideei, o socotea o expresie a ei, dacă Matisse prețuia senzația înaintea ideii, Salvador Dali, cel mai reprezentativ dintre suprarealiști a vrut să facă acest tur de forță de a se eschiva de disciplina amănunțită a stăpânului său, să-și doborâie stăruința, să-și doborâie disciplina amănunțită a stăpânului său, să-și doborâie stăruința...

Tânăra companie teatrală a Academiei din Roma, pe care d. Corrado Pavolini, a știut să o îndrumeze pe făgașul artei adevărate, ne-a înfățișat câteva spectacole excepționale.

Amințirile pe cari Compania italiană, le-a lăsat regisorilor noștri, vor fi desigur de mare folos teatralului românesc.

Pentru cine a asistat la premiera piesei lui Goldoni, Stăpânul casei, la S. U. o., câștigul este evident. Se înțelege însă că pentru spectatorul român, jocul tradițional al actorilor comediei del'arte, nu poate fi tot atât de familiar, pe cât îl este spectatorului italian, care poate face lesne diferența între stilul propriu actorilor ce își improvizează dialogurile și stilul actorilor evoluți cari însoțesc pe Goldoni. Există desigur și în teatrul goldonian un stil propriu, dar cum la noi există un stil caragelesc. Dar după cum unii italieni, nu sunt familiare nuanțele care deosebesc un bun interpret al Comului Leonardo de pildă, de unul slab, tot așa nouă, nu este peste puțină și nimerim tonul adevărat și stilul autentic al comediei goldoniane.

Sunt — vorba lui Caragiale — roluri cari „ne prind” și roluri cari „nu ne prind”.

Ită pentru ce vom pleda mereu pentru un teatru de artă românesc, în care actorii noștri să-și făurească un stil și o tradiție conforme cu însușirile caracteristice ale neamului nostru.

Succesul pe care acum câțiva ani l-au obținut în capitalele europene, căușarii noștri — acești fiacii sprinteni la p. c. o. r. și meșteri în chiușturi voinicești, îmbrăcați în frumoasele strae gorgene — ne îndeamnă să cerem celor ce cărmuiesc azi destinele artei românești, un teatru, în care toate dansurile, cântecele și jocurile din bătrâni să-și afle o nouă însușire.

Știm că într-o țară vecină, din îndămnarea pictorilor cu muzicanții, actorii și dansatorii, s'a ajuns la acele spectacole minunate fericit împletite din culoare, melodie, grație și ritm — spectacole prin care formațiile de artă „Lilacul” și „Pasărea abstrăctă” și-au câștigat o faimă neasemuită.

Așa au fost purtate în toată lumea, legendele, baladele, proverbele, jocurile și obiceiurile unui popor care a dat lumii atâți scriitori și artiști de geniu.

Evoluția teatrului european a fost multă vreme tributară căruva artiștii ruși — pe cari atât regisorii francezi cât și cei germani, îi socoteau vrednici de admirație pentru tot ce fantezia și pasiunea lor de frumos, aduceau proaspăt și necunoscut, pe scenele lumii.

Cu aceeași uimire au fost întâmpinate și rarele noastre contribuții la unele manifestări de artă universală.

Am isbucnit în câteva rânduri, în mijlocul unor oameni osteniți să aplaude mereu aceleași vedete și aceleași piese — mai mult sau mai puțin contemporane.

Cântecul, jocul și strainul românesc au cucerit atenția spectatorilor blazați și ne-au adus bucuria unei prețuri pe care n'eu o aducă. Nic' nu era de miror. Ambasadorii noștri purtau toți haimele cu firețuri și zorzoane cari sunt aceleași în toate cancelariile din lume. Dănuțitorii și cântăreții noștri populari — purtau stralele înflorite și fără seamăn ale unui popor prea puțin cunoscut. Ambasadorii folosau un limbaj diplomatic și convențional. Grații celorlalți, exprina însuși sufletul neamului nostru, în tot ce are el mai deosebit și mai curat.

Era expresia autentică a însușirilor noastre. Și prin ea ne dovedeam originalitatea și dreptul să stăm alături de celelalte popoare — cu virtuți artistice proprii și meistovite.

Pe drumul acesta aș vrea să-mi pot îndrepta îndemnul către toți artiștii români pe cari i-aș voi aduna laolaltă pentru înfăptuirea unui teatru în care să viețuiască legendele, baladele și toate leonele trecutului nostru de pătrimi și biruinți.

Ar fi cel dintâiu teatru cu adevărat românesc.

Și prin contribuția muzicanților, dramaturgilor, pictorilor, actorilor și dănuțitorilor noștri — ar fi cel dintâiu teatru de artă.

SERGIU DUMITRESCU

D. ALEXANDRU ILEA

joacă în Isabela, Regina Spaniei, rolul Doctorului Bahico. Este o scenă la un consiliu, o scenă de polemică, de vervă, un duel oratoric, unde două teze, două opinii se ciocnesc, se înfruntă.

D. Alexandru Ilea își susține rolul cu o forță neobicită. Să-luăm în domnia sa un talent din

partidul celor tineri, unul dintre cei promovați și înălțați la rangul de soliști. „Un emancipat” așa dar, „un aspirant” la roluri tot mai mari, dar un aspirant care-și justifică deplin pretențiile. Il denunțăm totodată ca fiind autorul volumului „IN TOVARAȘIA LUI LUCIFER”, recent apărut.

Cititorii sunt invitați să judece vina acestui inculpat care își îngăduie să fie doi pepeni într'o mână.

MINIATURI

După isbutita prezentare a lui Vasile Alecsandri pe scena Teatrului din Sărdina, iată acum — odată cu inaugurarea noului Teatru Municipal „I. L. Caragiale” — o nouă biruință a teatrului românesc de miniaturi.

Realizarea scenică a acelor mici capo-d'opere adunate de Caragiale în volumul „Schite și momente” — a fost primită de publicul premierii cu ropote de aplauze.

Este un semn bun — și o dovadă că publicul nostru a enouat în așa măsură, încât poate sesiza deosebirea dintre o sută de scene revuiste și ilustrarea artistică a unei pagini literare.

Pe când vom vedea înscenate o pagină de cronică uitată ori o baladă?

NUMAI PENTRU DOAMNE

e titlul unei comedii semnate de scriitorul italian Manjori și tălmăcită de d. profesor Al. Marcu. Dacă numele tălmăcitorului girează, pentru noi, valoarea operei tălmăcite — numele răsfățatului Ion Inocovescu și al actorului de mare prestigiu, Romald Bulfinciu — măresc prețul acestui spectacol pe care d. S. a Alexandru nu ni-l făgăduiește pe curând în sala „A. R. P. A.”.

Cu acest prilej vom asista și la un interesant debut. Apariția d-nei Ulpia Botta, ale carei însușiri excepționale am avut prilejul să le relecăm — va aduce desigur acestui spectacol, și o notă de savuroasă îngăunătate — tot mai rar întâlnită la actrițele noastre cari întârzie îndelung în roluri copilărești. Pentru că d-na Ulpia Botta are de partea sa candoura autentică a vârstei, unită cu o isplitoare feminitate și mai cu seamă — cu talent.

S. D.

STUDIO TEATRUL NAȚIONAL „VASILE ALECSANDRI”, „STĂPÂNUL CASEI”, COMEDIE ÎN 3 ACTE DE CARLO GOLDONI, ÎN ROMĂNEȘTE DE AL. MARCU (REGIA, F. DE CRUCCIATI)

Interesul cu care spectatorul modern urmărește prezentarea unei comedii de Goldoni este desigur, cu precădere documentar. Ceea ce s'ar putea numi eternul omenesc, în teatrul goldonian, nu mai e în măsură să satisfacă gustul nuanțat al spectatorului de teatru din veacul al XX-lea. Accentuarea excesivă a contrastelor între caractere aduce pe scenă mai mult tipuri de oameni, decât individualități. Dar spectatorul zilelor noastre se interesează cu preferință de reacțiunile sufletiești cele mai intime ale personalității umane iar nu de aceeași tipice.

De aceea teatrul goldonian nu poate găsi în sufletul celor de azi un ecou mai adâncit. Personajele pe care le înfățișează autorul și împrejurările în care acestea parucăpă la intrigă desfășurată, ne dau impresia unei foarte îndemănate tablu de epocă, plin de vioiciune, de ritm și de culoare. Totul se petrece pe un plan psihologic lipsit însă de perspectivă, de adânc mea turburătoare a unei ființe omeniești adevărate. Mecanismele sufletiești ale eroilor comediei goldonice se resimt încă de rigiditatea și uscăciunea fanțelor din comedia del'Arte. Personajele tind să se identifice cu înțeleșurile prescrise de autor, pe care le ilustrează sub îndemnul unui determinism abstract ce nu are nimic deosebit de fatalitatea sau destinul lor înăuntrul. Ele n'au nici un destin propriu. Sunt încă niște expresii tipice, lipsite de biografie proprie, putând fi etichetate mai corect decât prin numele proprii atribuite de autor: avarul, îndrăgostitul, îndrăgostita, subreta, etc.

Rămâne totuși, împotriva acestor observații, farmecul desuet al trecutului, a ceea ce poezia a lucrituri care nu mai sunt și pe care punerea în scenă a piesei în regia d-lui F. de Crucciati a făcut-o sensibilă. „Stăpânul casei” a fost un spectacol armonios ca viziune plastică, la care contribuția actorilor s'a arătat deosebit de merituosă prin adăptarea stilizată a jocului lor. Ei s'au ferit mai ales — și socotim acestuia un merit esențial — să adăncească și să individualizeze mai mult decât era nevoe din punct de vedere psihologic, personajii lipsite de perspectivă înăuntrică.

Actorii dela „Studio au jucat superficial, având adică înfelegerea justă a rolurilor, rămânând la suprafața lor. În măsura în care i-a fost îngăduit, d. Fintesteanu a făcut din ei creație, subliniind prin mimica expresivă a domniei-sale, caracterul de plasticitate aparentă, de exterioritate, al tipului de avar pe care-l interpretează. S'a ferit să umanizeze personajul ce intră, evitând astfel riscul unei caracterizări individuale ce ar fi distonant. Pe scurt, interpretarea d-lui Fintesteanu, care e unul din puținii actori inteligenți, a dat rolului domniei-sale o caracterizare descriptivă iar nu intensivă.

Un joc stilizat cu desăvârșită finețe a fost acela pe care ni-l-a înfățișat d-na Marietta Rares. Adaptarea d-sale la exigențele rolului a fost într'adevăr exemplară.

Nu fără oarecari rezerve putem afirma aceaș lucru și despre d-na Natașa Alexandra, care s'a lăsat uneori ispitită de a da o accentuare prea caracteristică jocului d-sale. În rolul soțului, d. N. Săvulescu a făcut dovada remarcabilă că știe să se încadreze într'un ansamblu, disciplinându-și cu o stăpânire sigură de sine și bine studiată mijloacele de expresie ale unui talent înzestrat.

În alte roluri au apărut d-nii I. Ulmeni, E. Cassian, N. Motoc, C. Morțun și C. Rădulescu. — aducând fiecare contribuții valabile pentru desăvârșirea spectacolului.

FLORESTAN

Teatrul municipal „Ion Luca Caragiale” : MOMENTE ȘI SCHITE, DE ION LUCA CARAGIALE

Ex'istă în bulevardul Șchitu Măgureanu o sală de teatru care a fost ocrotită sistematic până acum de marele public spectator. Am regăsit întotdeauna a această neîncredere pe care o arată publicul fostului Teatru al Ligii Culturale.

E drept, pe afisele teatrului nu existau „nume sonore” de actori. Juca acolo o mână de actori cari nu înțelegeau să-și vândă talentul apărând în farsele ce numai teatru nu se puteau numi, și cari erau prezentați pe alte scene.

D'n p'ciuna unor piese, într'adevăr slabe, ce se prezentau la Teatrul Ligii Culturale, au fost trecute cu vederea și piese superioare cum ar fi acele de neuitat „Fiecare cum vede”. Am înșă, teatrul nu și-a schimbat numai numele.

O conducere nouă și tânără este hotărâtă să prezinte numai și numai teatru bun, fiind sigură că nu prin vorbărie, ci n'ri n'ri fapt va putea câștiga publicul de partea ei.

Urm' noiei direcțiuni, biruință pe toată linia. De altfel, spectacolul inaugural nu poate decât îndreptăți nădejțile noastre. După cum era și firesc, noul teatru și-a deschis porțile prezentând fragmente din opera aceluia al cărui nume îl poartă. O cât se poate de fericită idee a fost aceea — de a nu prezenta o piesă consacrată a marelui Caragiale, p'asă ce n'ar fi putut să fie regisată și interpretată decât după o anumită tradiție. Experiența făcută acum câțiva ani, impunându-se o nouă manieră de joc interpretelor „Nopții furtunoase”, a dat gr's.

De astădată au fost prezentate câteva din „sch'itele și momentele”, lui Caragiale.

Românul cunosător de carte a c'știt cel puțin una sau două din aceste adevărate bijuterii ale genului. Majoritatea dintre ele, scrise pentru diferite reviste sau ziare — și noi cunoaștem lipsa de seriozitate cu care sunt scrise, de obicei, articolele pentru ziare — trădează totuși sub forma lor ușoară, migaia și dragostea cu care au fost scrise de genialul Mos Virgălu.

În fond, cele mai multe dintre momente, nu sunt decât niște așa zise „șuete” la o halbă de bere — nu știu dacă ați observat, dar halba de bere a fost aproape lipsită din „momentele” prezentele Sămbăta trecută.

Nu s'ă în intenția noastră de a face aici o lungă analiză a operei lui Caragiale.

Pedanteria este unul dintre cursurile zeflmiste de Caragiale și noi nu ne vom folosi de acest defect tocmai acum.

Nu ne putem opri însă de a constata ușurinta cu care s'a distrat publicul la spectacolul inaugural.

Prostia — prinsă așa cum, la noi, numai genialele Caragiale a știut să o prindă — va încanta, în ciuda tuturor teoriilor contrare, încă generații întregi de oameni cari, conform proverbului, v'ad paiul din ochii lui vecinului, trecând cu vederea bărna din ochii lor.

Meritul noului conducători a Teatrului, constă în condițiile excelente în cari a fost prezentat noul spectacol. „Partea leului” este de astădată a pictorului Fedorov, care evitând cu acest prilej orice influență slavă, a realizat perfect atmosfera sch'itelor lui Caragiale. Cele zece decorațiuni sunt, toate niște capo-d'opere ale genului, pentru cari pictorul merită toate felicitările.

I-am impuțat regisorului, domnului Bumbăști, faptul de a fi prezentat dintre sch'ite și „Vizița”. Odată ce în teatrul nostru nu există un copil desghetă — credem că Mișulică Fotino a crescut. — mai bine ar fi fost să se renunțe la prezentarea acestei sch'ite, care, lipsită de elementul dinamic ce îl realizează, în sch'ită, năzdrăvăniile copilului — e mult prea fadă, ceea ce nu e cazul sch'itei proprii zise.

De asemenea a fost trecut cu vederea amănuntul pantalonilor de „culoarea oului de rață” pe care copilul îl păta cu cafea neagră. Invitatul purta în piesă niște impecabile pantaloni negri.

O mare surpriză a fost pentru noi distribuția spectacolului. Actori ale căror nume le întâlnim înaintea pe afisele cinematografulor de cartier, au dat de astă dată dovadă de mare talent. Economu, Lică Rădulescu, Nae Simionescu: iată numele câtorva actori excelenți, cunoscuți prea puțin de publicul nostru. De asemenea, doamnelor Maria Burbea, Renée Annie, Sofia Ionescu, Paula Culiță, P. ca Stănescu, Medinée Saban, Tantiță Stancu, au dat, toate, dovadă de t'lent.

Domnii Cezar Teodoru, Niculescu Cadot, minunat în „Five o'Clock”, Jenică Constantin, actor excelent, constă înscenat în „Vizița”, Macedonski, J. Tomescu, Călin Botez, Chamel, Florescu Simionescu nu s'au lăsat mai prejos.

TRAIAN LALESCU

TEATRUL MUNICIPAL „ION LUCA CARAGIALE” : MOMENTE ȘI SCHITE, DE ION LUCA CARAGIALE

Ex'istă în bulevardul Șchitu Măgureanu o sală de teatru care a fost ocrotită sistematic până acum de marele public spectator. Am regăsit întotdeauna această neîncredere pe care o arată publicul fostului Teatru al Ligii Culturale.

E drept, pe afisele teatrului nu existau „nume sonore” de actori. Juca acolo o mână de actori cari nu înțelegeau să-și vândă talentul apărând în farsele ce numai teatru nu se puteau numi, și cari erau prezentați pe alte scene.

D'n p'ciuna unor piese, într'adevăr slabe, ce se prezentau la Teatrul Ligii Culturale, au fost trecute cu vederea și piese superioare cum ar fi acele de neuitat „Fiecare cum vede”. Am înșă, teatrul nu și-a schimbat numai numele.

O conducere nouă și tânără este hotărâtă să prezinte numai și numai teatru bun, fiind sigură că nu prin vorbărie, ci n'ri n'ri fapt va putea câștiga publicul de partea ei.

Urm' noiei direcțiuni, biruință pe toată linia. De altfel, spectacolul inaugural nu poate decât îndreptăți nădejțile noastre. După cum era și firesc, noul teatru și-a deschis porțile prezentând fragmente din opera aceluia al cărui nume îl poartă. O cât se poate de fericită idee a fost aceea — de a nu prezenta o piesă consacrată a marelui Caragiale, p'asă ce n'ar fi putut să fie regisată și interpretată decât după o anumită tradiție.

Experiența făcută acum câțiva ani, impunându-se o nouă manieră de joc interpretelor „Nopții furtunoase”, a dat gr's.

De astădată au fost prezentate câteva din „sch'itele și momentele”, lui Caragiale.

Românul cunosător de carte a c'știt cel puțin una sau două din aceste adevărate bijuterii ale genului. Majoritatea dintre ele, scrise pentru diferite reviste sau ziare — și noi cunoaștem lipsa de seriozitate cu care sunt scrise, de obicei, articolele pentru ziare — trădează totuși sub forma lor ușoară, migaia și dragostea cu care au fost scrise de genialul Mos Virgălu.

În fond, cele mai multe dintre momente, nu sunt decât niște așa zise „șuete” la o halbă de bere — nu știu dacă ați observat, dar halba de bere a fost aproape lipsită din „momentele” prezentele Sămbăta trecută.

Nu s'ă în intenția noastră de a face aici o lungă analiză a operei lui Caragiale.

Pedanteria este unul dintre cursurile zeflmiste de Caragiale și noi nu ne vom folosi de acest defect tocmai acum.

Nu ne putem opri însă de a constata ușurinta cu care s'a distrat publicul la spectacolul inaugural.

Prostia — prinsă așa cum, la noi, numai genialele Caragiale a știut să o prindă — va încanta, în ciuda tuturor teoriilor contrare, încă generații întregi de oameni cari, conform proverbului, v'ad paiul din ochii lui vecinului, trecând cu vederea bărna din ochii lor.

Meritul noului conducători a Teatrului, constă în condițiile excelente în cari a fost prezentat noul spectacol. „Partea leului” este de astădată a pictorului Fedorov, care evitând cu acest prilej orice influență slavă, a realizat perfect atmosfera sch'itelor lui Caragiale. Cele zece decorațiuni sunt, toate niște capo-d'opere ale genului, pentru cari pictorul merită toate felicitările.

I-am impuțat regisorului, domnului Bumbăști, faptul de a fi prezentat dintre sch'ite și „Vizița”. Odată ce în teatrul nostru nu există un copil desghetă — credem că Mișulică Fotino a crescut. — mai bine ar fi fost să se renunțe la prezentarea acestei sch'ite, care, lipsită de elementul dinamic ce îl realizează, în sch'ită, năzdrăvăniile copilului — e mult prea fadă, ceea ce nu e cazul sch'itei proprii zise.

De asemenea a fost trecut cu vederea amănuntul pantalonilor de „culoarea oului de rață” pe care copilul îl păta cu cafea neagră. Invitatul purta în piesă niște impecabile pantaloni negri.

O mare surpriză a fost pentru noi distribuția spectacolului. Actori ale căror nume le întâlnim înaintea pe afisele cinematografulor de cartier, au dat de astă dată dovadă de mare talent. Economu, Lică Rădulescu, Nae Simionescu: iată numele câtorva actori excelenți, cunoscuți prea puțin de publicul nostru. De asemenea, doamnelor Maria Burbea, Renée Annie, Sofia Ionescu, Paula Culiță, P. ca Stănescu, Medinée Saban, Tantiță Stancu, au dat, toate, dovadă de t'lent.

Domnii Cezar Teodoru, Niculescu Cadot, minunat în „Five o'Clock”, Jenică Constantin, actor excelent, constă înscenat în „Vizița”, Macedonski, J. Tomescu, Călin Botez, Chamel, Florescu Simionescu nu s'au lăsat mai prejos.

TRAIAN LALESCU

CAPITOL: Northwest Passage

Pe la începutul secolului XVIII America era obsedată de un ideal irealizabil care a înflăcărat suferințele multor însetați de aventură și de orizonturi noi.

Visul lor era de a descoperi un nou drum spre Asia, afară de cel cunoscut — care ar putea să lege Nord-Vestul Americii cu Japonia și Indiile Apusene, străbătând Oceanul Pacific.

Simbolul acestui ideal fantastic a rămas „Northwest Passage”. King Vidor ne prezintă în condițiuni tehnice superioare prima parte a romanului lui Kenneth Roberts.

Acțiunea se petrece în timpurile când Franțezi nu-și îndreau prea mult pe Engehei și luptau contra lor ajutați de unele triburi de indieni, în dorința de a stăpâni America de Nord.

Fiind o frescă a genului de expediție din acele vremi, nu s'a în-

sistat prea mult asupra eroilor, a-bia estompați.

Ca întotdeauna americanii „s'au respectat” falsificând sfârșitul prietenilor volum unde Elisabeth nu devine doamna Towne ci „măndră” soție a maiorului Rogers.

De notat faptul căn volumul doi, Langdon Towne mulțumește Majorului Rogers pentru faptul că l-a scăpat de o femeie mai mult decât c'știgătoare.

Biata Elisabeth n'a făcut erând decât și-a pierdut „farmecul” după câțiva ani de mariaj (Spencer Tracy, puțin înfr'bușit) în istorica figură a neînfricatului Major Robert Rogers.

Langdon Towne a avut un bun interpret în Robert Young secundat de dragălașa Ruth Hussey.

O mențiune bună pentru colorit care vedem că se depărtează din ce în ce mai mult de cel al fustratorilor care se trimet de Sărbători.

ADRIANA NICOARA

de ROMEO ALEXANDRESCU

„COLINDE DIN ARDEAL” DE ILARION COCĂȘIU

Cu dragoste și pricepere vădite, profesorul I. A. Ion Cocășiu, cu tot entuziasmul tinerții d-sale și cu toată experiența unor suavi „pe teren” premarur ap'undate, a armonizat și tiparit o parte din culegerile d-sale, sub titlul „Colinde din Ardeal”. În l'nu de inițiată simplitate, d. Cocășiu prezintă aceste colinde fie în grup de trei voci egale, fie în forma mai împunită de cor mixt, îngăduind celor ce se vor cerea și cantă, să pre-mască nealterat pecea delicatelor exemplare de muzică populară pe care le-a desprins cu blândețe din nesfârșitele brazde ale folklorului ardelean. Cele mai multe din culegeri sunt făcute în pământuri care astăzi nu ne mai aparțin, deși, de-ar fi să grăiască numai această muzică, pentru ele, s'ar putea înțelege cât sunt ele de trănice legate de ființa neamului nostru.

Nu ne putem opri de a reproduce câteva rânduri din pagina introductivă a micului dar meritulosului volum, din care se poate lămuri mult din semnificația psihologică particulară pe care o capătă, pentru autor și pentru noi, în împrejurările dureroase de astăzi:

„Mă gândesc la țărâni de care nu mă mai pot apropia, să stau cu ei de vorbă despre bucuriile și neazurile lor, ca apoi să-mi cânte din bogăția bunurilor artistice: la cei din Năsăud, din Someș, din Săcaș sau Bihor, la Clușeni, Oșeni, Maramureșeni. Crâmpen din sufletul lor creștin, primănz formă de colindă, mi-au fost împărțite de ei, și de cei din Ardeal liber. Pe acestea le-am adunat, și cu grija celui cu ne vrea să strice nimic, dulci nu poate adăga ceva din sufletul lui adevăratei frumuseți.

de ROMEO ALEXANDRESCU

de inapoze lor și ce-or ce vor încerca să-l cunoască prin aceste colinde.”

„MUZICA ÎN BUCOVINA” DE LIVIU RUSU

Studiile de istoriografie muzicală, nu abundă, la noi. Atât cât a fost ea de târzie și de redusă, viața muzicală a trecutului nostru nu este totuși atât de neînsemnată pe cât s'ar putea ogândi în puținele cărți românești ce sunt consacrate. Este de aceea un bine științific și o contribuție la împlinirea unor serioase lacune ale istoriei artei noastre muzicale, ale istoriei culturale a poporului român, orice nouă documentare în această materie, mai ales când este scrisă cu obiectivitatea spiritului metodei și cercetarea serioasă a fiecărui domeniu muzical ce merită să fie inventariat de care să dovedă cunoscutul critic muzical bucovinean, Liviu Rusu, în lucrarea d-sale „Muzica în Bucovina”, Frivită prin prisma etnicului, a genului, înrăuririlor și propriii ei evoluții, materia ve a vieții muzicale bucovineane este cercetată de autor în toate formele ei, împreună cu felurile elemente din afară, venite să ia parte activă la această viață muzicală.

Este o privire generală, în cursul căreia d. Liviu Rusu știe să se oprească acolo unde este nevoie, să amintescă și orice amănunt util unui tablou de ansamblu, să caracterizeze în juste cuvinte oameni, opere, manifestări și întâmpluri.

Lucrarea d-lui Liviu Rusu trebuie de aceea semnalată nu numai pentru că inițiativă de acest fel sunt foarte rare, dar mai ales pentru că prin conștiința conștinutului ei, calitatea expunerii și variata documentare, constituie într'adevăr o scriere bună și de folos

de folos

de folos

de folos

de folos

de ROMEO ALEXANDRESCU

de inapoze lor și ce-or ce vor încerca să-l cunoască prin aceste colinde.”

„MUZICA ÎN BUCOVINA” DE LIVIU RUSU

Studiile de istoriografie muzicală, nu abundă, la noi. Atât cât a fost ea de târzie și de redusă, viața muzicală a trecutului nostru nu este totuși atât de neînsemnată pe cât s'ar putea ogândi în puținele cărți românești ce sunt consacrate. Este de aceea un bine științific și o contribuție la împlinirea unor serioase lacune ale istoriei artei noastre muzicale, ale istoriei culturale a poporului român, orice nouă documentare în această materie, mai ales când este scrisă cu obiectivitatea spiritului metodei și cercetarea serioasă a fiecărui domeniu muzical ce merită să fie inventariat de care să dovedă cunoscutul critic muzical bucovinean, Liviu Rusu, în lucrarea d-sale „Muzica în Bucovina”, Frivită prin prisma etnicului, a genului, înrăuririlor și propriii ei evoluții, materia ve a vieții muzicale bucovineane este cercetată de autor în toate formele ei, împreună cu felurile elemente din afară, venite să ia parte activă la această viață muzicală.

Este o privire generală, în cursul căreia d. Liviu Rusu știe să se oprească acolo unde este nevoie, să amintescă și orice amănunt util unui tablou de ansamblu, să caracterizeze în juste cuvinte oameni, opere, manifestări și întâmpluri.

Lucrarea d-lui Liviu Rusu trebuie de aceea semnalată nu numai pentru că inițiativă de acest fel sunt foarte rare, dar mai ales pentru că prin conștiința conștinutului ei, calitatea expunerii și variata documentare, constituie într'adevăr o scriere bună și de folos

de folos

de folos

de folos

WITTRINA EUROPEI

Ceva despre literatura turcă

FRANȚA

GENERATIA DE DUPA 1908

După 1908, adică după perindarea prin paginile istorice reviste „SERVETİFÜNUN“ a grupului de umaniști în frunte cu Tevfik Fikret, Cenab Şahabettin și Lüleyman Nezî adică a grupării „Edebiyatı Cedide“ (Literatură Nouă), vine o nouă generație avădă de occidentalism, care produce o serioasă schimbare în literatura turcă.

Această generație de literați ce poartă numele de „Fecriati“ (Zărite apropiate) e formată din: Ahmet Haşim, părintele simbolismului turc și unul dintre cei mai mari poeți turci (mort în 1928), E. S. Süphî Tanrıöer (ministru turc la București) apreciat poet, cel mai bun orator și este turc, Köprülüzade Fuat, recentul doctor „honoris causa“ al Universității Sorbonne, Emin Bülent, Mehmet Behcet, Fazıl Ahmet și İbrahim Alaettin.

Gruparea „Fecriati“ tinde spre un adevăr umanism și civilizație occidentală.

LITERATURA SOCIALĂ

Literatura socială, n'a avut un teren prielnic în Turcia, dar un foarte talentat și dotat poet a făcut o poezie socială ce a lăsat urme adânci în creațiunile generației ce i-au succedat.

De o însușire înaltă artistică, Nazım Hikmet, a adus un culoar nou în literatura turcă și a fost apreciat mai ales pentru felul său de a nega formele cunoscută până atunci și prin felul cum și-a impus personalitatea artistică.

Urmașii lui în poezia socială nu i-au fost decât umbre, nepuțin scăpa de influența sa puternică: İhramî Bekir, H. I. Dinamo, Neil V., M. Seyde etc.

LITERATURA SOCIALĂ

E o reală echipă de heralzi, muncitoare și conștientă: Cahit Setki, Ahmet Muhip, Ahmet Hamdi, Cahit Saffet, N. İlhan-Berk, Baki Süha, Rifat Ilgaz, Cahit Tanyol, Sücri Koçer, Gavsî Ozansoy, N. Akıncıoğlu, Bedir Rahmî, Emin Ülgener, Fazıl Hüsnî, Edip Ayel, Arif Nihat Asya, Hamit Macit, İlhan İleri, Veddi Bürün ș. a.

ȘI CEVA DESPRE PROZĂ

Proza noastră, de după războiul Independenței (1923) a fost foarte bogată și noi turcii suntem în ajunul unei mari promisiuni, în curând va exista ceasce se cheamă „romanul turc“.

În prezent, marii noștri romancieri sunt: Yakub Kadir, Halide Edip (cea mai mare prozatoare a Turciei, tradusă în toate limbile), Fahri Rıfkî, Sadri Ertem, Halit Ziya, Hüseyin Rahmî, Suat Derviş, Erçüment Ekrem, Akagündüz, Reşat Nuri, Osman Cemal, Sabahattin Ali, Said Fak Abasıyanık, Peyami Safa ș. a.

Nuvelisti: Fikret Adil, Samet Agaoglu, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Mustafa Niyazi, Kenan Hulûsi, Tevfik Fuat, Fahri Celal, Tuğrul Delirmann, Kerime Nadir, Muazzez Kapanoğlu, Bîrhan Arpad, Ahmet Hidayet, İlhan Tarus ș. a.

Dramaturgi: Musahipzade Celal, İbrahimîkî A. Nuri, Halit Fahirî Ozansoy, Celalettin Ezine, Mahmut Yesari, Vedat Nedim Tör, M. Feridun, Sedat Simeri, Nâhit Serre...

Critice obiective: Nurullah Ataç, Şevket Rado, Lütfi Erişçi, Vedat Günyol, Sabahattin Rahmî ș. a.

Esseul și studiul literar: Hilmi Ziya, Agah Serre, Hüsamettin Boztao, Baha Düder, Hasan Tanriku.

CAVIT YAMAŞ (G. ARABOLU) Directorul revistei „Yenilik din Istanbul“

„CAMERA OBSCURĂ“, ROMAN DE VL. NABOKOV-SIRIN

Romanul „Camera obscură“, datorit scriitorului rus Vladimir Nabokov-Sirin, apărut în editura „Cultura Românească“ se bucură de un merit succes.

Opera acestui autor deși aproape necunoscut până acum la noi, constituie una din marile promisiuni implinite ale tinerii literaturii ruse, care a reluat, spre a-l continua, drumul deschis de marii predecesori Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Gogol, etc. în romanul psihologic. Abilitatea cu care este condusă și analizată tema tratată în „Camera obscură“, seriozitatea preocupării de ansamblu, precum și reliefația curioasă a personajelor de prim plan din roman, fac din această carte una dintre cele mai bune care au fost traduse la noi în ultimii ani. Cu titlu de informație numai, putem aminti că versiunea franceză a „Camerei obscură“ a apărut, în scurtă vreme, în 6 ediții.

Traducerea îngrijită este semnată de d. R. Donici.

POESIA ROMENA

Sub acest titlu au apărut în „Meridiano di Roma“ (8 Decembrie a. c.) câteva sonete ale lui M. Codreanu, traduse de Massimo Spiritini. Transcriem în întregime unul din ele, pentru înțelegerea cu care a fost interpretat și armonia formală la care a ajuns traducătorul:

„Pure da me venne Gesù una sera, Misterioso era il tramonto casto; Con Gesù, solo, in casa, io son rimasto, Rîdea blonda, di four, la primavera. Parlo con vivo accento il Redentore; „Anche se affisso mi ha coi chioldi a un legno, „buono, Uappillo! è l'Uomo, e di me deguo, „perchè sempre io lo amai d'immenso amore. „Perfino a guida io perdonai — poi disse „ancorchè col suo bacio mi tradisse „Per potersi arricchir d'un pugno d'oro.“

E aggiunse uscendo con parole chiare; „Della mente e dell'anima il tesoro „è d'amor, per poter poi perdonare!“ (Terra di Golgota)

IN ZONA ocupată din Franța activitatea cinematografică este azi aproape normală. Cele două mari firme germane U.F.A. și Tobis au întocmit în colaborare cu unii dintre cei mai buni regișori francezi — Marcel Carné, Tourneur, Georges Decoin, Lahance — un vast program de producții cinematografice filmez. Primul turnat a fost filmul „Simfonia Fantastică“ ce evocă viața și opera marelui compozitor Hector Berlioz, în regia lui Christian Jaque. Paralel cu această activitate concretă d. Tixier Vignancour a fost însărcinat de către guvernul francez să elaboreze un Statut al Comparației Cinematografice, așezându-se astfel toată această activitate culturală sub tutela organizației de stat. De aici înainte cartea de identitate devine obligatorie, sunt interzise spectacolele cu două filme, toate cinematografele vor trebui să reprezinte filme documentare cu un caracter național; însăși cenzura foarte severă întâi a scenariilor, apoi a filmului însuși. Se înțelege că această cenzură nu va ajunge la excese de zel ce dovedeau nu de prea multă vreme, la noi, cenzorii vechiului regim, cenzurând-oare desfigura cu totul operele cinematografice, în dorința de a și pe placul unui naționalism greșit și făgărnice. Marele regișor Hans Steinhoff a reprezentat pe ecran viața lui Koch, descoperitorul bacilului tuberculozelor. Emil Jennings interpretează rolul principal, și nu se putea alege mai fericit. Acest film ce pune pe ecran viața sbuciumată și tragică a unui din binefăcătorii omenirii, poate sluji drept model pentru filmele viitoare. P. L.

CORNELIO DI MANZIO

face discriminarea (în articolul său „Dall'inteletitudine al professionista“, apărut în Meridiano di Roma, 17 Noembrie, a. c.) între tipul de inteletitudine dintr'un stat liberal și cel dintr'un stat totalitar.

Pe de o parte, inteletualul „neurastenic și gata de ceartă, plictisitor și insuportabil, căruia, natural, îi repugnă orice formă de asociație“. Gânditorul izolat deci, individualistul, o entitate care se complăce eichelată ca inasociabilă. Pe de altă parte, inteletualul care a regăsit sensul sociabilității, care nu disprețuește lucrurile mărunte ale vieții, individual care lucrează ca toți ceilalți, care rezolvă probleme economice și care are de educat copiii și de susținut o familie.

Dar el, mai mult decât alții, opeând în câmpul variat și dificil al culturii, trebuie să aibă sentimentul datoriei, credința că lucrează pentru binele țării.

Libertatea avea mai de mult o anumită semnificație; acum, poți fi liber în sensul că îți alegi o ocupație potrivită cu înclinările pe care le ai, dar nu liber în sensul că poți lua în ce direcție vrei.

Această nouă și revoluționară organizație sindicală — ea stă la baza tuturor regimurilor totalitare — încorporează de profesioniști cât și pe inteletuali.

Se înțelege greșit acceptarea de către un inteletual a unor anumite ordine, drept o amputare a libertății, a individualității. Lipsa de individualitate ar duce la o artă uniformă, monotona, lipsită de orice valoare; iar cultura în general, ar fi aceeași în toate țările care au adoptat acest sistem politico-social.

Pentru cei ce cunosc mai bine realizările de pe acest plan din Germania ea și din Italia, e evidentă teza noastră.

Iar amputarea libertății ar face ca indivizii să fie întrebuințați acolo unde vocația și pregătirea lor nu e deloc potrivită.

Un scriitor nu va face niciodată pictură într'un stat totalitar; iar dacă, vara, într'o tabără de muncă va arde cărămizi pentru ridicarea unei biserici, acest fapt va avea o semnificație simbolică.

DOCTRINA RASIALĂ

constă pentru cei mai mulți în înlăturarea elementului străin în general, a evreilor în special. Așa o înțelege omul mijlociu și, se pare, că și unii conducători. Pentru o lămurire a ei, primim unele sugestii din articolul lui Giulio Cogni — „Per la sanità della

stirpe“ — (Meridiano din Roma din 8 Decembrie a. c.).

Problema aceasta atât de dificilă are două laturi deopotrivă de importante; încrucișările dintre rase diferite și igiena propriu zisă a rasei care trebuie să aparțină.

Accentul a căzut însă pe latura istorică și politică, neglijându-se complet cealaltă.

În Germania, Anglia, Rusia, Finlanda și unele state americane s'au luat de mult timp măsuri salutare pentru combaterea unor anumite boli care minează și trupul și sufletul locuitorilor și au oprit prin legi severe și pedepse mari, căsătoriile între indivizi cu o ereditate periculoasă. „Nu trebuie să se uite că națiunea cea mai pură, care lasă liberă trecere bolilor ereditare și permanente și condamnată să piară într'o manieră mai tristă decât națiunea care permite bastarzi și mețisii“.

Ce spectacol mai umilitor și mai duros decât nenorociți diformi ca trup și chireții ca intelect, purtând inconștient vina părinților pe care nu i-a oprit nimeni să dea lumii adevărați monștri!

Noi avem de ce ne plânge mai mult decât Italia. Statele noastre sunt măcinată de asemenea boli și copii voinici și frumoși se întălesc din ce în ce mai rar.

Aceasta e un teren pe care trebuie să se muncească mult timp și cu neobosită străduință.

AUTARCHIA E SNOBISMO

de articolul semnat de Luigi Fiorentino în „Meridiano di Roma“ (1 Decembrie a. c.).

Traducem câteva fragmente: „Nu e rar să întâlnești tineri eleganți, pudrați și pomadați, feringiați în a arăta cu mândrie tivități cu marcă englezească sau a le oferi ca pe niște lucruri prețioase, cu o comică sinceritate. Nu e rar să-i vezi într'o cafeana cerând „Cherry-Brandy“ etc. cu un accent atât de exotic și mai ales atât de strident, încât cere să-i potrivești o sonoră palmă. Acesta e omul care se apropie de soldat cu aer scandalizat, care-și petrece ziua discutând strategii și politici pe care nu le-a înțeles niciodată, care prevede cutare dezastru sau revoltă. Și dacă în timpul acesta vine o eventuală chemare la armă, se apără cu o slujbă mai mult sau mai puțin onorabilă, sau cu o recomandare; și trăiește, se agită în această alternativă de stăpâni și slugi, între iniștitutul trupă zilnic și impresia vieții aspre de soldat; spectru teribil, care turmentează.“

Tristă întâlnirea acestor elemente smulse, păgubitoare pentru națiune, și energiile tinere și tenace, mereu gata de sacrificii!“

Orice comentariu ar fi de pri-

SORACTES

MIHAIL DRUMES: INVITAȚIA LA VALS, roman ed. IV revizuită și adăugită.

Acest roman, apărut recent în ediția IV, a obținut unul din cele mai bine meritade succese literare din ultimii ani.

Lucrarea d-lui Drumes, scrie într'o cronică poetul Radu Gyr, aduce remarcabile însușiri de compoziție, aprofundare și finețe psihologică.

Autorul știe să surprindă convulsia, cât de fină, din psihicul eroilor și să urmărească evoluția stărilor lăuntrice în toată gama lor cromatică. Două caractere ferme, două temperamente încercate de ambiție și amor propriu, pe cari iubirea crește nestăvilită, dar convulsivitatea de mândria excesivă a fiicăruia din cei doi eroi: Michaela și Tudor. Și unul și celălalt se macină în suferința mistuitoare a dragostei. Totuși, mândria îl împiedică pe fiecare de a capitula în fața celuilalt și le ascunde, adânc, în suflet fluxurile și sbaterile iubirii.

În conflictul acesta surd, în care numai sufletele luptă încandescente, amândoi cad înfrânți.

DOCTRINA RASIALĂ

plângi că și-a fost lăsată... Nădăduiesc că inteletul Menalc va afla deslegarea enigmei.

5) În încheiere, soractica ta glăsuiește așa: „Autobiografia e însă secret și anonim (iar ești pleonastic) în hrubele subsolurilor unei cât mai bine păzite conștiințe polițienești“. N'ai bănuț că pentru un bonom al gândirii, ca mine, fraza e cam ermetică? Dacă e ascunde însă un talc biografic, te incredințez că de ai cunoaște mai bine biografiile, și pe a mea în deosebi, pe a mea în calitate de eu, ca să mă rostesc ca tine, — ai observa atunci că porți căciula fără să mai știefi dacă are sau n'are muște pe ea (findeci, samur sau oaze, ori cum ai sucul, tot căciula autentică românească rămâne); ai mai vedea, amice Soractes, că nu porți masea niciune prejudecăți sociale, de aceea mi-am ales numele filosofului care le disprețuia. Și ai mai fi intuit poate că biografia nu se rezumă numai la conținutul inodor și fășăitor al safe-lui, după cum locuința, ca și limba, mi-e deschisă oricărui omeni de inimă. Dacă n'ar fi așa, de bună seamă că n'aș fi avut cinstea să dădulez cu tine, amice Soractes, pe această arenă de înfrățire în darza străduință a scrierului.

COLOCVII ÎN ACTUALITATE

Să răspunzi pentru a-ți apăra tema atacată nu e posibil decât atunci când cel care și-o atacă lupte desp' ea. Pentru că altfel n'ai ce apăra. E cazul meu. Acuzat de UTILITARISM, pentru fraze ca: „Erosmul acesta mi se pare a fi o putere care de-a vrei să crească, chiar știind că de pușină durabile-și sunt operele; puterea de a vrei SA TE APROPII DE ABSOLUT, împotriva conștiinței prohibitive metafizice; puterea de a nega permanent cenzurile divine voind ceace-i e permis numai lui Dumnezeu; puterea de a-ți menține iluzia veșniciei proprii împotriva conștiinței continui că vei muri. Și în același timp, puterea de a nu cedea, sfășiat între voința de a-ți menține iluzia și conștiința iluzivității credinței tale... A continua să faci tot ceace ai face dacă ai fi vesnic, știind totuși că vei muri, iată... ce mi se pare mie o adevărată „vocație“ metafizică“, mă văd stilit și mă scutur, tresărind, întâmpinând cu un: „Pardon! De mine vorbești?“

Hotărât lucru, nu există răspuns mai bun decât: — „dă-ți osteneala, domnule, și citește bine ce-am scris!“ Dar cum nu pot spera într'o revenire a pușinelor inter-intelecțuini, odată ce suntem într'o epocă ulterioară incercării limbilor, de când cu turnul Vavilonului, — renunț să mai recomandă cuiva dioptriile juste pentru o lectură care n'are în ea însăși nimic anevoios...
Renunțarea la răspuns înseamnă și renunțarea la colocvii, dacă din simple promenade pasnice prin grădinitele academice ele încep să miroasă a „dat palme ca fiind“... și „înjurat ca fiind central

SI CEVA DESPRE PROZA

Proza noastră, de după războiul Independenței (1923) a fost foarte bogată și noi turcii suntem în ajunul unei mari promisiuni, în curând va exista ceasce se cheamă „romanul turc“.

În prezent, marii noștri romancieri sunt: Yakub Kadir, Halide Edip (cea mai mare prozatoare a Turciei, tradusă în toate limbile), Fahri Rıfkî, Sadri Ertem, Halit Ziya, Hüseyin Rahmî, Suat Derviş, Erçüment Ekrem, Akagündüz, Reşat Nuri, Osman Cemal, Sabahattin Ali, Said Fak Abasıyanık, Peyami Safa ș. a.

Nuvelisti: Fikret Adil, Samet Agaoglu, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Mustafa Niyazi, Kenan Hulûsi, Tevfik Fuat, Fahri Celal, Tuğrul Delirmann, Kerime Nadir, Muazzez Kapanoğlu, Bîrhan Arpad, Ahmet Hidayet, İlhan Tarus ș. a.

Dramaturgi: Musahipzade Celal, İbrahimîkî A. Nuri, Halit Fahirî Ozansoy, Celalettin Ezine, Mahmut Yesari, Vedat Nedim Tör, M. Feridun, Sedat Simeri, Nâhit Serre...

Critice obiective: Nurullah Ataç, Şevket Rado, Lütfi Erişçi, Vedat Günyol, Sabahattin Rahmî ș. a.

Esseul și studiul literar: Hilmi Ziya, Agah Serre, Hüsamettin Boztao, Baha Düder, Hasan Tanriku.

CAVIT YAMAŞ (G. ARABOLU) Directorul revistei „Yenilik din Istanbul“

„CAMERA OBSCURĂ“, ROMAN DE VL. NABOKOV-SIRIN

Romanul „Camera obscură“, datorit scriitorului rus Vladimir Nabokov-Sirin, apărut în editura „Cultura Românească“ se bucură de un merit succes.

Opera acestui autor deși aproape necunoscut până acum la noi, constituie una din marile promisiuni implinite ale tinerii literaturii ruse, care a reluat, spre a-l continua, drumul deschis de marii predecesori Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Gogol, etc. în romanul psihologic. Abilitatea cu care este condusă și analizată tema tratată în „Camera obscură“, seriozitatea preocupării de ansamblu, precum și reliefația curioasă a personajelor de prim plan din roman, fac din această carte una dintre cele mai bune care au fost traduse la noi în ultimii ani. Cu titlu de informație numai, putem aminti că versiunea franceză a „Camerei obscură“ a apărut, în scurtă vreme, în 6 ediții.

Traducerea îngrijită este semnată de d. R. Donici.

POESIA ROMENA

Sub acest titlu au apărut în „Meridiano di Roma“ (8 Decembrie a. c.) câteva sonete ale lui M. Codreanu, traduse de Massimo Spiritini. Transcriem în întregime unul din ele, pentru înțelegerea cu care a fost interpretat și armonia formală la care a ajuns traducătorul:

„Pure da me venne Gesù una sera, Misterioso era il tramonto casto; Con Gesù, solo, in casa, io son rimasto, Rîdea blonda, di four, la primavera. Parlo con vivo accento il Redentore; „Anche se affisso mi ha coi chioldi a un legno, „buono, Uappillo! è l'Uomo, e di me deguo, „perchè sempre io lo amai d'immenso amore. „Perfino a guida io perdonai — poi disse „ancorchè col suo bacio mi tradisse „Per potersi arricchir d'un pugno d'oro.“

E aggiunse uscendo con parole chiare; „Della mente e dell'anima il tesoro „è d'amor, per poter poi perdonare!“ (Terra di Golgota)

CORNELIO DI MANZIO

face discriminarea (în articolul său „Dall'inteletitudine al professionista“, apărut în Meridiano di Roma, 17 Noembrie, a. c.) între tipul de inteletitudine dintr'un stat liberal și cel dintr'un stat totalitar.

Pe de o parte, inteletualul „neurastenic și gata de ceartă, plictisitor și insuportabil, căruia, natural, îi repugnă orice formă de asociație“. Gânditorul izolat deci, individualistul, o entitate care se complăce eichelată ca inasociabilă. Pe de altă parte, inteletualul care a regăsit sensul sociabilității, care nu disprețuește lucrurile mărunte ale vieții, individual care lucrează ca toți ceilalți, care rezolvă probleme economice și care are de educat copiii și de susținut o familie.

Dar el, mai mult decât alții, opeând în câmpul variat și dificil al culturii, trebuie să aibă sentimentul datoriei, credința că lucrează pentru binele țării.

Libertatea avea mai de mult o anumită semnificație; acum, poți fi liber în sensul că îți alegi o ocupație potrivită cu înclinările pe care le ai, dar nu liber în sensul că poți lua în ce direcție vrei.

Această nouă și revoluționară organizație sindicală — ea stă la baza tuturor regimurilor totalitare — încorporează de profesioniști cât și pe inteletuali.

Se înțelege greșit acceptarea de către un inteletual a unor anumite ordine, drept o amputare a libertății, a individualității. Lipsa de individualitate ar duce la o artă uniformă, monotona, lipsită de orice valoare; iar cultura în general, ar fi aceeași în toate țările care au adoptat acest sistem politico-social.

Pentru cei ce cunosc mai bine realizările de pe acest plan din Germania ea și din Italia, e evidentă teza noastră.

Iar amputarea libertății ar face ca indivizii să fie întrebuințați acolo unde vocația și pregătirea lor nu e deloc potrivită.

Un scriitor nu va face niciodată pictură într'un stat totalitar; iar dacă, vara, într'o tabără de muncă va arde cărămizi pentru ridicarea unei biserici, acest fapt va avea o semnificație simbolică.

DOCTRINA RASIALĂ

constă pentru cei mai mulți în înlăturarea elementului străin în general, a evreilor în special. Așa o înțelege omul mijlociu și, se pare, că și unii conducători. Pentru o lămurire a ei, primim unele sugestii din articolul lui Giulio Cogni — „Per la sanità della

stirpe“ — (Meridiano din Roma din 8 Decembrie a. c.).

Problema aceasta atât de dificilă are două laturi deopotrivă de importante; încrucișările dintre rase diferite și igiena propriu zisă a rasei care trebuie să aparțină.

Accentul a căzut însă pe latura istorică și politică, neglijându-se complet cealaltă.

În Germania, Anglia, Rusia, Finlanda și unele state americane s'au luat de mult timp măsuri salutare pentru combaterea unor anumite boli care minează și trupul și sufletul locuitorilor și au oprit prin legi severe și pedepse mari, căsătoriile între indivizi cu o ereditate periculoasă. „Nu trebuie să se uite că națiunea cea mai pură, care lasă liberă trecere bolilor ereditare și permanente și condamnată să piară într'o manieră mai tristă decât națiunea care permite bastarzi și mețisii“.

Ce spectacol mai umilitor și mai duros decât nenorociți diformi ca trup și chireții ca intelect, purtând inconștient vina părinților pe care nu i-a oprit nimeni să dea lumii adevărați monștri!

Noi avem de ce ne plânge mai mult decât Italia. Statele noastre sunt măcinată de asemenea boli și copii voinici și frumoși se întălesc din ce în ce mai rar.

Aceasta e un teren pe care trebuie să se muncească mult timp și cu neobosită străduință.

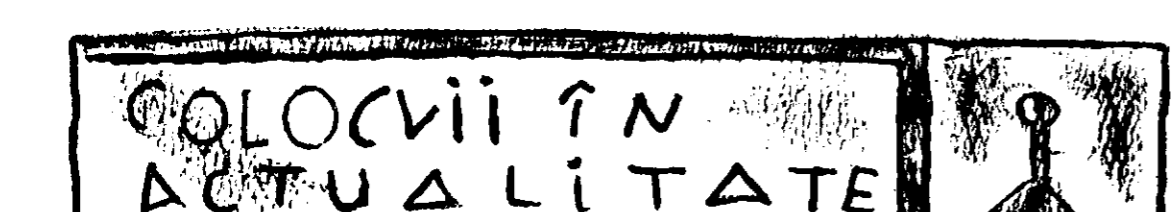
AUTARCHIA E SNOBISMO

de articolul semnat de Luigi Fiorentino în „Meridiano di Roma“ (1 Decembrie a. c.).

Traducem câteva fragmente: „Nu e rar să întâlnești tineri eleganți, pudrați și pomadați, feringiați în a arăta cu mândrie tivități cu marcă englezească sau a le oferi ca pe niște lucruri prețioase, cu o comică sinceritate. Nu e rar să-i vezi într'o cafeana cerând „Cherry-Brandy“ etc. cu un accent atât de exotic și mai ales atât de strident, încât cere să-i potrivești o sonoră palmă. Acesta e omul care se apropie de soldat cu aer scandalizat, care-și petrece ziua discutând strategii și politici pe care nu le-a înțeles niciodată, care prevede cutare dezastru sau revoltă. Și dacă în timpul acesta vine o eventuală chemare la armă, se apără cu o slujbă mai mult sau mai puțin onorabilă, sau cu o recomandare; și trăiește, se agită în această alternativă de stăpâni și slugi, între iniștitutul trupă zilnic și impresia vieții aspre de soldat; spectru teribil, care turmentează.“

Tristă întâlnirea acestor elemente smulse, păgubitoare pentru națiune, și energiile tinere și tenace, mereu gata de sacrificii!“

Orice comentariu ar fi de pri-

COLOCVII ÎN ACTUALITATE

Să răspunzi pentru a-ți apăra tema atacată nu e posibil decât atunci când cel care și-o atacă lupte desp' ea. Pentru că altfel n'ai ce apăra. E cazul meu. Acuzat de UTILITARISM, pentru fraze ca: „Erosmul acesta mi se pare a fi o putere care de-a vrei să crească, chiar știind că de pușină durabile-și sunt operele; puterea de a vrei SA TE APROPII DE ABSOLUT, împotriva conștiinței prohibitive metafizice; puterea de a nega permanent cenzurile divine voind ceace-i e permis numai lui Dumnezeu; puterea de a-ți menține iluzia veșniciei proprii împotriva conștiinței continui că vei muri. Și în același timp, puterea de a nu cedea, sfășiat între voința de a-ți menține iluzia și conștiința iluzivității credinței tale... A continua să faci tot ceace ai face dacă ai fi vesnic, știind totuși că vei muri, iată... ce mi se pare mie o adevărată „vocație“ metafizică“, mă văd stilit și mă scutur, tresărind, întâmpinând cu un: „Pardon! De mine vorbești?“

Hotărât lucru, nu există răspuns mai bun decât: — „dă-ți osteneala, domnule, și citește bine ce-am scris!“ Dar cum nu pot spera într'o revenire a pușinelor inter-intelecțuini, odată ce suntem într'o epocă ulterioară incercării limbilor, de când cu turnul Vavilonului, — renunț să mai recomandă cuiva dioptriile juste pentru o lectură care n'are în ea însăși nimic anevoios...
Renunțarea la răspuns înseamnă și renunțarea la colocvii, dacă din simple promenade pasnice prin grădinitele academice ele încep să miroasă a „dat palme ca fiind“... și „înjurat ca fiind central

SI CEVA DESPRE PROZA

Proza noastră, de după războiul Independenței (1923) a fost foarte bogată și noi turcii suntem în ajunul unei mari promisiuni, în curând va exista ceasce se cheamă „romanul turc“.

În prezent, marii noștri romancieri sunt: Yakub Kadir, Halide Edip (cea mai mare prozatoare a Turciei, tradusă în toate limbile), Fahri Rıfkî, Sadri Ertem, Halit Ziya, Hüseyin Rahmî, Suat Derviş, Erçüment Ekrem, Akagündüz, Reşat Nuri, Osman Cemal, Sabahattin Ali, Said Fak Abasıyanık, Peyami Safa ș. a.

Nuvelisti: Fikret Adil, Samet Agaoglu, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Mustafa Niyazi, Kenan Hulûsi, Tevfik Fuat, Fahri Celal, Tuğrul Delirmann, Kerime Nadir, Muazzez Kapanoğlu, Bîrhan Arpad, Ahmet Hidayet, İlhan Tarus ș. a.

Dramaturgi: Musahipzade Celal, İbrahimîkî A. Nuri, Halit Fahirî Ozansoy, Celalettin Ezine, Mahmut Yesari, Vedat Nedim Tör, M. Feridun, Sedat Simeri, Nâhit Serre...

Critice obiective: Nurullah Ataç, Şevket Rado, Lütfi Erişçi, Vedat Günyol, Sabahattin Rahmî ș. a.

Esseul și studiul literar: Hilmi Ziya, Agah Serre, Hüsamettin Boztao, Baha Düder, Hasan Tanriku.

CAVIT YAMAŞ (G. ARABOLU) Directorul revistei „Yenilik din Istanbul“

„CAMERA OBSCURĂ“, ROMAN DE VL. NABOKOV-SIRIN

Romanul „Camera obscură“, datorit scriitorului rus Vladimir Nabokov-Sirin, apărut în editura „Cultura Românească“ se bucură de un merit succes.

Opera acestui autor deși aproape necunoscut până acum la noi, constituie una din marile promisiuni implinite ale tinerii literaturii ruse, care a reluat, spre a-l continua, drumul deschis de marii predecesori Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Gogol, etc. în romanul psihologic. Abilitatea cu care este condusă și analizată tema tratată în „Camera obscură“, seriozitatea preocupării de ansamblu, precum și reliefația curioasă a personajelor de prim plan din roman, fac din această carte una dintre cele mai bune care au fost traduse la noi în ultimii ani. Cu titlu de informație numai, putem aminti că versiunea franceză a „Camerei obscură“ a apărut, în scurtă vreme, în 6 ediții.

Traducerea îngrijită este semnată de d. R. Donici.

POESIA ROMENA

Sub acest titlu au apărut în „Meridiano di Roma“ (8 Decembrie a. c.) câteva sonete ale lui M. Codreanu, traduse de Massimo Spiritini. Transcriem în întregime unul din ele, pentru înțelegerea cu care a fost interpretat și armonia formală la care a ajuns traducătorul:

„Pure da me venne Gesù una sera, Misterioso era il tramonto casto; Con Gesù, solo, in casa, io son rimasto, Rîdea blonda, di four, la primavera. Parlo con vivo accento il Redentore; „Anche se affisso mi ha coi chioldi a un legno, „buono, Uappillo! è l'Uomo, e di me deguo, „perchè sempre io lo amai d'immenso amore. „Perfino a guida io perdonai — poi disse „ancorchè col suo bacio mi tradisse „Per potersi arricchir d'un pugno d'oro.“

E aggiunse uscendo con parole chiare; „Della mente e dell'anima il tesoro „è d'amor, per poter poi perdonare!“ (Terra di Golgota)

CORNELIO DI MANZIO

face discriminarea (în articolul său „Dall'inteletitudine al professionista“, apărut în Meridiano di Roma, 17 Noembrie, a. c.) între tipul de inteletitudine dintr'un stat liberal și cel dintr'un stat totalitar.

Pe de o parte, inteletualul „neurastenic și gata de ceartă, plictisitor și insuportabil, căruia, natural, îi repugnă orice formă de asociație“. Gânditorul izolat deci, individualistul, o entitate care se complăce eichelată ca inasociabilă. Pe de altă parte, inteletualul care a regăsit sensul sociabilității, care nu disprețuește lucrurile mărunte ale vieții, individual care lucrează ca toți ceilalți, care rezolvă probleme economice și care are de educat copiii și de susținut o familie.

Dar el, mai mult decât alții, opeând în câmpul variat și dificil al culturii, trebuie să aibă sentimentul datoriei, credința că lucrează pentru binele țării.

Libertatea avea mai de mult o anumită semnificație; acum, poți fi liber în sensul că îți alegi o ocupație potrivită cu înclinările pe care le ai, dar nu liber în sensul că poți lua în ce direcție vrei.

Această nouă și revoluționară organizație sindicală — ea stă la baza tuturor regimurilor totalitare — încorporează de profesioniști cât și pe inteletuali.

Se înțelege greșit acceptarea de către un inteletual a unor anumite ordine, drept o amputare a libertății, a individualității. Lipsa de individualitate ar duce la o artă uniformă, monotona, lipsită de orice valoare; iar cultura în general, ar fi aceeași în toate țările care au adoptat acest sistem politico-social.

Pentru cei ce cunosc mai bine realizările de pe acest plan din Germania ea și din Italia, e evidentă teza noastră.

Iar amputarea libertății ar face ca indivizii să fie întrebuințați acolo unde vocația și pregătirea lor nu e deloc potrivită.

Un scriitor nu va face niciodată pictură într'un stat totalitar; iar dacă, vara, într'o tabără de muncă va arde cărămizi pentru ridicarea unei biserici, acest fapt va avea o semnificație simbolică.

DOCTRINA RASIALĂ

constă pentru cei mai mulți în înlăturarea elementului străin în general, a evreilor în special. Așa o înțelege omul mijlociu și, se pare, că și unii conducători. Pentru o lămurire a ei, primim unele sugestii din articolul lui Giulio Cogni — „Per la sanità della

stirpe“ — (Meridiano din Roma din 8 Decembrie a. c.).

Problema aceasta atât de dificilă are două laturi deopotrivă de importante; încrucișările dintre rase diferite și igiena propriu zisă a rasei care trebuie să aparțină.

Accentul a căzut însă pe latura istorică și politică, neglijându-se complet cealaltă.

În Germania, Anglia, Rusia, Finlanda și unele state americane s'au luat de mult timp măsuri salutare pentru combaterea unor anumite boli care minează și trupul și sufletul locuitorilor și au oprit prin legi severe și pedepse mari, căsătoriile între indivizi cu o ereditate periculoasă. „Nu trebuie să se uite că națiunea cea mai pură, care lasă liberă trecere bolilor ereditare și permanente și condamnată să piară într'o manieră mai tristă decât națiunea care permite bastarzi și mețisii“.

Ce spectacol mai umilitor și mai duros decât nenorociți diformi ca trup și chireții ca intelect, purtând inconștient vina părinților pe care nu i-a oprit nimeni să dea lumii adevărați monștri!

Noi avem de ce ne plânge mai mult decât Italia. Statele noastre sunt măcinată de asemenea boli și copii voinici și frumoși se întălesc din ce în ce mai rar.

Aceasta e un teren pe care trebuie să se muncească mult timp și cu neobosită străduință.

AUTARCHIA E SNOBISMO

de articolul semnat de Luigi Fiorentino în „Meridiano di Roma“ (1 Decembrie a. c.).

Traducem câteva fragmente: „Nu e rar să întâlnești tineri eleganți, pudrați și pomadați, feringiați în a arăta cu mândrie tivități cu marcă englezească sau a le oferi ca pe niște lucruri prețioase, cu o comică sinceritate. Nu e rar să-i vezi într'o cafeana cerând „Cherry-Brandy“ etc. cu un accent atât de exotic și mai ales atât de strident, încât cere să-i potrivești o sonoră palmă. Acesta

O CLIPA DE SINCERITATE

- Un reportaj și o redacție -

DE ȘTEFAN BACIU ȘI TRAIAN LALESCU

La ora 9 și jumătate, dimineața, biblioteca ziarului Universul arată la fel ca toate bibliotecile. Cărțile stau, frumos rânduite în dulapuri și doar câte o colecție de ziare a rămas uitată pe o masă.

La altă masă stă, grav, un domn brunet cu ochelari, citind atent un spalt — o lămurire pentru cei neinițiați: spaltul joacă într-o gazetă rolul hainei de toate zilele, articolul apărut în revistă fiind haina frumoasă pe care o îmbracă acesta pentru ocazii mari. Din când în când intră în camera bibliotecii câte un domn demn și burtos, sau câte o doamnă cu pălăria demodată, care vrea să cerceteze colecția unui ziar.

Atunci, domnul brunet sună și își face apariția un personaj nou: omul de serviciu. E mititel și foarte activ. Il întâlnești, sau pe sală, sau în bibliotecă, zâmbind mereu și îndatoritor.

În treacă făcuse spus, omul nostru de serviciu este o personalitate. Un mare psiholog. M'a rugat să-i trec, în reportaj, numele întreg.

— „Știi? Să arăt și eu, familie!”

Mă execută pe omul nostru de serviciu îl cheamă Firache Neagoe.

Iar „colegul” lui, mult mai demn și tăcut, are un nume nobil: îl cheamă Zaharia.

Primer vizitator al redacției e nenea Ghiță. Il cunoașteți? Nu? Făcât! Răspunde la numele de Gheorghe Soare.

O doamnă l-a privit odată, tare mirată:

— „Lung mai ești, dom'le!”

Nenea Ghiță a tăcut, grav. De altfel, dănsul e întotdeauna grav.

Cu gravitate scoate dănsul porte-monnaieul din buzunar și întreba:

— „Cât îți datorez, Voinescule?”

— „O sută trezeci de lei!” întinde, fericit, mâna, Voinescu.

— „Bine! Mai dă-mi un pol că am poftă să mănânc brânză albă cu ceapă. Am deci, la tine o sută cincizeci de lei.”

Acum nenea Ghiță ne-a părăsit. Ii mai auzim doar glasul, fiindcă dănsul e acum, crainic al postului de radio „România”.

Glasul de care el și noi eram atât de mandri.

Glasul lui cu „pedală” care acoperea toată figurația Teatrului Național.

Mai vino pe la noi, nene Ghiță. Nu se poate să-i fi uitat de „băieții” tăi dela redacție.

Nu ție-e dor de o „șueta” cu cafele negre și bărfale?

Dar așa s'a deschis din nou. Au apărut doi indivizi cari, cel puțin, nouă, autorilor acestui reportaj, ne sunt foarte cunoscuți.

Unul e mic și are ochelari cu multe dioptrii. Il cheamă Ștefan Baciu.

Celălalt e lung și are mutră de copil. Il cheamă Traian Lalescu. Sunt mereu nedespărțiți.

— „Găsește-mi o rimă la „depărtată”! se roagă Traian Lalescu, care crede că e și poet.

Ochelarii lui Ștefan Baciu strălucesc de bucurie. A găsit

ocazia să plaseze un calambur: — „De ce spui tu: „depăr-tată” și nu „depăr-mamă?”

La ora 11, lucrurile se schimbă. Biblioteca devine anexa redacției revistei „Universul Literar”, iar domnul bibliotecar apare sub alt aspect: secretarul de redacție al revistei.

E domnul C. Postelnicu, omul cel mai răbdător din redacția „Universului Literar”.

Privește cu resemnare spalturile cari se îngrămădesc pe masa sa și le corectează cu meticulozitate, și după un anumit program: întâi articolele cari apar în prima pagină, mai pe urmă, cele din pagina VII-a.

Supliciu! domnului C. Postelnicu crește cu fiecare deschizătură de ușă. Uite: de pildă, acum așa s'a deschis, fără ca vreun om să-și facă apariția în cadrul ei. „Ce înseamnă asta?” sare domnul Postelnicu. „Asta e Dimitrie Stelaru” se bucură Voinescu. Fiindcă poetul care a succumbat, fiindu-i apoi ca să-și ridice o statuie, e foarte timid din fire. Acum a sosit pușcă la redacție pentru o „afacere”. Vrea să-și ofere lui Voinescu niște mărci (bani) din timpul inflației. La intrare, s'a lovit nas în nas cu talentatul poet-actor Al. Ilea (sunt de aceeași statură). Dar ultimul a trecut foarte preocupat, fără să-l vadă; are ceva mult mai important de întrebat:

„Unde e Emil?” (lectorii sunt rugați să cetească acest nume, ardelește, așa cum îl pronunță domnul Ilea, anume cu accent pe E). După ce și-a făcut datoria întrebând, Ilea a trecut lângă geam, ca de obicei, ca să facă un match de tăcere cu Ștefan Stănescu și Ion Sofia Manolescu, oamenii cei mai simpatizați de domnul C. Postelnicu. În schimb Lalescu și Voinescu urlă, căutând cuvinte pentru un cupier de revistă: „Un cocș jubea o vacă, era deci puțin smintit”. Lalescu găsește că „aceste versuri sunt geniale”.

Poetul Teodor Scarlat, intră căutându-l pe directorul nostru, Victor Popescu. A dat o idee colectivă, căci toți încep să râdă-necăscă: „Unde e Victoraș? Nu m'a pus data trecută pe ștat?” „Unde e Victoraș? Nu mi-a publicat o poezie?” (Domnul Postelnicu suferă). „Unde e Victoraș? Nu mi-a înapatat un manuscris!” (Domnul Postelnicu renunță la corectura ultimului spalt). Dar „domnul Victoraș” știe să fie tot atât de bine prezent, ca și absent. E, fie la țară, fie în oraș, fie la Sibiu — unde îl cheamă în ultima vreme îndatoririle stagiului militar. Dar acum „domnul Victoraș” e în toată legea absent dintre noi — și pentru o bună bucată de vreme — de aceea îi trimitem din fuga acestui reportaj o camaraderescă și albă fluturare de batistă.

Și nu e aceasta singura absență din redacție. Esseistul Costin I. Murgescu („Incercătorul” cum îl spune Ștefan Baciu) s'a dus și el la Bacău să-și facă datoria către țară. De-acolo trimite epistole pline de-un rece dispreț pentru noi — bieții muritori — care ne agățăm păltoanele în cuier, atunci când e atât de ușor să le arunci pe-un pat cazon, așa cum face el în târgșorul moldovenesc.

În ultima vreme ne vizitează

„Universul literar” după 50 de ani

„Universul Literar” intră în al cincizelea an al apariției sale. O viață de om — nu o viață de revistă, iată ce am putea spune noi și iată ce vor trebui să întărească toți. Umili condeieri, stăm astăzi la mijloc de drum și căutăm să privim în urmă. Știm prea bine că în penelourile noastre sângere aceleși cerneli curge năvalnic și viu, sângere sfânt al înaintașilor de-acum o jumătate de secol. Stăm și privim în urmă.

„Universul Literar” a apărut într'un București în care viața dulce-amară și patriarhală se agita din plin, într'o vreme în care Calea Victoriei se mai chema Podul Moșoalei și când în grădina Cismigiuului nu se vindea doar năut și susan, ci aveau loc și reprezentații teatrale. Ce blând, ce tandru și ce naiv ni se pare astăzi fiecare număr, ros și îngălbenit de vreme, al revistei noastre de-atunci. Ne-am apropiat cu o pioasă reculegere de colecțiile acelea vechi și am căutat să mergem cu gândul înapoi, în vremile în care nu țărăia telefonul în sălile redacției și când, în loc de rotație și linotipuri erau încă lucrători cari culegeau cu mâna, atenți și cuminiți. Seriale diferite prin cari a trecut „Universul Literar” n'au putut să transforme însă niciodată duhul românesc și curat al acestei foi care eri ea și azi trece din mâna omului matur în mâna tineretului, aducătoare de cuvânt nou și clar. Modesti și entuziaști, totuși siguri de zeștea de gând pe care am primit-o, noi ținem în adăncul sufletelor flacăra vie cu care au pornit odinioară înaintașii, „Universul Literar” este o revistă a tradiției și totuși a tineretului. Paradoxul acesta l-a realizat conducerea ei întotdeauna, isbuțind să grupeze în jurul revistei o pleiadă de nume care fie că scriau în 1890,

fie că migăleau cincizeci de ani mai apoi, erau vii și tinere — în înțelesul vremurilor. Conducerea care s'au perindat au știut să meargă în ritm cu vremea; dela Marion la Gr. Grădăniță, și dela aceștia la Perpetuic sau la Camil Petrescu, sufletul „Universului Literar” se sbătea în pagini de revistă — pur și limpede.

Noi cei de astăzi am cercat să deschidem alte drumuri, dar niciodată nu ne-a trecut prin gând să facem tabula rasa de ceea ce a fost: înnoind, slujim tradiția.

O revistă — și mai ales o revistă literară — nu se face numai cu litere, cu imagini și cu spalturi — dar și cu suflet. Iată un adevăr pe care lectorul nostru va trebui să-l știe și de bună seamă că sufletul „Universului Literar” palpită în fiecare pagină, autentic și tănăr. Crezul pe care îl aveau cei de ieri, a trecut astăzi în noi și din frântura noastră de trupă ies numerele albe și proaspete ale revistei care împlinește jumătate de veac. Umbrele celor ce-au fost stau uneori la mesele noastre, iar în ceașca de cafea aflăm parcă urma unui rest de țigareță pe care l-a uitat Carol Scrob — chipeșul căpitan — sau hazliul Teodor. În pas cu vremea, trecem și noi. Ideia și entuziasmul, credința și arta — iată lozincile în care credem, iată lozincile prin care „Universul Literar” de azi și de totdeauna nu e numai o revistă, dar și o realitate.

Lampadofori și crainici, pășim în anul al cincizecilea al vieții unei foi, cu inima mai plină și mai caldă decât oricând.

Și-acum, domnule cetitor, iată-ne pe noi și iată-i pe alții. Zâmbetul și lacrima să fie busola cu care pornești în această capricioasă excursie.

mai rar bardul Virgil Carianopol și novelistul Ladmiș Andreescu, nedespărțiți sau prieten. Nu mai auzim glasul elegiac al bardului: „mă, aș avea nevoie de-un sutar”; nici vocea gravă a novelistului: „Domnule Victoraș, pune-mă pe ștat!”.

Prietenii și frații de v's și suferință, nu uitați că redacția „Universului Literar” se află tot la al doilea etaj!

Domnul N. Crevedia are absențe motivate, — afaceri de stat chemându-l la Sofia, unde deține postul de atașat de presă. Și ne-aducem aminte de frumoasele ore petrecute în jurul domnului Radu Gyr, care întotdeauna afla pentru fiecare o vorbă bună. Gândul nostru se îndreaptă și de astă dată spre dănsul, acolo unde treburi grave îl cheamă zi de zi. Tinerii poeți nu-și uită marele prieten.

Dar să revenim și la cei de față. Ilea e fericit că în redacție și-a făcut apariția Emil Botta, elegantul și marele poet al unui sbucium atât de rar. A trecut lângă el și-și continuă partida de tăcere, chinuind dintr'o „Națională” care nu se mai sfârșește.

Plăcute sunt și vizitele domnului Ion Mincu-Lehliu, care vine invocând mereu alte apariții mitologice: „Jupiter să te ocrotească”, „Aphrodita să te aibă în pază!” Nervii domnilor cari se îndeletnicesc cu cercetarea colecțiilor sunt din nou puși la grea încercare: a intrat domnul Grigore Olimp Ioan, care cu o voce sumbră strigă: „Tăcere!” Toți cei prezenți se cred o clipă în infern. Traian Lalescu, care tocmai era pe punctul de a pleca, vrea să-și scoată mănusa, ca să dea mâna rancierului-aviator. Dar acesta i-o taie: „Nu mai scoate galoșii. Și spun „galoși!” fiindcă știu că scrii!”.

Ștefan Baciu e în culmea fericității. A deschis tocmai un plic scris la redacție și a găsit o „poezie”.

— „Veniiți iute. Am găsit ceva colosal!”.

Ne repezim toți și citim o petiție îmbrălată și datată „Cerna-Vodă 18.XI.940”.

Citez, cu ortografia neschimbătoare un fragment din petiție:

„Domnule Director,”
Al Stimabilei Reviste, Universul Literar.”

Fiind o pasiunată cetitoare, a Revistei, Universul Literar, și cultivându-mi cunoștința din această Revistă”

Privitor timpul destinului Patriei Noastre, Continentului nostru European și întreg Globul Pământului”, Profund admirându-mi gândirea, fiind pasionat, pentru ami servi Patria prin Cultură și neavând posibilități... Am făcut un Studiu Practic, trimțând poezii și manuscrise timp mai mult de un An, la Redacția Revistei. Universul, Literar, fiind în legitimă Apărare, a Religiei Creștine, Ortodoxă, Patrie și Națiune.

Iar sub acest anunț ce aduc la cunoștința D-voastră, prin această Cerere, Am următoarea rugămintă.

Rog să bine Voțiți ami eliberă o adeverință privitor Studiului meu practic, pentru a îmi putea servi însoțită de Certificat serviciului Cazui, la Comandamentul Militar, Al, Cenzurii Capitale, pentru eliberarea Diplomei.”

Paginătorul revistei, pre nume Florescu, care intră pe ușe aducând niște spalturi, își dă și el cu părerea cetind manuscrisul: „Asta e din cauză de cutremur!” Anexa lui Florescu, simpaticul Pană, nu poate decât să-l aprob

călduros, lucru pe care îl face de obicei.

În clipa asta, domnul Postelnicu, nemai putând rezista, ne roagă politicos să părăsim încăperea din motive de vacarm.

Cu pași de pălăși și caucuc trecem prin camera în care lucrează domni Șeșanu, Vion și Haralamb Ionescu, ajungând în redacția propriu zisă a revistei. Decor: trei mese. La una taie domnul C. Fântâneru apreciatul critic și poet; la alta, îl acompaniază domnul Mihai Niculescu, bunul prieten al tuturor poezilor tineri. O altă masă îl așteaptă melancolic pe elevul T. R. Popescu Victor. În mijlocul încăperii atmosfera cunoscută din bibliotecă (nu uitați că am fost trimiși aici de d. Postelnicu).

În odaia aceasta se pun la punct articolele de prima pagină, aici se lucrează cu o vie migală întreaga revistă, care pleacă apoi în toate colțurile țării, ducând în miezul ei munca trudnică și vie a acestui grup tineresc și entuziast.

Odată pe săptămână, cu o exactitate mai mult sau mai puțin cronometrică, își fac apariția și cronicarii revistei. Întâi domnul Romeo Alexandrescu, veșnic surzător și amabil, drăguț și sfios cu un colegian. Il urmează Incruntatul și polemistul Ion Frumzești, întruchipare vie a lui Donald, eroul lui Walt Disney. Telefoanele îl caută cu disperare pe domnul Miracovic, care își face în ultima secundă o apariție calmă, englezească și cu pipa în gură: „Ce, am întârziat?” Ca un vânt primăverin apare Adriana Nicoră, proaspătă (la propriu și la figurat) cronicară cinematografică. Are trac și ține să fie cetită de toți încă din manuscris; a adus în acest scop un maldăr de copii frumoși bătute la mașină. Doamna

Coca Farago aduce în încăperile redacției atmosfera liliacă și blândă a unei surori mari și autiubitoare: „Sărut' mâna, măică, ce mai faci, fiule?”

Poetul și prietenul nostru, Nichita Tomescu, pe lângă faptul că scrie poezii duioase despre Bărgăan, mai are o calitate și un cusur. Calitatea: fumează aceleași țigări ca și noi, și mai ales, are întotdeauna țigări la dispoziție, atunci când îi cerem.

Cusurul: îi place să facă teorii. Acum, a văzut un om alunecând pe stradă și — urmare firească pentru el — vorbește: „Un om care alunecă este un fenomen foarte ciudat. Există mai multe categorii de oameni cari cad. Sunt, de o pildă, aceia cari...”

Il lăsăm să vorbească și trecem lângă domnul Fântâneru, care e foarte amărit, fiindcă i s'a dărâmat casa în care locuia. „Am numai nemulțumiri”, se lamentează dănsul. „Am rămas pe drumuri. Nu găsec nici-o casă liberă. Cea mai mare nenorocire a mea e că nu am murit în urma cutremurului”.

A intrat acum domnul Paul Lahovary. E, ca întotdeauna, foarte ocupat:

— „Sunt grăbit. Am de rezolvat afaceri importante la primărie”.

— „Știi?” Il informează domnul Niculescu: „Ne-a scris domnul Victoraș că e foarte supărat pe dumneata. Ai dat la „Vremea” aceleași cronici franceze pe cari le-ai publicat la noi!”

— „Vai”, se lamentează domnul Lahovary, „ce rău m'î pare că s'a supărat. Și știu care e culmea? S'au supărat și cei dela „Vremea”.

— „Sper că pentru numărul asta nu le-ai dat același articol”.

— „Nu l-am dat încă, dar tocmai îl duceam acum”, răspunde, calm, domnul Lahovary.

Dar câte vizite nu mai primim în redacția revistei noastre! Iată, de pildă, pe Teodor Al. Munteanu, cu gulerul paltonului ridicat și cu un teanc de reviste în mână. E mereu grăbit. Il așteaptă la redacția „Convorbirilor literare” atâtea manuscrise necitite, atâtea treburi! Lasă pe masa redacției câte un manuscris cu slove frumoase și apăsată de om hotărât și pleacă apoi cu acelaș guler de palton ridicat, cu acelaș maldăr de reviste în mână.

Domnul G. C. Niculescu își face apariția rare și scurte prin redacție, atât cât îl ajunge ca să dea un manuscris și să-l întrebe pe Lalescu ce filme bune mai sunt de văzut.

Traian Lalescu, — fostul cronicar cinematografic (care până acum trei săptămâni făcea apoloogia cinematografului) și actual cronicar dramatic — își arată acum disprețul pentru cinematograful:

— „Filme?... Puah!... Cine mai are acum timp de pierdut la cinematograful? Teatrul, numai teatrul poate satisface orice fel de gusturi”.

Domnul Sergiu Dumitrescu scrie mereu „Gonguri” și urează tuturor colaboratorilor, „inimă tânără”.

Vizitele cele mai rare sunt aceleale ale colaboratorilor din provincie.

Domnul Mihai Chirnoagă e întotdeauna, în București „între

doză trenuri”. Nu pierde totuși ocazia să discute în redacție „chestiile arzătoare, la ordinea zilei” și, chiar să plece cu Ștefan Baciu în oraș unde îl „va face” o discuție prelungită la un pahărel de vin.

Adevărate surprize sunt vizitele domnului Paul Constant, care vine cu pălăria sa cu boruri largi, și pe buze, cu un zâmbet desprins par'că dintr'o schiță umoristică.

„Șuetele” domnului Paul Constant sunt, întotdeauna, amuzante. Pentru fiecare găsește câte o glumă de spus:

— „Am auzit, Lalescule, că ai fost foarte trist că s'a scumpit lăpticul, și ai spus că nu te împaci decât dacă îți se dă voie să încalci pe nasul lui Gheorghe Soare”.

Domnul Luca Dumitrescu are un glas grav ca o orgă, pe care îl întrebunțează în lungile sale discuții în contradictoriu cu domnul C. Fântâneru.

Cam acestea ar fi vizitele pe care le primește redacția noastră. Până acum câțiva timp mai venea în redacție și domnul C. Noica, emeritul filozof care știa printu'o politețe deosebită să se facă iubit și stimat de toți cel din jur.

Chemat în Germania, domnul Noica nu ne-a uitat, trimțându-ne, din când în când, scrisori cari provoacă mare bucurie în întreaga redacție.

De asemenea, domnul Mircea Mateescu, cel ce aducea în redacție un suflet de tinerete activă veșnic revoltată, ne-a părăsit, fiind ocupat cu conducerea revistei „Falanga”.

Ce repede trece vremea, atunci când vorbești, când lucrezi!

Uite! Afară s'a întunecat de mult. A plecat din redacție domnul Fântâneru; l-au urmat și ceilalți.

Domnul M. Niculescu a mai dat câteva dispoziții: — „Florescule, mâine să termini pagina VII-a; Voinescule, să aduci în două zile, desernele pentru numărul viitor”, — a părăsit și dănsul redacția.

Au rămas doar în bibliotecă C. Sineu, simpaticul actor și poet, care termină de băut o „turcăscă”, și noi care terminăm de scris reportajul.

— „La revedere, băeți. Mă duc la teatru”.

— „La revedere, nene Sincule”. Lache ne dă țărcoale. Il înțelegem. Ar vrea să facă curățenie în bibliotecă.

— Mai așteaptă puțin, Lache. O să punem numaidecât punct.

Mai privim o clipă redacția. Aceleași mese, aceleași dulapuri. În curând Lache o să stingă lumina. Biblioteca o să doarmă câteva ore liniștită. Măine, lucrurile vor avea acelaș aspect ca și astăzi...

Zgomotoasa și totuși, scumpa redacție.

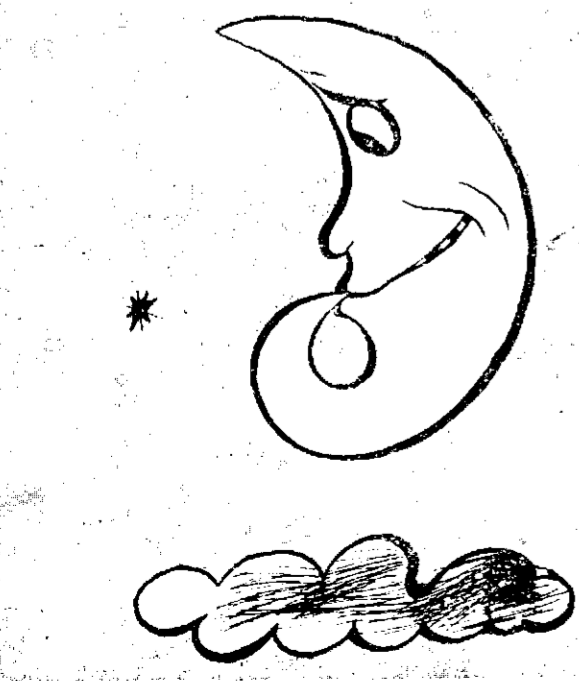
P. S. — Cetitorii au fost, poate, surprinși, neînțînându-l decât foarte rar, în acest reportaj, pe talentatul nostru caricaturist George Voinescu.

Autorii reportajului au fost însă siliți să taie un întreg fragment, deoarece pe domnul Voinescu îl indignase neobrăzarea ce au avut-o ei afirmând că dănsul ar avea nas mare și că ar fi mic de statură. Fără comentarii.

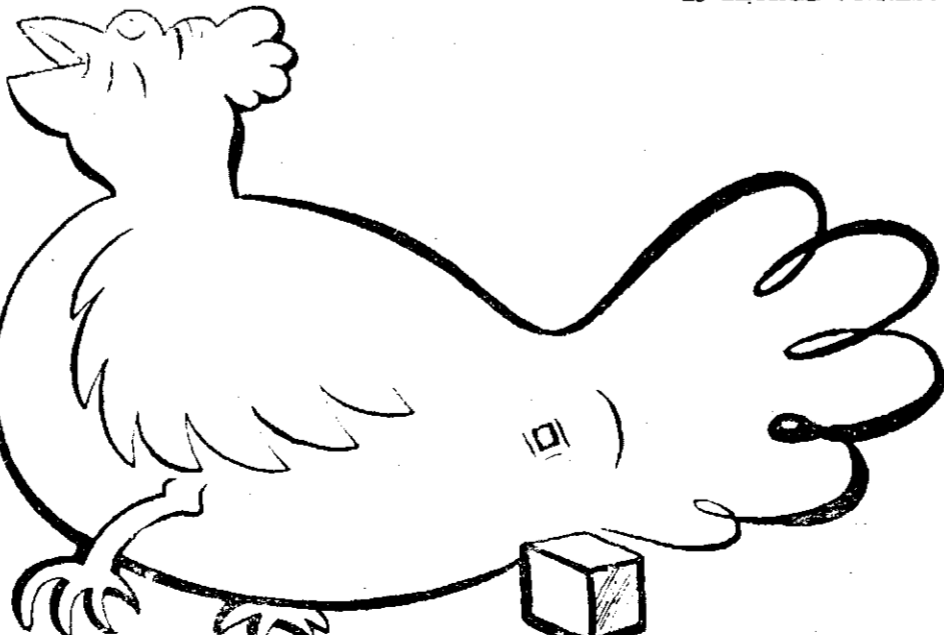
E la îndemâna d-voastră!

(Marea noastră mică publicitate)

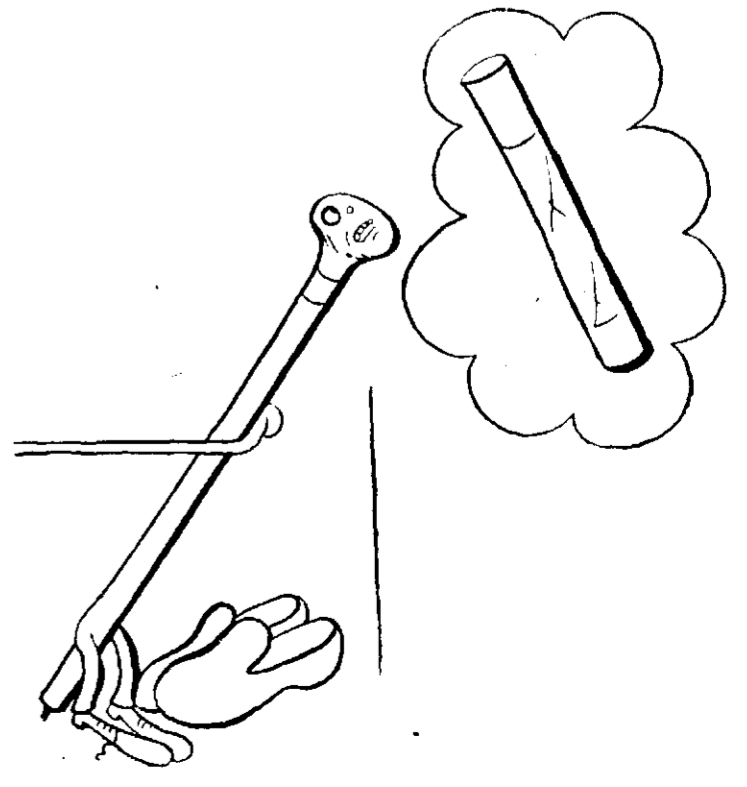
de GEORGE VOINESCU

LUĂ NOUA TIMIDĂ, caută nor după care să se poată ascunde

GĂINA SUPRAREALISTĂ, produce ouă cubice pentru sufragerii moderne

ORICE BASTON între 18—25 de ani, poate ajunge baston de mareșal urmând cursurile noastre prin corespondență